

audit

FINANCIAR

Anul XVII, nr. 153 - 1/2019

1/2019

- **Opinia de audit în estimarea transparenței în raportarea financiară**
- **Audit Opinion in Estimating the Financial Reporting Transparency**

- **Determinanți ai calității în audit**
- **Prudență versus credibilitatea informațiilor: o analiză între reglementările românești și IFRS**
- **Impactul adoptării IFRS asupra clauzelor împrumuturilor**
  - **Normele obligatorii și recomandate în contextul guvernantei corporative**
  - **Valori organizaționale, catalizatori ai responsabilității sociale**

- **Determinants of Audit Quality**
- **Prudence vs. Credibility: A Comparative Analysis between Romanian Regulations and IFRS**
- **Impact of IFRS Adoption on Loan Terms**
- **The Soft and Hard Law in the Context of Corporate Governance**
- **Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility**

Contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor: perspectiva auditorului

Hedge Accounting: An Auditor's Perspective

Sumar / Content

audit
FINANCIAR

1/2019

**Ioan-Bogdan ROBU, Costel ISTRATE,
Ionuț Viorel HERGHILIGIU**

- Folosirea opiniei de audit în estimarea nivelului de transparență în raportarea financiară [Click here!](#) 3

Ionela-Corina CHERSAN

- Calitatea în audit și unii dintre determinanții ei [Click here!](#) 17

J. P. SINGH

- Contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor: perspectiva auditorului [Click here!](#) 30

Claudia Cătălina CIOCAN

- Prudență versus credibilitatea informațiilor. O analiză formală comparativă între reglementările românești și IFRS [Click here!](#) 39

Edona PERJUCI, Hysen ISMAJLI, Ardiana BUNJAKU

- Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și impactul lor asupra clauzelor împrumuturilor: cazul Kosovo [Click here!](#) 50

Nicolae MĂGDAȘ, Melinda Timea FÜLÖP

- Abordare teoretică privind normelor obligatorii și recomandate în contextul guvernantei corporative [Click here!](#) 61

Mihaela DUMITRAȘCU, Liliana FELEAGĂ

- Misiunea, viziunea și valorile organizaționale, catalizatori ai responsabilității sociale [Click here!](#) 69

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiar
din România**

Str. Sirenelor nr. 67-69, sector 5,
București, OP 5, CP 83

Director științific:
prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial:
dr. **Corneliu CĂRLAN**

Redactor șef:
Cristiana RUS

Secretar de redacție:
Cristina RADU
Prezentare grafică și tehnoredactare:
Nicolae LÖGIN

*Colegiul editorial științific și colectivul
redacțional nu își asumă
responsabilitatea pentru conținutul
articolelor publicate în revistă.*

Indexare în B.D.I.:
Academic Keys;
Cabell's;
Deutsche Zentralbibliothek für
Wirtschaftswissenschaften;
DOAJ;
Ebsco;
ERIH PLUS;
Global Impact Factor;
Google Scholar;
Index Copernicus;
ProQuest;
Research Papers in Economics
(RePEc);
SCPIO;
Ulrich's

Marcă înregistrată la OSIM,
sub nr. M2010 07387

Telefon: +4031.433.59.22;
Fax: +4031.433.59.40;
E-mail: audit.financiar@cafr.ro;
revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>;
[facebook.com/revistaauditfinanciar](https://www.facebook.com/revistaauditfinanciar)
ISSN: 1583-5812,
ISSN on-line: 1844-8801

Tipar: SC Print Group Serv SRL
Str. Baicului nr. 82, sector 2, București
e-mail: office@printgroup.ro

Colegiul Editorial Științific

Dinu Airinei – Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași
Veronel Avram – Universitatea din Craiova
Yuriy Bilan – Universitatea Szczecin, Polonia
Daniel Botez – Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău
Ovidiu Bunget – Universitatea de Vest din Timișoara
Alain Burlaud – Conservatorul Național de Arte și Meserii, Paris
Tatiana Dănescu – Universitatea de medicină, farmacie, științe și tehnologie din Târgu Mureș
Cristian Drăgan – Universitatea din Craiova
Nicoleta Farcane – Universitatea de Vest din Timișoara
Liliana Feleagă – Academia de Studii Economice, București
Lilia Grigori – Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău
Allan Hodgson – University of Queensland, Australia
Costel Istrate – Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași
Ion Mihăilescu – Universitatea „Constantin Brâncoveanu”, Pitești
Vasile Răileanu – Academia de Studii Economice, București
Donna Street – Universitatea Dayton, SUA
Aurelia Ștefănescu – Academia de Studii Economice, București
Adriana Tiron Tudor – Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj Napoca
Iulian Văcărel – Membru al Academiei Române

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Camerei Auditorilor Financiari din România (CAFR). Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport și vânzarea sunt interzise fără acordul prealabil al CAFR, fiind supuse prevederilor legii drepturilor de autor.

Important pentru autori!

Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, în format electronic, scrise în program MS Office Word, în alb-negru.

Autorii sunt rugați să respecte următoarele cerințe:

- limba de redactare a articolului: română și engleză pentru autorii români și engleză pentru autorii străini;
- textul în limba română se redactează cu caractere diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române;
- dimensiunea optimă a articolului: 7-10 pagini / 2000 caractere grafice cu spații pe pagină;
- în articol se precizează titlul, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor, impactul asupra profesiei contabile, referințele bibliografice;
- rezumatul se redactează la persoana a III-a și prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor;
- 4-5 cuvinte cheie;
- clasificări JEL.

Tabelele și graficele se elaborează în alb-negru cu maximum șase nuanțe de gri și se trimit și separat, în cazul în care au fost elaborate în programul MS Office Excel.

Evaluarea articolelor se realizează de către membri din Consiliul Științific de Evaluare al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific de Evaluare al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific de Evaluare.

Detalii, pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Folosirea opinieii de audit în estimarea nivelului de transparență în raportarea financiară

Lect. univ. dr. Ioan-Bogdan ROBU,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
e-mail: bogdan.robud@feaa.uaic.ro

Prof. univ. dr. Costel ISTRATE,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
e-mail: istrat@uaic.ro

Dr. Ionuț Viorel HERGHILIGIU,
șef lucrări, Facultatea de Inginerie Chimică
și Protecția Mediului, Universitatea Tehnică
„Gheorghe Asachi” din Iași,
e-mail: herghiligiunut@gmail.com

Rezumat

Informațiile prezentate tuturor utilizatorilor interesați, printr-un sistem de indicatori standardizați, precum și transparența în raportarea financiară reprezintă baza procesului de luare a deciziilor pentru o dezvoltare durabilă a companiilor. Scopul acestui studiu este de a analiza și de a evalua transparența în raportarea financiară, evaluată pe baza opiniei de audit, precum și influența factorilor determinanți asupra transparenței, folosind analiza de regresie logistică. Factorii determinanți ai transparenței sunt exprimați prin dimensiunile principale ale situațiilor financiare identificate prin analiza componentelor principale, aplicată asupra indicatorilor de poziție și performanță financiară. Eșantionul observat cuprinde 62 de companii listate la Bursa de Valori București în perioada 2011-2016. Principalele rezultate relevă existența a trei componente principale ale situațiilor financiare, respectiv componenta fluxuri de trezorerie, componenta rentabilitate și componenta structură active curente. Dintre aceste dimensiuni, numai componenta rentabilitate are o influență semnificativă asupra transparenței în raportarea financiară, evaluată pe baza opiniei de audit.

Cuvinte-cheie: dezvoltare durabilă, transparență, raportare financiară, opinie de audit, analiza componentelor principale, regresie logistică

Clasificare JEL: C58, M41, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Robu, I-B., Istrate, C., Herghiligi, I. V. (2019), The Use of Audit Opinion in Estimating the Financial Reporting Transparency Level, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 79-92, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/001

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/001>
Data primirii articolului: 16.01.2019
Data revizuirii: 17.01.2019
Data acceptării: 23.01.2019

1. Introducere

În ultimul deceniu, firmele au fost obligate să adopte în actul de guvernanță corporativă principiile dezvoltării durabile (Labuschagne, Brent, and van Erck, 2005). Aplicarea acestor principii conduce firmele la îndeplinirea unor obiective privind protecția mediului, echitatea socială și prosperitatea economică (Bansal, 2005). Sub presiunea *stakeholders*, îndeplinirea acestor obiective este realizată prin asigurarea de către firme a transparenței în raportările privind dezvoltarea durabilă (Heemsherk *et al.*, 2002).

Transparența în raportările de mediu vizează prezentarea acțiunilor firmei privind prevenirea și controlul poluării mediului (Heemsherk *et al.*, 2002). În ceea ce privește echitatea socială, transparența trebuie să asigure prezentarea acțiunilor firmelor în sfera responsabilității sociale (Heemsherk *et al.*, 2002). Pentru cea de-a treia dimensiune, prosperitate economică, transparența are în vedere prezentarea într-o formă standardizată și într-o manieră fidelă a poziției și performanței financiare printr-un sistem de indicatori care să poată fi utilizați în fundamentarea deciziilor utilizatorilor informației financiare (Patel *et al.*, 2002).

Prin asigurarea conformității cu un cadru de raportare aplicabil, transparența în raportările financiare conduce la reducerea asimetriei informaționale (Hayes *et al.*, 2005). Asigurarea conformității situațiilor financiare se poate realiza cu ajutorul unei terțe părți, un profesionist independent și obiectiv, respectiv un auditor financiar. În cadrul mandatului primit, scopul auditorului financiar îl reprezintă exprimarea unei opinii calificate privind calitatea informațiilor din situațiile financiare ale firmelor auditate, privind poziția și performanța financiară, în conformitate cu un cadru contabil de referință aplicabil (IAASB, 2016).

Scopul acestui studiu îl reprezintă analiza și evaluarea influenței principalelor componente ale raportărilor financiare asupra transparenței în raportarea financiară. În studiu, transparența poate fi evaluată pe baza opiniilor fără rezerve sau fără rezerve, dar cu observații nesemnificative, exprimate de către auditorul financiar.

Un prim obiectiv al acestui studiu urmărește identificarea conținutului informațional, prin determinarea unor dimensiuni ale situațiilor financiare, precum și a gradului de importanță al fiecărei dimensiuni în reflectarea fidelă a poziției și performanței financiare. Un al doilea obiectiv

are în vedere analiza și evaluarea efectului dimensiunilor situațiilor financiare asupra asigurării transparenței în raportarea financiară.

Prezentul studiu s-a realizat la nivelul unui eșantion de 62 de firme românești cotate la Bursa de Valori București (BSE), în perioada 2011-2016. Rezultatele studiului au în vedere identificarea cu ajutorul analizei componentelor principale a trei dimensiuni ale situațiilor financiare, iar cu ajutorul analizei de regresie logistică s-a estimat influența fiecărei dimensiuni asupra transparenței în raportarea financiară, pe baza opiniei de audit.

În continuare, studiul este structurat astfel: secțiunea 2 – Literatura de specialitate și ipotezele de lucru, secțiunea 3 – Metodologia cercetării, secțiunea 4 – Rezultate și discuții, secțiunea 5 – Concluzii.

2. Trecerea în revistă a literaturii de specialitate și dezvoltarea ipotezelor de lucru

Raportarea sustenabilă la nivel corporativ presupune prezentarea într-o manieră transparentă a activității firmelor, având ca punct de referință în raportare cerințele incluse în *Global Reporting Initiative (GRI)* (Ortas, Alvarez, Garayar, 2015). Dezvoltarea durabilă și raportarea integrată reprezintă tendințe globale importante care nu se pot concretiza fără suportul profesioniștilor contabili, în calitatea lor de producători ai informației financiare, dar și de auditori ai acesteia (James, 2014). O analiză a acestui gen de informații permite evaluarea performanței sustenabile (Labuschagne, Brent, and van Erck, 2005; Visser, 2002), precum și a gradului în care elemente sociale și de mediu raportate de către firmele cotate la bursă sunt utile tuturor *stakeholders* în fundamentarea deciziilor.

2.1. Raportarea de către firmele cotate a informațiilor privind dezvoltarea durabilă

Implementarea principiilor privind dezvoltarea sustenabilă la nivelul afacerilor a permis firmelor obținerea de avantaje competiționale, în comparație cu firmele care nu aplică astfel de principii (Lopez, Garcia, Rodriguez, 2007). Prin urmare, într-o afacere, deciziile optime pot fi luate numai prin considerarea tuturor consecințelor economice, sociale și de mediu

(Labuschagne, Brent, van Erck, 2005; Hockerts, 1999). Cu toate acestea, alocarea de resurse investițiilor ținând cont de obiectivele dezvoltării durabile implică un cost sau o realocare a resurselor care pot afecta negativ performanța firmei (Lopez, Garcia, and Rodriguez, 2007; Orlitzky, Schmidt, and Reynes, 2003).

Evaluarea contribuției entităților la dezvoltarea sustenabilă se poate realiza pe baza informațiilor raportate de către firme privind responsabilitatea socială corporativă – *corporate social responsibility (CSR)* (Lungu et al., 2011; Farcaș, 2015). CSR presupune organizarea afacerilor prin aplicarea principiilor de responsabilitate socială la nivel corporativ, asigurând un echilibru între activitățile firmei, mediu și societate (Fauzi, Svensson, Rahman, 2015).

Prin Directiva 2014/95/EU în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari se recomandă companiilor să prezinte, în rapoartele de activitate ale conducerii, informații despre politicile, riscurile și realizările în ceea ce privește mediul, salariații și alte elemente sociale, respectarea drepturilor omului, lupta anticorupție, diversitatea în instanțele de conducere. Scopul declarat al acestui gen de raportare complementară celei financiare este să ofere tuturor stakeholders o imagine mai clară a performanței globale a companiilor.

Informațiile privind dezvoltarea durabilă se publică adeseori de o manieră voluntară și fără suficient control din partea unor instituții independente (Lackmann et al., 2012). Însă credibilitatea raportărilor privind dezvoltarea durabilă și performanța asigură utilitatea și relevanța informațiilor pentru investitori și contribuie la stabilirea valorii de piață a unei firme (Lackman et al., 2012). Pentru asigurarea credibilității, prin *Directiva 2014/95/EU* se recomandă necesitatea auditării unor astfel de raportări cu scopul exprimării unei opinii de către un auditor cu privire la informațiile nefinanciare de acest tip publicate de firmele eligibile.

În cazul raportărilor privind dezvoltarea durabilă, indicatorii utilizați trebuie să asigure informațiile necesare cu privire la maniera în care firma contribuie la dezvoltarea sustenabilă (Krajnc și Glavic, 2005a; Azapagic și Perdan, 2000; Azapagic, 2004). Cu toate acestea, doar unii dintre indicatorii sustenabilității utilizați pentru evaluarea dezvoltării durabile a întreprinderilor au o abordare integrată, ținând cont de aspectele de mediu,

economice și sociale (Singh, Murty, Gupta, și Dikshit, 2009).

Relația dintre indicatorii de performanță și cei ai dezvoltării durabile a fost studiată de mulți autori (Bansal, 2005; McWilliams și Siegel, 2000; Preston și O'Bannon, 1997; Stanwick și Stanwick, 1998; McGuire, Sundgren și Scheneweiss, 1988). Pentru măsurarea progresului și a performanței companiilor în ceea ce privește dezvoltarea durabilă sunt necesare metodologii specifice și indicatori suplimentari (Krajnc și Glavic, 2005b). De regulă, indicatorii care sunt utilizați pentru a evalua dezvoltarea durabilă a firmelor se bazează pe un indice compozit (Singh, Murty, Gupta și Dikshit, 2009).

2.2. Raportările financiare și utilitatea informațiilor cuprinse în acestea

Raportările financiare trebuie să asigure tuturor utilizatorilor o bună prezentare a poziției și performanței financiare, înregistrate de către firme pe parcursul unui exercițiu financiar. Poziția și performanța financiară, precum și informațiile privind fluxurile de trezorerie ale firmelor sunt reflectate prin întocmirea și prezentarea unor situații financiare standardizate (IAS 1, IASB, 2015). Astfel de situații cuprind informații care pot reduce incertitudinea privind evoluția în timp a firmelor și sunt utile *stakeholders* în fundamentarea deciziilor acestora (Arrow, 1984, p. 138, citat în Shapiro & Varian, 1983).

Situațiile financiare pot îndeplini exigențele informaționale ale *shareholderilor* și facilitează comunicarea informațiilor cu caracter financiar, cu impact semnificativ asupra planificării și coordonării activităților la nivelul firmei (Paltila și Vos, 2012). Prin cunoașterea unor elemente ce țin de rentabilitatea, profitabilitatea, costul capitalului utilizat, gradul de îndatorare sau de solvabilitate al unei firme cotate la bursă, investitorii pot decide să cumpere sau să vândă acțiunile firmei respective la un anumit preț. Rezultat ca întâlnire a cererii și ofertei pentru anumite acțiuni, prețul poate fi influențat și de către randamentul oferit de către aceasta (Modigliani & Miller, 1958).

Eforturile de standardizare a raportării financiare sunt determinate și de necesitatea asigurării de CSR de calitate. Cu scopul unei mai bune informări a *stakeholders*, introducerea IFRS (International Financial Reporting Standards) are în vedere o creștere majoră a calității informației financiare (Barth et al., 2008), dar și

nefinanciare, cu impact direct asupra CSR. Însă nevoia de informații este diferită pentru fiecare categorie de *stakeholders*, iar această diversitate de nevoi poate reprezenta o barieră în concretizarea eforturilor de dezvoltare a CSR (Tschopp&Nastanski, 2014).

Creșterea calității informațiilor raportate în IFRS a condus implicit la o creștere a relevanței informațiilor financiare pentru investitori (Barth, 2008). Însă în funcție de categoriile și dimensiunile pe care le reflectă, informațiile financiare au o relevanță diferențiată pentru investitori, influențând în proporții diferite prețul acțiunii sau capitalizarea bursieră (Ohlson, 1995; Sloan, 1996; Brown *et al.*, 1999; Barth *et al.*, 2008).

În România, trecerea la IFRS pentru situațiile financiare individuale s-a realizat într-un timp foarte scurt, sub influența integrării în Uniunea Europeană, a recomandărilor organismelor financiare internaționale (Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional), precum și a apartenenței unor firme românești la grupuri multinaționale al căror referențial de raportare îl reprezintă IFRS (Bunget *et al.*, 2009). În primă fază, tranziția la IFRS a avut un impact semnificativ în special la nivelul contabilității individuale ale firmelor românești cotate (Ionașcu *et al.* (2014)). Studii ulterioare au reliefat faptul că trecerea la IFRS a determinat la nivelul firmelor românești cotate BSE o creștere ușoară a capitalurilor proprii, o scădere semnificativă a rezultatului net și a rezultatului de exploatare, ceea ce a afectat valorile indicatorilor de rentabilitate (Săcărîn, 2014; Istrate, 2014).

Deși prin introducerea IFRS se aștepta ca și la nivelul României să aibă loc o creștere majoră a calității informației financiare, în cazul firmelor românești cotate BSE se constată în timp o persistență a politicilor contabile IFRS față de RAS (Romanian Accounting Standards) (Istrate, 2015). Pe baza acestor evidențe se poate considera că în continuare rezultatul contabil are o relevanță crescută pentru investitori, spre deosebire de alte elemente din situațiile financiare (Filip & Raffournier, 2010).

2.3. Asigurarea transparenței în raportarea sustenabilă și în cea financiară

Rapoartele de CSR sunt utile *stakeholders* atunci când furnizează informații privind întreaga activitate a firmei,

într-o manieră transparentă, nu doar în scopuri declarative, sau ca instrument de marketing și de relații publice (Boerner, 2011).

Pentru măsurarea transparenței la nivel corporativ, pot fi analizate informațiile din raportările anuale, grupate în trei mari sub-categorii: structura acționariatului și relațiile cu investitorii, transparența financiară și prezentarea informațiilor, structura consiliului și a managementului și procedurile de funcționare ale acestora (Patel *et al.*, 2002). Dintre cele aproape 40 de atribute reținute în cazul transparenței financiare și a prezentării informațiilor, cele mai importante sunt referitoare la: prezentarea normelor contabile aplicate, analiza pe segmente de activitate, numele firmei de audit, reproducerea raportului de audit, sumele plătite auditorului, indicatorii de eficiență: rentabilitatea economică (ROA – *return on assets*), rentabilitatea financiară (ROE – *return on equities*) și rata marjei nete (NM – *net margin*) (Adiloglu și Vuran, 2012). Chiar dacă transparența și dimensiunile prezentării de informații nu conduc neapărat la o creștere a performanțelor operaționale ale firmelor, ele au ca efect o îmbunătățire a percepției investitorilor asupra guvernantei firmelor respective, cu implicații directe asupra valorii de piață a acestora (Stiglbauer, 2010).

Transparența în raportarea multidimensională (financiară, de mediu, socială etc.) ridică noi probleme și la nivelul auditorilor, care ar trebui să ofere o opinie cu privire la modul în care astfel de informații sunt relevante pentru utilizatori (Abeysekera (2013)). În ceea ce privește informațiile financiare, transparența reprezintă o componentă importantă a guvernantei corporative, ea conducând la reducerea asimetriei informaționale și la creșterea încrederii pe piețele financiare, ceea ce contribuie la reducerea costului capitalurilor (Patel *et al.*, 2002; Stiglbauer, 2010).

Obligațiile de raportare financiară ale companiilor cotate la bursă sunt stabilite de norme complexe și precise în ceea ce privește transparența informațiilor de furnizat. Atât normele americane (US GAAP – *United States Generally Accepted Accounting Standards*), cât și cele internaționale (IFRS) sunt din ce în ce mai cuprinzătoare ca dimensiuni și includ tot mai multe reguli de raportare complementară celei strict financiare. Pe lângă aceasta, situațiile financiare anuale sunt, de cele mai multe ori, parte a unui raport anual care cuprinde elemente referitoare la aspecte nefinanciare și, de multe ori, prezentate voluntar.

Garantarea conformității informațiilor din situațiile întocmite cu un cadru contabil de raportare aplicabil se asigură prin exprimarea unei opinii independente, obiective și competente de către un *auditor financiar* (Hayes *et al.*, 2015). Opinia de audit reprezintă cea mai importantă secțiune din cadrul unui raportul de audit, emis în conformitate cu ISA – *International Standards on Auditing*. Raportul emis de către auditor contribuie la îmbunătățirea transparenței și creșterea relevanței informațiilor din situațiile prezentate de către firme, includerea unor elemente cu privire la calitatea raportărilor, capacitatea firmei de a-și continua activitatea, prezența riscului de fraudă și chiar dezvoltarea sustenabilă (Jerry L. Turner, Theodore J. Mock, Paul J. Coram, and Glen L. Gray, 2010)).

2.4. Dezvoltarea ipotezelor de lucru

Rolul raportărilor financiare îl reprezintă reducerea asimetriei informaționale ca bază a prezentării imaginii fidele și obținerii valorii afacerii, dar și facilitarea monitorizării activității managerilor (Pinnuk, 2012). Aplicarea unui anumit referențial contabil poate influența dimensiunile raportărilor financiare, cu impact asupra transparenței și mai ales asupra rentabilității acțiunilor firmelor (*stock returns*) (Morris *et al.*, 2011). Între principiile care stau la baza întocmirii și prezentării situațiilor financiare și principiile dezvoltării durabile există o corelație puternică (Dobre *et al.*, 2015). În acest sens, asigurarea transparenței în raportarea financiară ar trebui să asigure și transparența raportărilor privind dezvoltarea durabilă la nivel corporativ.

Având în vedere rezultatele prezentate în literatura de specialitate, principala ipoteză de cercetare propusă spre testare și validare are în vedere următoarele:

Ipoteza de cercetare: *principalele dimensiuni ale situațiilor financiare au o influență diferențiată asupra transparenței în raportarea financiară, cu impact direct asupra dezvoltării sustenabile.*

Într-o primă etapă, obiectivele cercetării vizează identificarea principalelor dimensiuni ale situațiilor financiare ale firmelor care aplică principiile dezvoltării sustenabile. Odată identificate dimensiunile situațiilor financiare, în cea de-a doua etapă se va estima influența acestora asupra transparenței în raportarea financiară, pentru evaluarea impactului asupra dezvoltării sustenabile.

3. Metodologia cercetării

Pentru obținerea rezultatelor cercetării, în studiu se propune un demers statistic de estimare a influenței principalelor dimensiuni ale situațiilor financiare asupra transparenței în raportarea financiară, cu impact direct asupra dezvoltării sustenabile. În studiu, transparența în raportarea financiară se evaluează pe baza opiniei de audit, formulată de către auditor în raportul de audit.

3.1. Populația studiată și eșantionul analizat

Ipoteza de cercetare formulată se va testa la nivelul populației reprezentate de către firmele românești cotate la Bursa de Valori București (BSE), pe piața reglementată. Aceste firme întocmesc situații financiare anuale pentru o perioadă care coincide cu anul calendaristic. Situațiile financiare raportate de către firmele cotate la BSE trebuiau pregătite până în anul 2012 în conformitate cu normele contabile românești (armonizate cu directivele europene), însă începând cu 2012 firmele au fost obligate să treacă la IFRS și în contabilitatea individuală. Situațiile financiare raportate de către firmele românești cotate pe piața reglementată sunt supuse auditului legal, realizat de către un auditor independent membru al Camerei Auditorilor Financiari din România, mai apoi sunt supuse aprobării de către Adunarea Generală a Acționarilor (AGA). Legislația românească prevede, de principiu, un termen limită de 4 luni de la data încheierii exercițiului financiar, în vederea publicării situațiilor financiare anuale, auditate și aprobate AGA.

La sfârșitul exercițiului financiar din 2017 (s-a considerat acest an deoarece reprezintă anul adoptării Legii 162/2017), la secțiunea BSE erau cotate 84 de firme (24 din clasa *Premium* și 60 din clasa *Standard*). Eșantionul analizat cuprinde un număr de 62 de firme cotate la BSE în perioada 2011 (ultimul an de raportare sub RAS) – 2016 (din 2012 firmele aplică IFRS). Pentru asigurarea comparabilității datelor colectate, respectiv pentru un număr de 372 de observații (firme/an), în studiu se utilizează un eșantion balansat. În eșantionul analizat nu sunt incluși intermediarii financiari și monetari, fondurile mutuale și de investiții și nici firmele pentru care nu au fost găsite informații complete pentru perioada analizată.

3.2. Variabilele analizate și sursa datelor

Pornind de la componentele situațiilor financiare recunoscute prin IAS 1 (*Standardul Internațional de Audit 1 – Prezentarea situațiilor financiare*) în **Tabelul nr. 1** se prezintă o serie de variabile propuse spre analiză.

Tabelul nr. 1. Variabilele propuse în analiză pentru identificarea componentelor principale ale situațiilor financiare

Simbol	Formulă
Eq/TA	Capitaluri proprii/Active totale
TO/TA	Cifră de afaceri/Active totale
OI/TA	Rezultat din exploatare/Active totale
OI/TO	Rezultat din exploatare/Cifră de afaceri
OI/Pay	Rezultat din exploatare/Cheltuieli cu personalul
NI/Eq	Rezultat net/Capitaluri proprii
NI/TA	Rezultat net/Total active
NI/TO	Rezultat net/Cifră de afaceri
CFO/OI	Fluxuri de trezorerie din exploatare/ Rezultat din exploatare
CFT/TO	Fluxuri de trezorerie totale/Cifră de afaceri
CFT/GP	Fluxuri de trezorerie totale/Profit brut
CFT/TA	Fluxuri de trezorerie totale/Active totale
FA/TA	Active imobilizate/Active totale
CA/TA	Active circulante /Active totale
Cash/TA	Mijloace de trezorerie/Active totale
INV/CA	Stocuri/Active circulante
REC/CA	Creanțe comerciale/Active circulante
Cash/CA	Mijloace de trezorerie/Active circulante
LTD/TA	Datorii pe termen lung/Active totale
FL	Datorii totale/Capitaluri proprii

Sursa: Proiecția autorilor

Variabilele din **Tabelul nr. 1** reprezintă indicatori folosiți în literatură, prin care se descriu poziția și performanța financiară a firmei, precum și situația fluxurilor de trezorerie și stau la baza identificării principalelor dimensiuni ale raportărilor financiare.

Pentru evaluarea transparenței în raportarea financiară, cu impact direct asupra dezvoltării sustenabile, în studiu se utilizează opinia de audit. O opinie fără rezerve sau fără rezerve, dar cu unele observații nesemnificative indică existența transparenței în raportarea financiară și conformitatea cu un cadru de raportare financiară aplicabil (ISA 700 – IAASB). În celelalte situații, când rapoartele de audit conțin opinii modificate se consideră că transparența în raportarea financiară este afectată.

Datele aferente indicatorilor calculați au fost colectate din situațiile financiare raportate de către firme pe site-ul BSE, www.bvb.ro.

3.3. Metode pentru analiza datelor

Pentru identificarea dimensiunilor raportărilor financiare în cazul firmelor românești cotate BSE, în studiu se utilizează analiza componentelor principale (ACP).

Analiza componentelor principale este o metodă descriptivă multivariată (Lebart *et al.*, 2006) al cărei scop îl reprezintă sintetizarea datelor analizate și identificarea naturii comune a acestora, a unor variabile latente (Jaba și Robu, 2011). Prin această metodă, pornind de la setul de variabile inițiale X_i ($i = 1, \dots, n; n = 17$), prezentate în **Tabelul nr. 1**, se elimină coliniaritățile existente și se determină o serie de variabile noi, numite componente. Cele m componente noi, C_j , înlocuiesc variabilele inițiale asociate raportării financiare și sunt de forma:

$$C_j = \beta_{j1}X_1 + \beta_{j2}X_2 + \dots + \beta_{ji}X_i + \dots + \beta_{jn}X_n \quad (1)$$

iar $m \leq n$.

Pe baza ecuației (1) se poate observa că noile componente (C_j) corespund celor m dimensiuni ale raportării financiare și sunt determinate ca o combinație liniară de variabile X_i . Componentele C_j respectă ipoteza de independență care se poate valida cu ajutorul testului statistic χ^2 sau cu ajutorul statisticii KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) prin care se determină și intensitatea legăturii dintre variabilele X_i (Jaba și Robu, 2011).

Statistica KMO ia valori în intervalul [0,1], unde zero indică absența unei legături între variabilele inițiale, iar valoarea unu semnaleză existența unei legături semnificative (Lebart *et al*, 2006). În ACP se estimează parametrii modelelor (β_{ji}), cu ajutorul cărora se calculează componentele C_j . Parametrii β_{ji} reprezintă coeficienții de corelație dintre variabilele inițiale și componentele principale determinate (Jaba și Robu, 2011).

Odată identificate principalele dimensiuni ale situațiilor financiare, în cea de-a doua parte a studiului se va analiza influența acestor dimensiuni asupra transparenței în raportarea financiară cu ajutorul analizei de regresie logistică. Acest tip de analiză utilizează modele de regresie cu variabile alternative (Dodge, 2007), în acest caz – existența sau absența transparenței în raportarea financiară.

Modelul logistic propus în analiză este definit de relația (Bourbonnais, 2011):

$$\ln[p/(1-p)] = \delta_0 + \delta_1 C_{1j} + \dots + \delta_j C_{ji} + \dots + \delta_m C_{mj} + \varepsilon_i \quad (2)$$

unde p_i este o medie condiționată și indică probabilitatea existenței transparenței în raportarea financiară, pe baza unei opinii fără rezerve sau fără rezerve, dar cu unele observații nesemnificative. C_j ($j = 1, \dots, m$) sunt componentele identificate prin PCA, δ_j ($j = 0, \dots, m$) reprezintă coeficienții modelului de regresie logistică și ε este componenta eroare.

Parametrii modelului de regresie logistică se estimează cu ajutorul metodei maximului de verosimilitate (Dodge, 2007), iar testarea acestora se realizează cu statistica *raportul de verosimilitate*, un test statistic Pearson χ^2 (Agresti, 2007).

Pentru obținerea rezultatelor cercetării, în studiu, prelucrarea și analiza datelor s-au realizat cu ajutorul softului statistic SPSS 22.0

4. Rezultate și discuții

Pornind de la obiectivele de cercetare propuse în studiu, principalele rezultate obținute au în vedere identificarea principalelor componente ale situațiilor financiare anuale raportate de către firmele românești cotate la BSE, precum și estimarea influenței acestor componente asupra transparenței în raportarea financiară.

4.1. Identificarea principalelor componente ale situațiilor financiare

În urma introducerii în ACP a celor 20 variabile propuse în **Tabelul nr. 1**, s-au identificat principalele componente ale situațiilor financiare care explică 84.574% din variația informațiilor financiare raportate de către firmele românești cotate BSE. O valoare ridicată a statisticii test KMO (0.744) indică existența unei legături semnificative între variabilele rămase în analiză în urma aplicării ACP (**Tabelul nr. 2**).

Tabelul nr. 2. Criterii de identificare a principalelor componente din raportările financiare ale firmelor cotate BSE

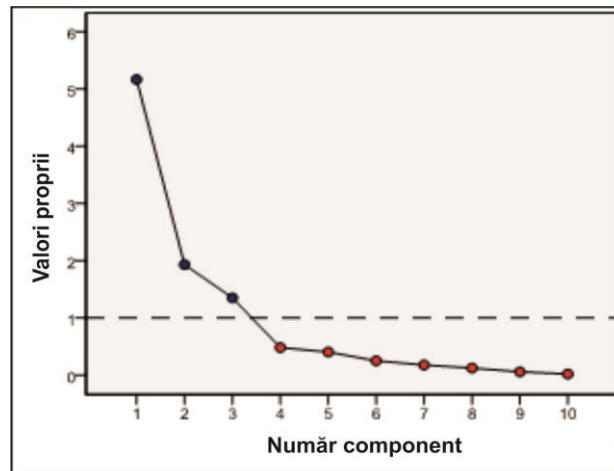
Componentă	Total variație explicată		
	Total	% din varianță	Cumulat
C ₁	5.054	50.540	50.540
C ₂	1.901	19.013	69.553
C ₃	1.502	15.021	84.574

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Pentru determinarea numărului de componente principale aferente situațiilor financiare raportate, în studiu se utilizează criteriul lui Bénédict (Jaba & Robu,

2011). Astfel se identifică 3 componente principale pentru care se înregistrează valori supraunitare ale vectorului propriu (eigenvalue).

Figura nr. 1. Numărul de componente principale (C_j) identificate prin ACP

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Utilizând criteriul mai sus menționat, în studiu se identifică 3 componente principale caracteristice situațiilor financiare ale firmelor românești cotate BSE (a se vedea **Tabelul nr. 3** și **Figura nr. 1**). Cele 3 componente C_j identificate respectă ipoteza de independență, fapt evidențiat în urma eliminării din cele 20

variabile inițiale (X_i) a 10 variabile care prezentau coliniaritate.

Statisticile descriptive aferente variabilelor introduse în ACP sunt prezentate în **Tabelul nr. 3**. Variabilele finale rămase în analiză sunt utilizate pentru definirea componentelor principale ale situațiilor financiare ale firmelor românești cotate BSE.

Tabelul nr. 3. Statistici descriptive aferente variabilelor introduse în ACP

Variabile		Medie	Abatere Std.	Minimum	Maximum
Reținute în analiză	OI/TA	0.0122	0.0762	-0.1801	0.1359
	OI/TO	0.0122	0.1462	-0.3513	0.2347
	OI/Pay	0.1525	0.8250	-1.8123	1.6214
	NI/Eq	-0.0586	0.2513	-0.8241	0.1650
	NI/TA	-0.0019	0.0774	-0.1950	0.1217
	NI/TO	-0.0197	0.1705	-0.4447	0.2187
	CFT/TO	0.0132	0.0776	-0.1337	0.2065
	CFT/TA	0.0041	0.0365	-0.0774	0.0936
	INV/CA	0.2990	0.1955	0.0346	0.7187
	REC/CA	0.4652	0.2201	0.1065	0.7987
Excluse din analiză	Eq/TA	0.5622	0.2905	-0.0288	0.9299
	TO/TA	0.6434	0.4097	0.1112	1.6036
	CFO/OI	1.0172	1.8956	-2.2776	5.9730
	CFT/GP	0.0540	1.2407	-3.0527	2.7842
	FA/TA	0.5801	0.2061	0.1932	0.9218
	CA/TA	0.4197	0.2056	0.0782	0.8016
	Cash/TA	0.0582	0.0737	0.0012	0.2606
	Cash/CA	0.1430	0.1531	0.0035	0.5034
	LTD/TA	0.1196	0.1231	0.0000	0.4097
FL	-0.9121	6.5189	-25.7687	3.8113	

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Cu ajutorul *Matricei de corelație* (**Tabelul nr. 4**) în care sunt prezentate corelațiile dintre variabilele reținute în ACP, se pot identifica componentele rezultate în urma

analizei. Fiecare componentă este definită pe baza asocierilor dintre variabilele care prezintă corelații puternice între ele.

Tabelul nr. 4. Matricea de corelație aferentă variabilelor reținute în ACP

	OI/TA	OI/TO	OI/Pay	NI/Eq	NI/TA	NI/TO	CFT/TO	CFT/TA	INV/CA	REC/CA
OI/TA	1.000	0.878	0.843	0.734	0.944	0.821	0.075	0.156	-0.204	0.051
OI/TO	0.878	1.000	0.844	0.677	0.844	0.920	0.072	0.143	-0.232	0.065
OI/Pay	0.843	0.844	1.000	0.641	0.791	0.755	0.064	0.123	-0.275	0.106
NI/Eq	0.734	0.677	0.641	1.000	0.827	0.737	0.052	0.081	-0.186	0.011
NI/TA	0.944	0.844	0.791	0.827	1.000	0.865	0.061	0.128	-0.250	0.028
NI/TO	0.821	0.920	0.755	0.737	0.865	1.000	0.009	0.108	-0.249	0.031
CFT/TO	0.075	0.072	0.064	0.052	0.061	0.009	1.000	0.865	-0.023	-0.203
CFT/TA	0.156	0.143	0.123	0.081	0.128	0.108	0.865	1.000	-0.041	-0.155
INV/CA	-0.204	-0.232	-0.275	-0.186	-0.250	-0.249	-0.023	-0.041	1.000	-0.480
REC/CA	0.051	0.065	0.106	0.011	0.028	0.031	-0.203	-0.155	-0.480	1.000

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Pe baza corelațiilor identificate la nivelul variabilelor propuse în analiză și reținute în PCA, în studiu sunt obținute trei componente principale ale situațiilor financiare: *Componenta rentabilitate (CR)*, *Componenta fluxuri de trezorerie (CF)* și *Componenta structură active curente (CS)*.

Componenta rentabilitate este definită pe baza variabilelor **OI/TA**, **OI/TO**, **OI/Pay**, **NI/Eq**, **NI/TA**, **NI/TO** între care există corelații semnificative. Aceste rate financiare descriu rentabilitatea activității de exploatare în funcție de activele utilizate, cifra de afaceri înregistrată de către firmă, cheltuielile cu forța de muncă și capitalurile proprii deținute de către firmă.

Componenta fluxuri de trezorerie este definită prin indicatorii **CFT/TO**, **CFT/TA** și descrie valoarea fluxurilor de trezorerie înregistrate de firmă (ca beneficii economice generate), în raport cu cifra de afaceri sau totalul activelor.

Componenta structură active curente este definită de indicatorii **INV/CA**, **REC/CA** și surprinde structura activelor curente, mai puțin activele de trezorerie.

Influența variabilelor X_i rămase în analiză asupra fiecăreia dintre cele 3 componente ale raportării financiare este evidențiată cu ajutorul rezultatelor privind matricea de structură din **Tabelul nr. 5**.

Tabelul nr. 5. Matricea de structură a componentelor identificate

	Componentă		
	CR	CF	CS
OI/TA	0.946		
OI/TO	0.934		
OI/Pay	0.874		0.151
NI/Eq	0.838		
NI/TA	0.957		
NI/TO	0.927		
CFT/TO		0.964	
CFT/TA		0.958	
INV/CA	-0.194		-0.845
REC/CA		-0.178	0.862

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Pe baza datelor din **Tabelul nr. 5** se poate observa că variația *Componentei rentabilitate* este influențată semnificativ și în sens pozitiv de 94.60% din variația *OI/TA*, de 93.40% din variația *OI/TO*, de 87.40% din variația *OI/Pay*, de 83.80% din variația *NI/Eq*, de 95.70% din variația *NI/TA* și de 92.70% din variația *NI/TO*. *Componenta fluxuri de trezorerie* este influențată semnificativ și în sens pozitiv de 96.40% din variația indicatorului *CFT/TO* și de 95.80% din variația

CFT/CA. Variația *Componentei structură active curente* este influențată în sens negativ de 84.50% din variația *INV/CA* și de 86.20% din variația *REC/CA*. O diminuare a stocurilor de mărfuri prin vânzarea acestora conduce la o creștere a valorii creanțelor.

Pentru estimarea scorurilor fiecărei firme, aferente fiecărei dimensiuni ale raportării financiare, în **Tabelul nr. 6** sunt prezentate estimările parametrilor funcțiilor asociate celor 3 componente, C_j .

Tabelul nr. 6. Parametrii funcțiilor asociate componentelor raportării financiare identificate prin ACP

	Componentă		
	CR	CF	CS
OI/TA	0.191	-0.003	-0.032
OI/TO	0.186	-0.004	-0.010
OI/Pay	0.169	0.001	0.040
NI/Eq	0.174	-0.029	-0.059
NI/TA	0.194	-0.015	-0.032
NI/TO	0.189	-0.033	-0.027
CFT/TO	-0.036	0.515	0.020
CFT/TA	-0.023	0.511	0.037
INV/CA	0.030	-0.096	-0.582
REC/CA	-0.063	-0.039	0.592

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Din datele prezentate în **Tabelul nr. 6**, funcțiile scor aferente fiecăreia dintre cele trei componente sunt de forma:

$$\begin{aligned}
 CR = & 0.191OI/TA + 0.186OI/TO \\
 & + 0.169OI/Pay + 0.174NI/Eq + 0.194NI/TA \\
 & + 0.189NI/TO - 0.036CFT/TO - 0.023CFT/TA \\
 & + 0.030INV/CA - 0.063REC/CA
 \end{aligned} \quad (3)$$

$$\begin{aligned}
 CF = & -0.003OI/TA - 0.004OI/TO \\
 & + 0.001OI/Pay - 0.029NI/Eq - 0.015NI/TA - \\
 & 0.033NI/TO + 0.515CFT/TO + 0.511CFT/TA - \\
 & 0.096INV/CA - 0.039REC/CA
 \end{aligned} \quad (4)$$

$$\begin{aligned}
 CS = & -0.032OI/TA - 0.010OI/TO \\
 & + 0.040OI/Pay - 0.059NI/Eq - 0.032NI/TA - \\
 & 0.027NI/TO + 0.020CFT/TO + 0.037CFT/TA - \\
 & 0.582INV/CA + 0.592REC/CA
 \end{aligned} \quad (5)$$

Cu ajutorul ecuațiilor (3), (4) și (5) asociate funcțiilor scor aferente fiecărei componente ale raportării financiare se obțin *scorurile de raportare* pentru fiecare firmă din eșantion. Statisticile descriptive privind scorurile calculate pentru fiecare dimensiune sunt prezentate în **Tabelul nr. 7**.

Tabelul nr. 7. Statistici descriptive pentru scorurile estimate, aferente componentelor identificate în ACP

Componentă	Medie	Abatere Std.	Minimum	Maximum
CR	0.000	1.000	-2.939	1.644
CF	0.000	1.000	-2.184	2.671
CS	0.000	1.000	-2.328	1.875

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Pentru *Componenta rentabilitate* o valoare pozitivă a scorului indică existența rentabilității la nivelul unei firme, în timp ce valori negative indică existența pierderilor. Pentru *fluxuri de trezorerie* o valoare pozitivă a scorului indică faptul că activele utilizate generează beneficii economice viitoare, în timp ce valori negative indică diminuări ale beneficiilor sau decontări ale datoriilor care conduc la ieșiri de numerar. Pentru *Componenta structură active curente* o valoare pozitivă a scorului indică faptul că în structura activelor curente predomină stocurile, în timp ce valori negative indică faptul că în structura activelor curente predomină creanțele, cu impact direct asupra lichidității firmei.

Odată estimate scorurile pentru fiecare firmă, în fiecare exercițiu financiar din perioada 2011-2016, se testează influența componentelor situațiilor financiare asupra transparenței în raportarea financiară.

4.2. Influența componentelor situațiilor financiare asupra transparenței în raportarea financiară

Cu ajutorul analizei de regresie logistice s-a estimat și testat influența componentelor situațiilor financiare identificate anterior, asupra transparenței în raportarea financiară. Transparența a fost evaluată pe baza opiniilor fără rezerve sau fără rezerve, dar cu observații ne semnificative, formulate de către auditorul financiar. Formularea unor altor tipuri de opinii indică absența transparenței în raportarea financiară.

Estimațiile parametrilor modelului de regresie propus în analiză, ecuația (2), în care sunt incluse scorurile estimate ale celor trei componente identificate anterior, sunt prezentate în **Tabelul nr. 8**.

Tabelul nr. 8. Estimațiile parametrilor modelului de regresie logistică					
Variabile	B	S.E.	Wald	Sig.	Exp(B)
CR	0.575	0.145	15.760	0.000	1.777
CF	-0.016	0.154	0.011	0.916	0.984
CS	-0.147	0.153	0.917	0.338	0.864
Constant	1.150	0.155	55.128	0.000	3.159
χ^2 – Omnibus test of model coefficient:			17.318	0.001	
-2 Log likelihood:			263.776		
Cox & Shell R Square:			0.067		
Nagelkerke R Square:			0.099		
Observations:			248		

*. Valori semnificative pentru un nivel al riscului de 5%

Sursa: Prelucrări proprii în SPSS 22.0

Din datele prezentate în **Tabelul nr. 8** se poate observa că la nivelul eșantionului analizat *Componenta rentabilitate* are cea mai semnificativă influență asupra transparenței în raportarea financiară. O creștere a rentabilității firmelor (cu o unitate la nivelul scorului estimat al dimensiunii identificate prin ACP) conduce la o creștere cu 77% a probabilității ca firma să raporteze într-un mod transparent aceste informații. În acest caz, opinia auditorului va fi una fără rezerve sau fără rezerve, dar cu unele observații ne semnificative. Influența rentabilității asupra transparenței se poate explica prin faptul că, odată cu îmbunătățirea performanțelor financiare, firma devine din ce în ce mai atractivă pentru investitori, care la rândul lor vor dori să fie cât mai bine informați cu privire la rezultatele raportate de către firmă.

Se poate observa faptul că celelalte dimensiuni ale situațiilor financiare, identificate prin ACP, nu au o influență semnificativă asupra transparenței, așa cum am măsurat-o noi în acest studiu – pe baza opiniei de audit.

5. Concluzii

Rezultatele obținute în studiu au condus la atingerea obiectivelor cercetării și validarea ipotezei propuse spre testare și validare.

Astfel, în studiu s-au estimat trei componente principale ale situațiilor financiare care sintetizează conținutul informațional necesar investitorilor. *Componenta rentabilitate* este definită de indicatorii care descriu

rentabilitatea activității de exploatare în funcție de activele utilizate, cifra de afaceri înregistrată de către firmă, cheltuielile cu forța de muncă și capitalurile proprii deținute de către firmă. *Componenta fluxuri de trezorerie* este definită de indicatorii care descriu valoarea fluxurilor de trezorerie înregistrate de firmă (ca beneficii economice generate), în raport cu cifra de afaceri sau totalul activelor. *Componenta structură active curente* este definită de indicatorii care prezintă structura activelor curente, mai puțin activele de trezorerie.

Odată identificate principalele componente, s-a testat influența acestora asupra transparenței în raportarea financiară, evaluată pe baza opiniei de audit. Rezultatele obținute indică faptul că din cele trei componente identificate doar componenta rentabilitate are o influență semnificativă asupra transparenței în raportarea financiară. Celelalte două componente au o influență nesemnificativă. Influența semnificativă a componentei rentabilitate asupra transparenței poate fi explicată prin faptul că investitorii sunt interesați, în principal, în fundamentarea deciziilor lor de informații privind câștigurile/ beneficiile viitoare a fi obținute în urma plasării în firmă a capitalurilor investite. O astfel de situație poate conduce însă la manipularea, la nivelul firmei, a informațiilor privind rentabilitatea (performanța)

tocmai pentru a influența deciziile investitorilor. În acest sens, o creștere a performanței financiare, în condițiile eventualelor remunerări ale investitorilor, impune și o creștere a transparenței în raportarea financiară tocmai pentru a prezenta cât mai fidel astfel de informații.

Asigurarea transparenței în raportarea financiară susține prezentarea în mod fidel a realității economice de la nivelul firmei, permițând acesteia o mai bună alocare a resurselor, precum și o mai bună gestionare a beneficiilor înregistrate. Aceste beneficii pot fi utilizate în scopul demarării de proiecte sociale sau care să conducă la protecția mediului, asigurând în acest sens o creștere sustenabilă la nivelul firmei.

Principalele limite ale cercetării vizează dimensiunea destul de redusă a eșantionului analizat, de doar 62 de firme. Acest lucru este motivat prin numărul redus de firme cotate la nivelul BSE, însă pe viitor se are în vedere extinderea eșantionului prin includerea și a altor piețe de capital, cel puțin la nivelul Europei de Est.

În ceea ce privește dezvoltarea sustenabilă, o altă limită a cercetării constă în includerea în analiză doar a dimensiunii financiare, însă direcțiile viitoare au în vedere evaluarea și a influențelor dimensiunilor socială și de mediu asupra dezvoltării sustenabile.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Abeysekera, I., A template for integrated reporting. *Journal of Intellectual Capital* **2013**, 14(2), 227-245.
2. Adiloglu, B., Vuran, B., The relationship between financial ratio and transparency levels of financial information disclosures within the scope of corporate governance: evidence from Turkey. *The Journal of Applied Business Research* **2012**, 28(4), 543-554.
3. Agresti, A., An introduction to categorical data analysis, *John Willey & Sons: New Jersey, USA*, 2007, p. 36.
4. Arrow, K. J., The economics of information **1984**, Vol. 4, *Belknap Press of Harvard University Press: Cambridge, United Kingdom*, 1984: p. 138.
5. Azapagic, A., Developing a framework for sustainable development indicators for the mining and minerals industry. *Journal of Cleaner Production* **2004**, 12, 639-662.
6. Azapagic, A., Perdan, S., Indicators of sustainable development for industry: A general framework. *Process Safety and Environmental Protection* **2000**, 78(B4), 243-261.
7. Bansal, P., Evolving sustainably: a longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal* **2005**, 26, 197-218.
8. Barth, M., Landsman, W., Lang, M., International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research* **2008**, 46(3), 467-498.
9. Boerner, H., Sustainability and ESG reporting frameworks: issuers have GAAP and IFRS for reporting financial – what about reporting for intangibles and non-financial? *Corporate Finance Review* **2011**, 15(5), 34-37.
10. Bourbonnais, R. Économetrie. Manuel et exercices corrigés, 8e édition, *Dunod: Paris, France*, 2011, p. 322.

11. Brown, S., Lo, K., Lys, T, Use of R² in accounting research: measuring changes in value relevance over the last four decades. *Journal of Accounting and Economics* **1999**, 28, 83-115.
12. Bunget, O., Caciuc, L., Dumitrescu, A., Farcane, N., Popa, A., The impact of IAS/IFRS on Romanian accounting rules, 2009: <http://mpr.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/18279> (accessed on 22 September 2013).
13. Dobre, E., Stanila, G.O., Brad, L., The Influence of Environmental and Social Performance on Financial Performance: Evidence from Romania's Listed Entities *Sustainability* **2015**, 7(3), 2513-2553.
14. Dodge, Y. Statistique. Dictionnaire encyclopédique, Springer: Paris, France, 2007, p. 451.
15. Farcaș, T. V., The Development of Corporate Reporting over Time: From a Traditional System to an Integrated System. *Audit Financiar* **2015**, 13(4), 16-113.
16. Fauzi, H., Svensson, G., Rahman, A.A., „Triple Bottom Line” as „Sustainable Corporate Performance”: A Proposition for the Future. *Sustainability* **2010**, 2(5), 1345-1360.
17. Filip, A., Raffournier, B., The value relevance of earnings in a transition economy: The case of Romania. *The International Journal of Accounting* **2010**, 45, 77-103.
18. Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A., Wallage, P., Principles of Auditing. An Introduction to International Standards of Auditing, 2nd ed., Pearson Education, 2005, pp. 10-11.
19. Heemskerk, B., Pistorio, P., Scicluna, M., Sustainable development reporting. Striking the balance, *World Business Council for Sustainable Development*, 2002.
20. Hockerts, K., The Sustainability Radar: A Tool for the Innovation of Sustainable Products and Services. *Greener Management International* **1999**, 25, 29-49.
21. IAS 1 (International Accounting Standard 1), “Presentation of Financial Statements”: <http://eifrs.ifrs.org/eifrs/bnstandards/en/2015/ias01.pdf> (accessed on 15 May 2015).
22. International Auditing and Assurance Standards Board – IAASB 2016-2017 *Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements*, International Federation of Accountants, New York, 2016.
23. Ionașcu, M., Ionașcu, I., Săcărin, M., Minu, M., IFRS adoption in developing countries: the case of Romania. *Journal of Accounting and Management Information Systems* **2014**, 13(2), 311-350.
24. Istrate, C., Impact of IFRS on the accounting numbers of Romanian listed companies. *Journal of Accounting and Management Information Systems* **2014**, 13(3), 446-491.
25. Jaba, E., Robu, I.-B., Obtaining Audit Evidence for Testing the "Going Concern" Assumption Using Advanced Statistical Methods to Analyze the Influence on Overall Borrowing Rate. *Audit Financiar* **2011**, 9(2), 37-46.
26. James, M. L. The benefits of sustainability and integrated reporting: an investigation of accounting majors' perceptions. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues* **2014**, 17(2), 93-113.
27. Krajnc, D., Glavic, P., A model for integrated assessment of sustainable development. *Resources, Conservation and Recycling* **2005**, 43, 189-208.
28. Krajnc, D., Glavic, P., How to compare companies on relevant dimensions of sustainability. *Ecological Economics* **2005**, 55, 551- 563.
29. Labuschagne, C., Brent, A.C., van Erck, R.P.G. Assessing the sustainability performances of industries. *Journal of Cleaner Production* **2005**, 13, 373-385.
30. Lackmann, J., Ernstberger, J., Stich, M., Market reactions to increased reliability of sustainability information. *Journal of Business Ethics* **2012**, 107(2), 111-128.
31. Lebart, L., Piron, M., Morineau, A., Statistique exploratoire multidimensionnelle. Visualisation et inférences en fouille de données, 4e édition, Dunod: Paris, France, 2006: pp. 186-190.
32. Lopez, M.V., Garcia, A., Rodriguez, L., Sustainable Development and Corporate Performance: A Study Based on the Dow Jones Sustainability Index. *Journal of Business Ethics* **2007**, 75, 285-300.
33. Lungu, C. I., Caraiani, C., Dascălu, C., Gușe, R. G., Exploratory study on social and environmental

- reporting of European companies in crises period. *Accounting and Management Information Systems* **2011**, 10(4), 459–478.
34. McGuire J.B., Sundgren A., Scheneeweis T., Corporate social responsibility and firm financial performance. *Academy of Management Journal* **1988**, 31(4), 854–872.
  35. McWilliams, A., Siegel, D., Corporate Social Responsibility and Financial Performance: Correlation or Misspecification? *Strategic Management Journal* **2000**, 21(5), 603–609.
  36. Modigliani, F., Miller, M.H., The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *The American Economic Review* **1958**, 44(3), 261–297.
  37. Morris, R.D., Pham, T., Gray, S.J., The Value Relevance of Transparency and Corporate Governance in Malaysia Before and After Asian Financial Crisis. *ABACUS* **2011**, 47(2), 205–233.
  38. Ohlson, J.A., Earnings, Book Values, and Dividends in Equity Valuation. *Contemporary Accounting Research* **1995**, 11, 661–687.
  39. Orlitzky, M., Schmidt, F.L., Rynes, S.L., Corporate Social and Financial Performance: A Meta-analysis. *Organizational Studies* **2003**, 24(3), 403–441.
  40. Ortas, E., Álvarez, I., Garayar, A., The Environmental, Social, Governance, and Financial Performance Effects on Companies that Adopt the United Nations Global Compact. *Sustainability* **2015**, 7(2), 1932–1956.
  41. Palttala, P., Vos, M., Quality Indicators for Crisis Communication to Support Emergency Management by Public Authorities. *Journal of Contingencies and Crisis Management* **2012**, 20(1), 39–51.
  42. Patel, A. S., Balic, A., Bwakira, L., Measuring transparency and disclosure at firm-level in emerging markets. *Emerging Markets Review* **2002**, 3(4), 325–337.
  43. Pinnuck, M., A Review of the Role of Financial Reporting in the Global Financial Crisis *Australian Accounting Review* **2012**, 22(6), 1–14.
  44. Preston, L.E., O'Bannon, D.P., The Corporate Social-Financial Performance Relationship: A Typology and Analysis. *Business and Society* **1997**, 36(4), 419–429.
  45. Rio Declaration on Environment and Development, The United Nations Conference on Environment and Development, Having met at Rio de Janeiro from 3 to 14 June 1992, United Nations publication, Sales No. E.73.II.A.14 and corrigendum), chap. I.
  46. Săcărin, M., Impactul adoptării pentru prima dată a IFRS de către societățile nefinanciare cotate la Bursa de Valori București. *Audit Financiar* **2014**, 12(1), 46–54.
  47. Singh, R.K., Murty, H.R., Gupta, S.K., Dikshit, A.K., An overview of sustainability assessment methodologies. *Ecological Indicators* **2009**, 9, 189 – 212.
  48. Sloan, R., Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings? *The Accounting Review* **1996**, 71(3), 289–315.
  49. Stanwick, P.A., Stanwick, S.D., The Relationship Between Corporate Social Performance and Organizational Size, Financial Performance, and Environmental Performance: An Empirical Examination. *Journal of Business Ethics* **1998**, 17(2), 195–204.
  50. Stiglbauer, M., Transparency & disclosure on corporate governance as a key factor of companies success: a simultaneous equations analysis for Germany. *Problems and Perspectives in Management* **2010**, 8(1), 161–173.
  51. Tschoop, D., Nastanski, M., The Harmonization and Convergence of Corporate Social Responsibility Reporting Standards. *Journal of Business Ethics* **2014**, 125(1), 147–162.
  52. Turner, J.L., Mock, T.J., Coram, P.J., Gray, G.L., Improving Transparency and Relevance of Auditor Communications with Financial Statement Users. *Current Issues in Auditing* **2010**, 4(1), 1–8.
  53. Visser, W.T., Sustainability reporting in South Africa. *Corporate Environmental Strategy* **2002**, 9(1), 79–85.

Calitatea în audit și unii dintre determinanții ei

Conf. univ. dr. Ionela-Corina CHERSAN,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
e-mail: corina.chersan.macovei@gmail.com

REZUMAT

Obiectivul articolului este acela de a identifica relația dintre calitatea serviciilor oferite de auditorii financiari și factorii ei determinanți, între care pregătirea inițială și continuă a auditorilor ocupă un loc esențial atât timp cât autorizarea acestora este condiționată de atingerea unui nivel adecvat de educație și formare profesională. S-a avut în vedere faptul că scopul entităților de interes public a devenit global, iar provocările etice și profesionale la care sunt expuși auditorii sunt tot mai multe și mai dificil de gestionat.

Pentru aceasta s-a plecat de la cerințele de educație și de pregătire inițială și continuă recomandate de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Educație (în Contabilitate) și au fost coroborate informațiile obținute cu rezultatele altor studii vizând provocările actuale cărora trebuie să le facă față auditorii financiari (reglementări tot mai multe, schimbări în modul de raportare financiară și non-financiară, dezvoltarea tehnologiilor și creșterea complexității afacerilor), încercând totodată să se răspundă la întrebarea cu privire la efectul acestor provocări asupra calității auditului. Analiza a fost una calitativă, care a urmărit preocupările cercetătorilor pentru calitatea în audit, în scopul identificării celor mai bune căi de îmbunătățire a acesteia.

Articolul are o utilitate practică directă atât pentru organizațiile profesionale ale auditorilor financiari și autoritățile de supraveghere a activității de audit statutar pentru orientarea pregătirii profesionale continue, cât și pentru auditorii financiari și firmele de audit care pot să gestioneze mai bine activitatea în vederea creșterii calității serviciilor pe care le oferă.

Cuvinte-cheie: calitate în audit, educație, dezvoltare profesională, Standardele Internaționale de Educație

Clasificare JEL: M42, M49

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Chersan, I-C. (2019), Audit Quality and Several of Its Determinants, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 93-105, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/002

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/002>

Data primirii articolului: 20.11.2018

Data revizuirii: 26.11.2018

Data acceptării: 7.12.2018

Introducere

Calitatea serviciilor oferite de auditorii financiari a devenit un aspect tot mai dezbătut în ultimii ani, mai ales din cauza scandalurilor financiare, în care rolul auditorilor a fost uneori direct (a se vedea cazul Enron). Efectul calității auditului asupra firmei client rezidă în special în sporul de credibilitate pe care situațiile financiare auditate îl obțin în cazul în care părțile interesate apreciază că auditarea s-a realizat la un nivel de calitate corespunzător.

În ultimele decenii, rolul auditorilor financiari a devenit tot mai complex, reglementarea activității profesioniștilor, tot mai dificil de realizat, dar tot mai necesară, educația, pregătirea inițială și continuă în domeniul auditului financiar s-a diversificat, iar calitatea activității auditorilor financiari este tot mai greu de apreciat în ciuda regulilor tot mai clar formulate care reglementează controlul calității și supervizarea în domeniul serviciilor de asigurare.

Ca urmare a preocupărilor continue pentru calitatea serviciilor oferite de auditorii financiari, Consiliul pentru Standarde Internaționale de Educație în Contabilitate a revizuit, în 2016, Standardul Internațional de Educație (pentru profesioniștii contabili) 8 – *IES 8 – Competența profesională a partenerului de angajament în misiunile de auditare a situațiilor financiare*. De asemenea, tot ca rezultat al preocupărilor pentru calitate în auditul financiar, la nivel european s-a dezvoltat proiectul Common Content, al cărui scop îl reprezintă „aducerea calificărilor profesionale la un nivel cât mai apropiat” (CCP, 2018).

În contextul preocupării continue pentru calitatea serviciilor oferite de auditorii financiari, considerăm a fi relevantă o analiză a principalelor studii apărute în ultimii ani cu privire la factorii care influențează semnificativ calitatea misiunilor auditorilor financiari. Astfel, constatările noastre permit formularea a cel puțin două observații: (1) multitudinea factorilor care influențează calitatea în audit complică întotdeauna analiza, în sensul că o analiză care să cuprindă toți acești factori nu este posibilă; (2) rezultatele sunt uneori contradictorii, probabil și din cauza efectelor greu de surprins ale unor factori. Oricum, scopul cercetării noastre a fost acela de a identifica cât mai mulți determinanți ai calității în audit, astfel încât să fie posibilă găsirea unor soluții punctuale și realiste de îmbunătățire a acestora.

Educație și formare profesională în auditul financiar

Seria de scandaluri din preajma anului 2000 a adus în actualitate problema calității auditului deoarece toate reformele în audit au avut ca punct de plecare nevoia de creștere a încrederii în piața financiară. Acest lucru se poate realiza inclusiv prin intermediul unui audit de calitate ai cărui determinanți sunt numeroși, incluzând factori controlabili de către auditori, dar și unii total independenți de ei. În prima categorie intră, fără îndoială, educația și pregătirea profesională inițială și continuă a auditorilor.

Dintotdeauna s-a considerat că există o legătură directă între un audit de calitate și nivelul de pregătire generală și specifică a celui care realizează auditul. Astfel, a fost creat Consiliul pentru Standarde Internaționale de Educație în domeniul Contabilității (The International Accounting Education Standards Board – IAESB) ca un organism de reglementare care servește interesului public prin emiterea de norme în sfera educației profesionale contabile. Ele descriu competențele tehnice, abilitățile profesionale, valorile, aspectele etice și atitudinile necesare în acest domeniu. În plus, pentru a se asigura transparența procesului de elaborare a acestor norme a fost creat și Consiliul de supraveghere a interesului public (Public Interest Oversight Board – PIOB) (IAESB, 2018).

Standardele Internaționale de Educație (IESs – International Education Standards) emise de IAESB pleacă de la definirea cerințelor educaționale pentru accesul la un program de formare profesională în domeniul contabilității (IES 1), descriu apoi competențele tehnice (IES 2), abilitățile profesionale (IES 3), valorile profesionale, etice și atitudinile (IES 4), respectiv experiența practică (IES 5) necesare a fi dobândite în cadrul unui program inițial de dezvoltare profesională. IES 6 stabilește modalitățile de evaluare a competenței profesionale, iar IES 7 prezintă conținutul dezvoltării profesionale continue. IES 8 are o adresabilitate specifică, în sensul că tratează aspecte care vizează competența profesională a partenerului de angajament în misiunile de auditare a situațiilor financiare (a se vedea **Tabelul nr. 1**) (IAESB, 2017).

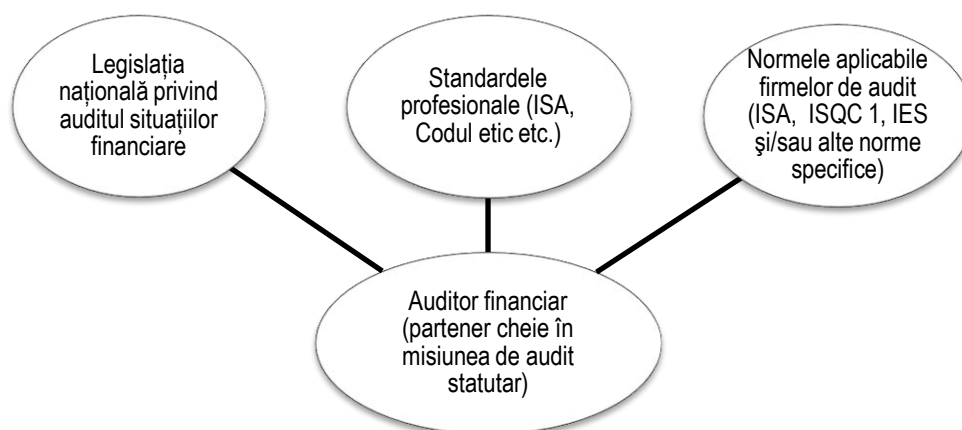
Tabelul nr. 1. Principiile directoare definite de Standardele Internaționale de Educație pentru profesioniștii contabili și pentru aspiranții la profesie	
Standardul Internațional de Educație	Principiile directoare
IES 1 – Cerințe de intrare într-un program de educație profesională contabilă	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prescrierea unor principii care să fie utilizate când se stabilesc și se comunică cerințele educaționale pentru intrarea într-un program de educație profesională contabilă; 2. Asigurarea unei șanse rezonabile de absolvire a unui astfel de program; 3. Cerințe corespunzătoare de intrare; 4. Forme diferite ale cerințelor de intrare.
IES 2 – Dezvoltare profesională inițială – competență tehnică	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definirea ariilor de competență și a rezultatelor învățării relevante pentru aceste arii; 2. Descrierea competenței profesionale cerută aspiranților la profesia contabilă la sfârșitul programului de dezvoltare profesională inițială (DPI).
IES 3 – Dezvoltare profesională inițială – abilități profesionale	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definirea rezultatelor învățării la sfârșitul programului de DPI, în cazul abilităților profesionale (intelectuale, interpersonale și de comunicare, personale și organizaționale) cerute celor care aspiră la profesia contabilă.
IES 4 – Dezvoltare profesională inițială – valorile profesionale, etica și atitudinile	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definirea rezultatelor învățării la sfârșitul programului de DPI, pentru valorile profesionale, etica și atitudinile cerute celor care aspiră la profesia contabilă.
IES 5 – Dezvoltare profesională inițială – experiența practică	<ol style="list-style-type: none"> 1. Definirea experienței practice pe care persoanele care aspiră la profesia contabilă trebuie să o fi dobândit la sfârșitul programului de DPI. 2. Experiența practică solicitată poate viza și: <ul style="list-style-type: none"> - rolul de auditor statutar; - alte forme de specializare; - activitățile reglementate. 3. Experiența practică este parte a învățării de-a lungul vieții și trebuie menținută și dezvoltată prin programe de dezvoltare profesională continuă (DPC).
IES 6 – Dezvoltare profesională inițială – evaluarea competenței profesionale	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandă cerințele pentru evaluarea competenței profesionale pe care persoanele care aspiră la profesia contabilă trebuie să o demonstreze la sfârșitul programului de DPI. 2. Evaluarea trebuie să se caracterizeze prin încredere, validitate, echitate, transparență și suficiență.
IES 7 – Dezvoltare profesională continuă	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandă cerințele pentru DPC cerută profesioniștilor contabili în scopul dezvoltării și menținerii competenței profesionale necesare pentru furnizarea de servicii de înaltă calitate clienților, angajatorilor și altor părți interesate și asigurarea prin aceasta a unei încrederi ridicate a publicului în profesia contabilă. 2. Recomandă organizațiilor profesionale: <ul style="list-style-type: none"> - să promoveze în rândul profesioniștilor contabili ideea învățării continue; - să faciliteze profesioniștilor contabili accesul la oportunitățile și resursele programului de DPC; - să adopte cerințele prescise referitoare la elaborarea și punerea în aplicare a procedurilor de evaluare, monitorizare și conformare, pentru a-i ajuta pe profesioniștii contabili să dezvolte și să mențină competența profesională necesară în scopul protejării interesului public.
IES 8 – Competența profesională a partenerului de angajament în misiunile de auditare a situațiilor financiare	<ol style="list-style-type: none"> 1. Recomandă nivelul de competență profesională pe care trebuie să-l dezvolte și să-l mențină profesioniștii contabili atunci când îndeplinesc rolul de partener de angajament responsabil pentru misiunile de auditare a situațiilor financiare. 2. Cerințele IES 8 trebuie aplicate ținând cont de Declarația privind obligațiile membrilor (SMO) 1 – Asigurarea calității, Standardul Internațional de Audit (ISA) 220 – Controlul calității pentru un audit al situațiilor financiare și Standardul Internațional privind Controlul Calității (ISQC) 1 – Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuirii ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe.

Sursa: Prelucrare proprie, 2018, după IAESB (2017), *Handbook of International Education Pronouncements*, pp. 25 – 111

Observăm că primele șase standarde se referă la dobândirea competenței profesionale, prin programul de DPI, în timp ce următoarele standarde au în vedere, cu deosebire, dezvoltarea și menținerea acesteia, prin programul de DPC. Ultimul standard – IES 8 – vizează exclusiv competența partenerului de angajament în misiunile de auditare a situațiilor financiare, ceea ce înseamnă că înaltul nivel de pregătire profesională al

auditorului financiar este prezumat, dar că el trebuie menținut și dezvoltat. Dacă îl avem în vedere pe auditorul financiar nu doar în postura de partener de misiune, constatăm că asupra lui acționează mai multe categorii de restricții, toate impuse prin norme legale sau profesionale. Astfel, **Figura nr. 1** permite înțelegerea relației auditorului cu părțile implicate în procesul de reglementare a domeniului său de activitate.

Figura nr. 1. Constrângeri normative aplicabile auditorului financiar

Sursa: Prelucrare proprie, 2018

Așadar, relațiile în care intră auditorii financiari sau firmele de audit sunt numeroase și presupun respectarea multor reguli impuse prin norme emise de către autorități și organisme diverse. Acestea vizează nu doar legăturile contractuale cu clienții, ci și relațiile cu autoritățile de reglementare și/sau de supraveghere a activității lor, precum și cu organizațiile profesionale. Toate aceste reguli, stabilite prin norme legale și standarde profesionale, au ca obiectiv asigurarea unui nivel calitativ ridicat al misiunilor auditorilor financiari. Așadar, putem afirma că primele condiții pentru un audit de calitate sunt reprezentate de însușirea, menținerea și dezvoltarea competenței profesionale, precum și de respectarea legislației și a normelor profesionale aplicabile auditorilor financiari. Pot fi explicate astfel diferențele în ceea ce privește calitatea auditului în diferite jurisdicții, ținând cont de modul de însușire a

normelor recomandate de organismele internaționale (IFAC – International Federation of Accountants), precum și de rigurozitatea în ceea ce privește respectarea normelor, având în vedere că acest fapt este dependent și de considerente culturale.

Ce înseamnă calitate în audit?

DeAngelo (1981) a definit calitatea serviciilor de audit ca probabilitatea duală a descoperirii de către auditor a denaturărilor semnificative și a raportării lor. Astfel, s-au identificat ca primii factori de influență a calității în audit: capacitatea auditorului de identificare a denaturărilor, procedurile utilizate și mărimea eșantioanelor, toate acestea depinzând în mod semnificativ de competența și dotarea cu tehnologii adecvate a auditorului.

În anii '80 se putea constata la nivel internațional preocuparea organizațiilor profesionale pentru asigurarea calității în audit prin norme și pentru dezvoltarea unor metode de verificare a modului în care aceasta este conștientizată și asigurată în și de către firmele de audit. În ultimii ani, dar mai ales după marile scandaluri financiare (în care rolul auditorilor nu a fost întotdeauna neutru), se remarcă o creștere a preocupărilor pentru studierea factorilor care influențează calitatea în audit, poate și ca urmare a punerii în cauză a utilității sociale a auditului.

Calitatea în audit nu este asigurată însă doar prin norme, ci există o multitudine de factori care pot influența modul în care este realizat auditul de către auditorii din firme diferite și chiar din aceeași firmă. De asemenea, calitatea în audit este dificil și costisitor de evaluat atât de către organizațiile profesionale, cât și de către beneficiarii auditului. Avem în vedere faptul că auditorii sau firmele de audit pot oferi servicii diferite din punct de vedere calitativ clienților lor, dar și că un auditor sau o firmă de audit poate oferi servicii de calitate diferită de la o perioadă la alta aceluiași clienți.

Calitatea auditului a fost apreciată de-a lungul timpului atât din perspectivă instituțională, respectiv a verificării de către organizațiile profesionale sau autoritățile de supraveghere a activității auditorilor financiari a modului în care aceștia respectă normele legale și profesionale aplicabile, cât și din perspectiva altor părți interesate, criteriile fiind de obicei diferite. Dacă în privința aprecierii calității la nivelul profesiei, există și posibilitatea aplicării de măsuri corective sau de sancționare a căror aplicare este verificabilă, în cazul aprecierii calității de către alte părți interesate (investitori, competitori, parteneri), există doar varianta ajustării comportamentului auditorilor sau firmelor de audit la eventualele reacții ale clienților actuali și potențiali.

Raționamentele profesionale adecvate sunt considerate, de asemenea, elemente esențiale în aprecierea calității unei misiuni de audit. Wedemeyer (2010) apreciază că auditorii utilizează raționamentul profesional în luarea deciziilor cu privire la:

- evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă a situațiilor financiare, inclusiv potențialele efecte ale fraudei, erorilor și riscului afacerii;

- identificarea, efectuarea și evaluarea procedurilor de audit ca răspuns la riscurile evaluate;
- evaluarea probelor de audit pentru a determina calitatea și gradul lor de adecvare în vederea determinării nevoii de obținere a unor probe suplimentare;
- formarea opiniei cu privire la situațiile financiare și luarea deciziei exprimării sau nu a unei opinii.

Mai mult, uneori se discută și despre ce înseamnă sau ce determină reducerea calității auditului, mai exact ce comportament implică reducerea calității auditului (Coram ș.a., 2008).

Deși nu am identificat foarte multe studii care să indice existența vreunei relații directe între sancțiunile aplicate auditorilor financiari sau firmelor de audit și reacția pieței auditului la acestea, totuși, există articole care prezintă efectul sancționării auditorilor financiari asupra relației lor cu viitorii clienți (Davis și Simon, 1992), în sensul presiunii efectuate de clienți asupra auditorilor pentru scăderea onorariilor de audit solicitate.

Metoda de cercetare

Metoda de cercetare a fost una calitativă, având ca obiectiv revizuirea celor mai relevante cercetări privind calitatea în audit, respectiv a acelor studii care prezintă efectul factorilor determinanți asupra calității auditului. Pentru aceasta, am realizat un studiu descriptiv-explicativ al unor articole considerate relevante pentru scopul urmărit. Astfel, am selectat studiile din baza de date Clarivate Analytcs (Web of Science Core Collection), pentru perioada 1975 – prezent, utilizând drept criteriu de căutare expresia „audit quality”, pentru categoria „Articole”, limba de publicare „Engleza,” din următoarele cinci categorii Web of Science: Business Finance, Management, Economics, Business, Social Sciences Interdisciplinary și Ethics. Din totalul de 43 de articole rezultate, au fost incluse în analiză doar cele care aveau în titlu sintagma „audit quality”, rezultând un număr de 16 articole, disponibile în format integral, în sistem „Open Acces”, după cum se poate observa din **Tabelul nr. 2**.

Tabelul nr. 2. Studii referitoare la calitatea în audit

Autorii	Anul	Articolul	Jurnalul	Metoda de cercetare
Khasharmeh, H., and Desoky, A.M.	2018	Does the provision of non-audit services affect auditor independence and audit quality? Evidence from Bahrain	Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance	Chestionarul
Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A.	2018	Do Big Four Auditors Always Provide Higher Audit Quality? Evidence from Pakistan	International Journal of Financial Studies	Statistica descriptivă și regresia
Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V.	2017	The Influence of Pseudo Auditor Rotation on Audit Quality: New Evidence	Australasian Accounting, Business and Finance Journal	Statistica descriptivă și regresia
Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D.	2017	Mandatory audit firm rotation and Big4 effect on audit quality: Evidence from South Korea	Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance	Statistica descriptivă și analiza multivariată
Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D., Gyllengahm, N., Martensson, O.	2017	Explaining the influence of time budget pressure on audit quality in Sweden	Journal of Management and Governance	Chestionarul, statistica descriptivă și regresia
Lobo, G.J., Paugam, L., Casta, J.F.	2017	The Effect of Joint Auditor Pair Composition on Audit Quality: Evidence from Impairment Tests	Contemporary Accounting Research	Statistica descriptivă și regresia
Yan, H., Xie, S.	2016	How does auditors' work stress affect audit quality? Empirical evidence from the Chinese stock market	China Journal of Accounting Research	Statistica descriptivă și regresia
Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G.	2016	Audit quality indicators: perceptions of junior-level auditors	Managerial Auditing Journal	Chestionarul
Löhlein, L.	2016	From peer review to PCAOB inspections: regulating for audit quality in the U.S.	Journal of Accounting Literature	Revizuire
De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M.	2015	External investigations and disciplinary sanctions against auditors: the impact on audit quality	Series-Journal of the Spanish Economic Association	Statistica descriptivă și regresia
Gonzalez-Diaz, B., Garcia-Fernandez, R., Lopez-Diaz, A.	2015	Auditor tenure and audit quality in Spanish state-owned foundations	Spanish Accounting Review	Statistica descriptivă și regresia
Wang, C., Dou, H.	2015	Does the transformation of accounting firms' organizational form improve audit quality? Evidence from China	China Journal of Accounting Research	Statistica descriptivă și regresia
Beisland, L., Mersland, R., Strom, R.	2015	Audit Quality and Corporate Governance: Evidence from the Microfinance Industry	International Journal of Auditing	Statistica descriptivă și regresia
Bills, K.L., and Cunningham, L.M.	2015	How Small Audit Firm Membership in Associations, Networks, and Alliances Can Impact Audit Quality and Audit Fees	Current Issues in Auditing	Statistica descriptivă și regresia
Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R.	2015	Audit Firm Tenure, Non-Audit Services, and Internal Assessments of Audit Quality	Journal of Accounting Research	Statistica descriptivă și regresia
Francis, J.R., Michas, P.N.	2013	The Contagion Effect of Low-Quality Audits	Accounting Review	Statistica descriptivă și regresia

Sursa: Prelucrare proprie, 2018

Ca metode de cercetare utilizate în articolele selectate, se remarcă statistica descriptivă și regresia, foarte puține studii fiind de tip calitativ, utilizând ca metodă de cercetare revizuirea (un articol) sau chestionarul (două articole).

0 analiză descriptivă

Din analiza articolelor selectate a reieșit că factorii determinați ai calității în audit sunt: furnizarea de servicii de non-audit clienților de audit (Khasharmeh și Desoky, 2018); categoria din care face parte firma de audit, respectiv Big 4 sau non-Big 4 (Abid ș.a., 2018); modalitatea de rotație a auditorilor și trecerea la o altă categorie de firmă de audit (Febrianto ș.a., 2017); modul în care se realizează rotația auditorilor (voluntar sau obligatoriu), apartenența firmei de audit la Big 4 și durata contractului de audit (Choi ș.a., 2017). De asemenea, au fost identificați și alți factori, precum: timpul necesar efectuării misiunii, genul, poziția în cadrul firmei și

experiența auditorilor, numărul clienților, mărimea biroului local și a firmei de audit (Broberg ș.a., 2017); categoria firmelor, în cazul auditului în comun (Lobo ș.a., 2017); răspunsul la stres al membrilor echipei de audit (Yan și Xie, 2016); nivelul de cunoaștere a standardelor de audit și gradul de solicitare a auditorilor (Brown ș.a., 2016); controlul de calitate al autorității de supraveghere a auditului (Löhlein, 2016); sancțiunile disciplinare impuse de organizațiile profesionale (De Fuentes ș.a., 2015); durata contractului de audit (Gonzalez-Diaz ș.a., 2015); modificarea formei de organizare a firmei de audit (Wang și Dou, 2015); mecanismul de guvernare al firmei client (Beisland ș.a., 2015); apartenența la o asociație a firmelor de audit mici (Bills și Cunningham, 2015); durata contractului de audit și onorariile pentru serviciile de non-audit (Bell ș.a., 2015) și eșecul anterior al unui audit (Francis și Michas, 2013).

Pentru articolele selectate, am prezentat în **Tabelul nr. 3** rezultatele obținute de cercetătorii care au analizat influența factorilor identificați asupra calității auditului.

Tabelul nr. 3. Factorii determinați ai calității în audit		
Autori	Factori	Influența asupra calității auditului
Khasharmeh, H., and Desoky, A.M.	Furnizarea de servicii de non-audit clienților de audit	Calitatea auditului se îmbunătățește dacă auditorul prestează pentru client și servicii de non-audit.
Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A.	Firma de audit este din Big4 sau non-Big4	Toți auditorii, fie că sunt din Big 4, fie că nu sunt din Big 4, vor oferi servicii de audit la același nivel calitativ de-a lungul diferitelor perioade de timp.
Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V.	(1) Modalitatea de rotație a auditorilor (2) Trecerea la o altă categorie de firmă de audit	(1) Companiile în care rotația auditorilor se realizează pe o bază obligatorie beneficiază de un audit de o calitate superioară față de cele în care rotația auditorilor se realizează voluntar. (2) Trecerea de la o firmă mare de audit la alta de același nivel asigură un nivel mai înalt al calității auditului decât trecerea de la o firmă mică la alta tot mică, care oferă un audit de o calitate mai scăzută.
Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D.	(1) Modalitatea de rotație a auditorilor (2) Apartenența firmei de audit la Big4 (3) Durata contractului de audit	(1) Calitatea auditului în cazul firmelor care își rotesc auditorii pe o bază obligatorie este mai scăzută comparativ cu firmele care au adoptat în mod voluntar regulile privind rotația. (2) De asemenea, calitatea auditului oferit de firmele din Big4 este superioară celui oferit de firme non-Big4. (3) În același timp, o durată mai mare a contractului de audit și trecerea la o firmă din Big4 pentru realizarea auditului are, în general, un efect pozitiv asupra calității auditului.
Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D., Gyllengahm, N., Martensson, O.	(1) Timpul necesar efectuării misiunii (2) Genul, poziția în cadrul firmei și experiența auditorilor, numărul clienților, mărimea biroului local și a firmei de audit	(1) Presiunea asupra bugetului de timp diminuează calitatea misiunilor de audit realizate de către auditorii suedezi, aceasta nefiind singura explicație. (2) Calitatea auditului este, de asemenea, legată de alți factori, precum: genul, poziția și experiența auditorilor, respectiv numărul clienților, mărimea biroului local și a firmei de audit.

Autori	Factori	Influența asupra calității auditului
Lobo, G.J., Paugam, L., Casta, J.F.	Categoria firmelor, în cazul auditului în comun	Utilizarea a două firme de audit din Big 4 (în auditul în comun) nu conduce în mod necesar la o calitate superioară a auditului. Calitatea auditului este mai bună în cazul unei perechi de tipul firma din Big 4 – firmă non-Big 4 decât în cazul unei perechi formate doar din firme din Big 4.
Yan, H., Xie, S.	Răspunsul la stres al membrilor echipei de audit	În general, nu există o deteriorare generalizată a calității auditului ca urmare a stresului la care sunt supuși auditorii (stresului profesional), dacă acesta este ținut sub control. Există o asociere semnificativă între stresul profesional și calitatea auditului în misiunile de audit inițiale (client nou), din cauza inexistenței unei cunoașteri aprofundate a clientului și a domeniului în care acționează acesta.
Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G.	(1) Nivelul de cunoaștere a standardelor internaționale de audit (2) Numărul sarcinilor de lucru (3) Gradul de solicitare a auditorilor (4) Gradul de implicare a firmelor de audit în alte activități	(1) Necunoașterea Standardelor Internaționale de Audit ar putea influența negativ calitatea viitoarelor misiuni de audit. (2) Sarcinile multiple au fost asociate, în general, cu o calitate redusă a auditului. (3) Suprasolicitarea auditorilor poate conduce la epuizare și, în consecință, la o slabă calitate a auditului. (4) Un număr prea mare de alte activități ale firmei de audit poate împiedica realizarea unor audituri de calitate.
Löhlein, L.	Controlul de calitate al autorității de supraveghere a auditului	Introducerea inspecțiilor externe colegiale pentru controlul calității auditului a îmbunătățit calitatea serviciilor furnizate de firmele de audit. Inspecțiile realizate de PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) au un efect pozitiv asupra calității auditului.
De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M.	Sanctiunile disciplinare aplicate de organizațiile profesionale	Măsurile disciplinare impuse de Institutul de Contabilitate și Audit din Spania determină schimbări în calitatea auditului doar atunci când sancțiunile aplicate auditorilor sunt mici.
Gonzalez-Diaz, B., Garcia- Fernandez, R., Lopez-Diaz, A.	Durata contractului de audit	Calitatea auditului, măsurată ca probabilitatea ca un auditor să emită o opinie calificată, crește în primii cinci ani de contract după care descrește.
Wang, C., Dou, H.	Modificarea formei de organizare a firmei de audit	Mărirea firmei de audit și proprietatea asupra firmei listate nu afectează semnificativ relația dintre modificarea formei firmei de audit și calitatea auditului. Modificarea formei firmei de audit îmbunătățește calitatea auditului.
Beisland, L., Mersland, R., Strom, R.	Guvernanța firmei client	Pentru situațiile în care există o relație semnificativă între calitatea auditului și guvernanță, aceasta este întotdeauna pozitivă.
Bills, K.L., and Cunningham, L.M.	Apartenența la o asociație a firmelor de audit mici	Firmele de audit mici care fac parte dintr-o asociație oferă audituri de o calitate superioară și cer onorarii mai mari față de față de firmele de audit mici care nu fac parte dintr-o asociație.
Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R.	(1) Durata contractului de audit (2) Onorariile pentru serviciile de non-audit	(1) Primul an de contract se caracterizează printr-un nivel scăzut al calității auditului, dar calitatea crește semnificativ după primul an și se menține o foarte lungă perioadă de timp, în cazul societăților cotate la bursă. O durată lungă a contractului de audit este asociată cu o calitate slabă a auditului la firmele necotate. (2) Totalul onorariilor pentru serviciile de non-audit este asociat pozitiv cu nivelul de calitate al auditului în cazul firmelor cotate, în timp ce asocierea este negativă pentru firmele necotate.
Francis, J.R., Michas, P.N.	Eșecul auditului	Anumite birouri ale firmelor de audit au sistematic probleme legate de calitatea auditului și aceste probleme persistă de-a lungul timpului. Astfel, birourile care au înregistrat eșecuri ale auditului sunt predispuse să mai înregistreze astfel de eșecuri și în următorii cinci ani, ceea ce sugerează un efect de contagiune longitudinală a eșecurilor în audit de-a lungul timpului.

Sursa: Prelucrare proprie pe baza articolelor analizate, 2018

Deși uneori poate fi simplă identificarea factorilor care afectează calitatea auditului, în practică se observă că influența acestora poate fi diferită în funcție de caracteristicile firmei client, ale firmei de audit sau de trăsăturile comportamentale ale celor care efectuează auditul în numele firmei de audit.

Rezultate și discuții

Analiza influenței factorilor identificați asupra calității auditului a permis identificarea unor rezultate, pe de o parte, previzibile, dar, pe de altă parte, aparent contradictorii.

Astfel, deși Khasharmeh și Desoky (2018) și Bell ș.a. (2015) constată că furnizarea de servicii de non-audit clienților de audit este asociată cu o îmbunătățire a calității auditului, în ultimii ani modificările legislative s-au realizat în sensul restricționării în diferite moduri sau chiar interzicerii prestării de servicii de non-audit clienților de audit (SOX, 2002, Regulamentul UE nr. 537/2014). Totuși, în cazul studiului realizat de Bell ș.a. (2015), constatarea anterioară este valabilă doar pentru firmele cotate la bursă, în cazul celor necotate, rezultatul fiind invers. De asemenea, deși o lungă perioadă de timp s-a considerat că firmele din Big-N oferă servicii de o calitate superioară celei oferite de firmele de audit non-Big-N, constatăm că rezultatele studiilor analizate oferă informații care contrazic într-o oarecare măsură această percepție. Astfel, Abid ș.a. (2018) ajung la concluzia că toți auditorii, fie că sunt din Big 4, fie că nu sunt din Big 4, vor oferi servicii de audit la același nivel calitativ de-a lungul diferitelor perioade de timp. Lobo ș.a. (2017) au studiat un aspect particular al auditului, respectiv auditul în comun, ajungând la concluzia că asocierea a două firme din grupuri diferite (Big4 și non-Big4) este de natură să asigure un audit în comun superior calitativ celui oferit prin asocierea a două firme din Big4. Singurul rezultat consecvent cu percepția generală că firmele din Big4 oferă cele mai de calitate servicii de audit a fost cel obținut de Choi ș.a. (2017).

Rezultate diferite cu privire la influența asupra calității auditului a cauzelor rotației auditorilor (se realizează voluntar sau reprezintă o obligație impusă de lege) au obținut Febrianto ș.a. (2017) și Choi ș.a. (2017). Tot ei însă au obținut rezultate similare cu privire la influența pozitivă pe care mărimea firmei de audit o are asupra calității auditului.

Efectul pozitiv al duratei contractului de audit asupra calității auditului a fost demonstrată de Choi ș.a. (2017), Gonzalez-Diaz ș.a. (2015) și Bell ș.a. (2015), cu observația că în ultimul caz această constatare este valabilă doar pentru firmele cotate la bursă, în cazul celor necotate, rezultatul fiind invers. Rezultatele obținute de Broberg ș.a. (2017) sunt interesante pentru că se constată efectul negativ al presiunii timpului asupra calității auditului, dar sunt luate în considerare și elemente comportamentale determinate de genul, pregătirea și experiența auditorului, precum și cele ce țin de mărimea auditorului (numărul de clienți, mărimea biroului și/sau a firmei de audit).

Un nivel scăzut al cunoștințelor profesionale este asociat negativ cu nivelul de calitate al auditului, în studiul realizat de Brown ș.a. (2016), același efect avându-l sarcini de lucru multiple alocate auditorilor (suprasolicitarea lor), precum și implicarea firmelor de audit în (prea multe) alte activități.

Cercetarea realizată de Löhlein (2016) a evidențiat efectul pozitiv al inspecțiilor realizate de organismele profesionale și/sau autoritățile de supraveghere asupra calității auditului, iar cea efectuată de către De Fuentes ș.a. (2015) a reliefat un astfel de efect chiar și în cazul măsurilor disciplinare, dar numai dacă sancțiunile aplicate auditorilor sunt mici.

Yan și Xie (2016) au constatat efectul negativ al stresului profesional asupra calității auditului cu deosebire în misiunile de audit inițiale. Totodată, au observat că există percepții asupra stresului profesional și răspunsuri la acesta care variază de la o persoană la alta în funcție de caracteristicile individuale ale auditorilor. Astfel, rezultatele studiului sugerează că auditorii din firmele de audit internaționale și cei care sunt parteneri-cheie ai auditului răspund mai bine la stresul profesional decât auditorii cu experiență în domeniul de activitate al firmei client. Pe de altă parte, nu s-a evidențiat existența vreunei relații între genul sau vârsta auditorului și răspunsul lui la stres.

Totuși, s-a constatat că auditorii tind să fie mai sensibili și să reacționeze mai puternic în cazul firmelor client deținute de stat. Beisland ș.a. (2015) au pus în evidență efectul pozitiv al mecanismului de guvernare al firmei client asupra calității auditului. Un studiu realizat Francis și Michas (2013) a reliefat efectul de contagiune longitudinală al eșecurilor în audit de-a lungul timpului.

Așadar, așa cum constată și alți autori, a defini și a evalua calitatea unui audit este uneori un proces dificil (Colbert și Murray, 1999).

Concluzii

Atât printre practicieni, cât și la nivelul organismelor de reglementare se consideră că pentru a desfășura un audit de calitate este esențial ca auditorii să-și mențină scepticismul profesional și să facă raționamente profesionale adecvate.

Raționamentul profesional și factorii care îl influențează au făcut obiectul preocupărilor practicienilor și cercetătorilor. De exemplu, Mansouri ș.a. (2009) consideră că publicul se poate baza pe reprezentările unui auditor atunci când are încredere că auditorul a acționat ca un judecător imparțial, care a formulat concluzii bazându-se pe dovezi obiective. Aceasta deoarece față de raportarea financiară, care este influențată de factori precum standardele de contabilitate, factori economici, responsabilități și etică profesională, auditul implică și un raționament profesional critic. În audit, raționamentul profesional se referă la utilizarea cunoștințelor și a experienței în domeniul auditului, obținute ca urmare a studierii aprofundate a standardelor contabile și de audit și a codului etic al profesiei pentru a lua decizii corecte.

Există foarte multe studii care analizează modul în care cunoștințele pot afecta raționamentul profesional în audit și cum îi pot sprijini pe auditori în luarea celor mai bune decizii (Mala și Chand, 2015). În același timp, alți autori arată că dobândirea cunoștințelor de către auditori se realizează prin educație, pregătire și experiență (Bhattacharjee și Moreno, 2002).

Deși factorii determinați ai calității sunt mulți, se constată că efectul acțiunii lor depinde, de cele mai multe ori, de răspunsul pe care auditorii îl pot oferi în situațiile în care există riscul diminuării calității auditurilor. Cu privire la acest aspect, esențială este determinarea modului în care sunt îndeplinite sarcinile de către auditori și ce fel de educație și formare i-ar sprijini pe aceștia în luarea celor mai bune decizii.

În acest sens, pentru a aprecia ce se poate face pentru a asigura un nivel calitativ ridicat al serviciilor prestate de către auditorii financiari, considerăm a fi semnificative obiectivele strategice pe care Consiliul de supraveghere a auditului entităților de interes public din SUA (PCAOB – Public Company Accounting Oversight Board) și le-a

stabilit pentru perioada 2018-2022: (1) îmbunătățirea calității auditului printr-o combinație de prevenire, detectare, descurajare și remediere a deficiențelor; (2) anticiparea și răspunsul adecvat la modificările intervenite în mediul de afaceri, cum ar fi: tehnologiile emergente, inclusiv riscurile și oportunitățile aduse de acestea.

Având în vedere aceste preocupări, dar și constatările proprii, considerăm că o primă cale de îmbunătățire a calității auditului este asigurarea unei pregătiri inițiale și continue de calitate pentru auditorii financiari prin conectarea la realitățile economice actuale a conținutului programelor de studii și a cursurilor de formare solicitate profesioniștilor. Pornind de la constatarea că mărirea firmei de audit (apartenența la Big4) nu este întotdeauna un determinant al calității auditului, devine tot mai clar că nivelul individual de pregătire a auditorilor financiari este un determinant al calității și că, din acest motiv, auditorii financiari și firmele de audit trebuie să se preocupe de asigurarea dezvoltării profesionale proprii și a angajaților lor, dincolo de cerințele de pregătire impuse de organizațiile profesionale.

Avem în vedere și faptul că la nivelul firmelor de audit poate exista o mai mare flexibilitate în organizarea de programe de pregătire specifice nevoilor angajaților, ținând cont de mai exacta cunoaștere a nevoilor lor, precum și de obligațiile impuse de Standardul Internațional privind Controlul Calității (ISQC) 1 – Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuri ale situațiilor financiare, precum și alte misiuni de asigurare și servicii conexe, Standardul Internațional de Audit (ISA) 220 – Controlul calității pentru un audit al situațiilor financiare și Declarația privind obligațiile membrilor (SMO) 1 – Asigurarea calității.

Așadar, îmbunătățirea calității auditului nu este și nu trebuie să rămână doar o preocupare a autorităților de supraveghere și a organizațiilor profesionale, ci trebuie să fie și o preocupare constantă a managerilor din firmele de audit care trebuie să accentueze importanța pentru firmele lor a programelor de pregătire a angajaților. Se poate presupune că o foarte bună pregătire profesională va permite realizarea de către auditorii financiari a unor raționamente profesionale de calitate în toate etapele demersului de audit.

Pe de altă parte, constatăm că mulți factori determinați ai calității auditului sunt în afara controlului auditorilor. Există reguli impuse de legislație cu privire la rotația auditorilor și la prestarea de servicii de non-audit, astfel

încât auditorii nu pot decât să le respecte, indiferent de ce constată cercetătorii cu privire la efectul acestor obligații ale auditorilor asupra calității auditului. Astfel, Gonzalez-Diaz ș.a. (2015) au plecat de la premisa că o modalitate de măsurare a calității auditului este probabilitatea ca un auditor să emită o opinie calificată, ajungând la concluzia că aceasta crește în primii cinci ani de contract după care descrește. În acest context, se poate afirma că, odată cu trecerea timpului, dispare motivația firmei client pentru schimbarea auditorului întrucât un audit de calitate, în această accepțiune, nu o avantajează. De aceea, introducerea regulilor privind rotația auditorilor și a celor de reducere sau de eliminare a amenințării de familiarism poate fi considerată o cale de asigurare a calității auditului.

De asemenea, misiunile realizate de auditorii financiari se supun rigorilor pieței astfel încât, de multe ori, deciziile firmelor client cu privire la selectarea auditorilor sunt influențate de factori psihologici (motivație, convingere, atitudini), a căror cuantificare exactă nu este întotdeauna posibilă, ceea ce face de multe ori imposibilă și acțiunea asupra lor. În mod similar, resursele financiare de care dispun firmele client

reprezintă o restricție importantă în selectarea unui auditor care, chiar dacă oferă servicii de înaltă calitate, poate practica, de asemenea, și onorarii ridicate, imposibil de plătit de către unele categorii de firme client.

În ceea ce privește controlul de calitate asupra activității auditorilor și eventualele sancțiuni aplicate acestora, este evident că scopul lor este chiar identificarea și sancționarea eventualelor deficiențe constatate în realizarea auditului astfel încât planificarea și realizarea cu eficiență a unor astfel de controale și oferirea de recomandări de înlăturare a deficiențelor reprezintă metode directe de îmbunătățire a calității auditului. În acest fel se poate preveni și efectul de contagiune longitudinală a eșecului în audit.

Indiferent de factorii care acționează asupra calității auditului, raționamentul corect și acțiunile etice ale auditorului sunt cele care pot conduce la realizarea unui audit de calitate. Pentru aceasta însă un auditor trebuie să aibă un nivel ridicat al cunoștințelor și abilităților profesionale și să fi asimilat comportamentul etic impus de normele profesionale și de societate.

BIBLIOGRAFIE

1. Abid, A., Shaique, M., and Haq, M.A. (2018), Do Big Four Auditors Always Provide Higher Audit Quality? Evidence from Pakistan, *International Journal of Financial Studies*, 6(2), pp. 1-22.
2. Bell, T.B., Causholli, M., Knechel, W.R. (2015), Audit Firm Tenure, Non-Audit Services, and Internal Assessments of Audit Quality, *Journal of Accounting Research*, 53(3), pp. 461-509.
3. Beisland, L., Mersland, R., Strom, R. (2015), Audit Quality and Corporate Governance: Evidence from the Microfinance Industry, *International Journal of Auditing*, 19(3), pp. 218-237.
4. Bhattacharjee, S. & Moreno, K., (2002), The Impact of Affective Information on the Professional Judgments of More Experienced and Less Experienced Auditors, *Journal of Behavioral Decision Making*, 15(4), pp. 361-377, <https://doi.org/10.1002/bdm.420>.
5. Bills, K.L., and Cunningham, L.M. (2015), How Small Audit Firm Membership in Associations, Networks, and Alliances Can Impact Audit Quality and Audit Fees, *Current Issues in Auditing*, 9(2), pp. 29-35, DOI: 10.2308/cia-51278.
6. Broberg, P., Tagesson, T., Argento, D. et al. (2017), Explaining the influence of time budget pressure on audit quality in Sweden, *Journal of Management & Governance*, 21(2), pp. 331-350, <https://doi.org/10.1007/s10997-016-9346-4>.
7. Brown, V.L., Gissel, J.L., Neely, D.G. (2016), Audit quality indicators: perceptions of junior-level auditors, *Managerial Auditing Journal*, 31(8/9), pp. 949-980, <https://doi.org/10.1108/MAJ-01-2016-1300>.
8. CCP, *About Common Concept Project*, disponibil la <http://commoncontent.com/about-us/>, accesat pe 10.10.2018
9. Choi, J.-S., Lim, H.-J., & Mali, D. (2017), Mandatory audit firm rotation and Big4 effect on audit quality: Evidence from South Korea, *Asian Academy of Management Journal of Accounting*

- and Finance, 13(1), pp. 1–40, <https://doi.org/10.21315/aamjaf2017.13.1.1>.
10. Chow, C. W., & Rice, S. J. (1982), Qualified audit opinions and auditor switching, *The Accounting Review*, 57(2), pp. 326–335.
  11. Colbert, G., & Murray, D. (1999), State accountancy regulations: Audit firm size, and auditor quality: An empirical investigation, *Journal of Regulatory Economics*, 16(3), pp. 267–285.
  12. Coram, P., Ng, J., & Woodliff, D.R. (2003), A survey of time budget pressure and reduced audit quality among Australian auditors, *Australian Accounting Review*, 13(29), pp. 38–44.
  13. Davis, L.R, Simon, D.T. (1992), Research Notes: The Impact of SEC Disciplinary Actions on Audit Fees, *Auditing*, Vol. 11, Issue 1, 58, pp. 1-9.
  14. DeAngelo, L.E. (1981), Auditor size and audit quality, *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), pp. 183-199.
  15. De Fuentes, C., Illueca, M., Consuelo Pucheta-Martinez, M. (2015), External investigations and disciplinary sanctions against auditors: the impact on audit quality, *Series-Journal of the Spanish Economic Association*, 6(3), pp. 313-347.
  16. Directiva 2014/56/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 de modificare a Directivei 2006/43/CE privind auditul legal al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare consolidate, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 158, 27 mai 2014.
  17. Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y., and Juita, V. (2017), The Influence of Pseudo Auditor Rotation on Audit Quality: New Evidence, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 11(4), pp. 71-85, doi:10.14453/aabfj.v11i4.6.
  18. Francis, J.R., Michas, P.N. (2013), The Contagion Effect of Low-Quality Audits, *Accounting Review*, 88(2), pp.521-552, DOI: 10.2308/accr-50322.
  19. Garcia-Blandon, J., Argiles-Bosch, J.M. (2018), Audit partner industry specialization and audit quality: Evidence from Spain, *Int J Audit.*, 22, pp. 98–108. <https://doi.org/10.1111/ijau.12107>.
  20. Gonzalez-Diaz, B., Garcia-Fernandez, R., Lopez-Diaz, A. (2015), Auditor tenure and audit quality in Spanish state-owned foundations, *Spanish Accounting Review*, 18(2), pp. 115-126.
  21. IAESB, *About IAESB*, disponibil la <https://www.iaesb.org/about-iaesb>, accesat pe 11.10.2018
  22. IAESB (2017) , *Handbook of International Education Pronouncements*, 2017 Edition, disponibil la <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/2017-Handbook-of-International-Education-Pronouncements.PDF>, accesat în 10.05. 2018.
  23. IES 8, Professional Competence for Engagement Partners Responsible for Audits of Financial Statements (Revised), pp. 98-111, disponibil la <https://www.ifac.org/publications-resources/ies-8-professional-competence-engagement-partners-responsible-audits-financ-0>, accesat în 15 mai 2018.
  24. Khasharmeh, H., & Desoky, A.M. (2018), Does the provision of non-audit services affect auditor independence and audit quality? Evidence from Bahrain, *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 14(1), pp. 25–55, <https://doi.org/10.21315/aamjaf2018.14.1.2>.
  25. Krishnan, J. (1994). Auditor switching and conservatism. *The Accounting Review*, 69(1), pp. 200–215.
  26. Lobo, G.J, Paugam, L, Casta, J.F. (2017), The Effect of Joint Auditor Pair Composition on Audit Quality: Evidence from Impairment Tests, *Contemporary Accounting Research*, 34(1), pp. 118-153, DOI: 10.1111/1911-3846.12244.
  27. Löhlein, L., (2016), From peer review to PCAOB inspections: regulating for audit quality in the U.S. *Journal of Accounting Literature*, 36, pp. 28-47, DOI: 10.1016/j.acclit.2016.05.002.
  28. Mala, R., & Chand, P. (2015), Judgment and decision-making research in auditing and accounting: Future research implications of person, task, and environment perspective, *Accounting Perspectives*, 14(1), pp. 1-50. DOI: 10.1111/1911-3838.12040.
  29. Mansouri, A., Pirayesh, R. and Salehi, M. (2009), Audit Competence and Audit Quality: Case in Emerging Economy. *International Journal of*

- Business and Management*, 4(17), pp. 17-25.
<https://doi.org/10.5539/ijbm.v4n2p17>.
30. PCAOB, Strategic Plan 2018-2022. Draft for Comment, disponibil la <https://pcaobus.org/Pages/PCAOB-Strategic-Plan-2018-2022.aspx>, accesat la 1.11.2018.
  31. Regulamentul (UE) nr. 537/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 aprilie 2014 privind cerințe specifice referitoare la auditul statutar al entităților de interes public și de abrogare a Deciziei 2005/909/CE a Comisiei, disponibil la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32014R0537>, accesat în 10 octombrie 2018.
  32. The *Sarbanes–Oxley Act of 2002* (SOX), (Pub.L. 107–204, 116 Stat. 745, enacted July 30, 2002), disponibil la https://pcaobus.org/About/History/Documents/PDFs/Sarbanes_Oxley_Act_of_2002.pdf, accesat în 15 noiembrie 2018.
  33. Yan, H., Xie, S. (2016), How does auditors' work stress affect audit quality? Empirical evidence from the Chinese stock market, *China Journal of Accounting Research*, 9(4), pp. 305-319, DOI: 10.1016/j.cjar.2016.09.001.
  34. Wang, C., Dou, H. (2015), Does the transformation of accounting firms' organizational form improve audit quality? Evidence from China, *China Journal of Accounting Research*, 8(4), pp. 279-293.
  35. Wedemeyer, P. D. (2010), A discussion of auditor judgment as the critical component in audit quality – A practitioner's perspective, *International Journal of Disclosure and Governance*, 7(4), pp. 320–333.

Contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor: perspectiva auditorului

---

Prof. univ. J. P. SINGH,
Departamentul de Studii de Management,
Institutul Indian de Tehnologie, Roorkee, India
e-mail: jpsitr@gmail.com, jatinfdm@iitr.ac.in

Rezumat

O serie de modificări radicale au fost introduse în cadrul contabilității de acoperire (hedge) a riscurilor prin noile standarde de contabilitate IFRS. În special, regimul de eficiență a hedging-ului a fost revizuit complet și înlocuit de un referențial solid, bazat pe principii. Relevanța procedurilor de evaluare calitativă a crescut astfel, făcând ca auditul acestor sarcini să fie extrem de provocator. Declarațiile organismelor de reglementare, care furnizează îndrumare profesională privind problemele de audit a contabilității de acoperire împotriva riscurilor și de eficiență a testelor de audit, nu au reușit să țină pasul cu această tranziție rapidă, sporind astfel complexitatea misiunilor de audit. În prezentul articol, după ce a fost efectuată o scurtă analiză a dispozițiilor curente privind contabilitatea de acoperire a riscurilor și testarea eficacității acestora, au fost abordate problemele esențiale legate de situația auditorului și de evidențierea bunelor practice de urmat în acest mediu schimbător.

Cuvinte-cheie: IFRS 9, audit, contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor, managementul riscului.

Clasificare JEL: G32, M41, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Singh, J. P., (2019), Hedge Accounting: An Auditor's Perspective, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 106-113, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/003

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/003>

Data primirii articolului: 11.01.2019

Data revizuirii: 20.01.2019

Data acceptării: 25.01.2019

1. Introducere

Contabilitatea de acoperire a riscurilor reprezintă un set de proceduri contabile prin care modificările valorilor elementelor acoperite și ale instrumentelor de acoperire (care, în contabilitatea obișnuită, se regăsesc în situațiile privind performanța financiară din diferite perioade contabile) sunt prezentate în contul de profit și pierdere al aceleiași perioade contabile. Acest lucru permite ca strategiile de gestionare a riscurilor ale entităților de acoperire să fie raportate în tandem cu efectele economice ale strategiilor menționate. În cazul în care nu este adoptată o contabilitate de acoperire împotriva riscurilor, elementul acoperit și instrumentul de acoperire sunt considerate obiecte care nu au legătură și, prin urmare, sunt contabilizate pentru fiecare post.

Instrumentele de acoperire a riscului, care sunt, de obicei, instrumente financiare derivate, sunt considerate la valoarea justă prin profit sau pierdere (*en.*: FVTPL) și elementul acoperit este clasificat pe baza naturii sale intrinsece, măsurat și evaluat în consecință. Această posibilă diferență în baza măsurării și evaluării ar putea conduce la denaturări în raportarea impactului variației valorilor elementului acoperit și a instrumentului de acoperire împotriva riscurilor în contul de profit și pierdere. Valorile financiare corespunzătoare ar putea transmite o impresie privind volatilitatea câștigurilor sporite în rândul grupurilor de utilizatori, care nu este justificată de realitatea economică. Dispozițiile privind contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor sunt adoptate pentru a evita această anomalie, permițând entității care recurge la contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor să îndeplinească cerințele bazelor de măsurare sau ale modificărilor de valoare ale elementelor care constituie relația de acoperire împotriva riscurilor. Acest lucru este necesar pentru a asigura o corectă raportare a volatilității veniturilor în sectorul financiar.

Totuși, contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor este permisă doar cu condiția ca garanția să fie eficientă. Astfel, devine necesar ca auditorii să facă apel la eficacitatea *hedging-ului* în auditarea conturilor entităților care adoptă contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor.

Un cadru modernizat de contabilizare a riscurilor a fost introdus prin Standardul Internațional de Raportare Financiară (IFRS) 9 (IASB, 2008, 2012). Noile prevederi au drept scop raționalizarea contabilității și raportarea

pentru acoperirea riscurilor financiare, pentru a oferi o prezentare precisă și sincronizată a strategiilor de gestionare a riscurilor entității în cadrul situațiilor financiare raportate (IFRS Foundation, 2013; Kablan, 2014; McCarroll and Khatri, 2014; Panaretou et al., 2013). Se dorește o corelație mai strânsă între implicațiile economice ale acestor strategii și contabilitatea și raportarea acestora (Chang et al, 2016).

Având în vedere stadiul în care se află noile prevederi, există puține îndrumări profesionale autorizate pentru auditori în contextul evaluării eficacității instrumentelor financiare derivate. Această problemă este considerată a fi esențială din cauza diversității semnificative a situațiilor de acoperire a riscurilor întâlnite în practică, determinate de multiplele componente ale riscului pe care entitatea le-a dorit acoperite, împreună cu diversitatea instrumentelor de acoperire accesibile în acest scop. Ca un corolar, auditorul ar putea adopta o varietate de proceduri pentru testarea eficacității și este puțin probabilă existența unui consens privind criteriile de evaluare a eficienței *hedging-ului* în cadrul acestei relații. În absența unor prevederi standardizate, practicile individuale ar putea avea întâietate în cadrul misiunilor de audit. De exemplu, dacă o posibilitate de măsurare a corelației este pe deplin adecvată pentru a fi considerată ca factor determinant al eficacității și dacă gradul de corelație care poate fi interpretat ca fiind o dovadă adecvată pentru aceasta, atunci această chestiune poate reprezenta o problemă de dezbateră.

Puținele prevederi sintetizate în acest domeniu au ca rezultat experiența personală și judecata profesională care constituie piatra de temelie a deciziilor de audit. În domeniul pre-IFRS 9, percepția copleșitoare în rândul utilizatorilor și auditorilor a fost că testele cantitative au fost atât necesare, cât și suficiente pentru stabilirea eficienței *hedging-ului*. Astfel de teste ar putea lua forma unei analize de compensare a variației cursului de schimb al dolarului, o analiză de corelație și regresie sau variante ale acestora (Althoff & Finnerty, 2001; Canabarro, 1999; Ederington, 1979; Finnerty & Dwight, 2002; Franckle 1980; Kalotay and Abreo 2001; Kawaller & Koch, 2000; Royall, 2001).

Cu toate acestea, noile prevederi privind contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor au introdus schimbări profunde și consistente. Cerința cantitativă a regulii "80/125" a fost eliminată și înlocuită cu un set de criterii bazate pe principii. Nu este prescris nici un interval numeric de eficacitate. Standardul revizuit impune

existența unei relații economice între instrumentul de acoperire și elementul acoperit, cu un risc de creditare care nu domină această relație și o rată de acoperire adecvată, care desemnează acoperirea riscului pentru stabilirea eficienței *hedging-ului*. Cu toate acestea, dacă ineficiența se reflectă în mod constant într-un *hedging*, continuitatea / susținerea relației economice și veridicitatea raportului de acoperire trebuie să fie stabilite fără echivoc de către entitate.

Este relevant să se menționeze faptul că IAS 39 (care precede IFRS 9) nu conținea nicio prevedere explicită privind prescrierea unei linii directe pentru evaluarea eficienței relațiilor de acoperire împotriva riscurilor. Indicatorul asociat regulii "80/125" își datorează originea sa modului de percepție a legăturii dintre "eficacitatea ridicată" și "corelația mare", această legătură fiind în general interpretată drept regula 80/125 în științele sociale (Swad, 1995; Lipe, 1996).

2. Noul referențial privind acoperirea cu eficacitate împotriva riscurilor: un rezumat

Mai multe modificări fundamentale au fost introduse de noile standarde în cadrul contabilității de acoperire a riscurilor, în general, și în mod special în ceea ce privește testarea eficacității. În contextul actual, cele mai importante caracteristici ale acestor standarde prevăd (Althoff et al, 2014; BDO, 2014; Deloitte, 2013; Du Plooy et al, 2014; KPMG, 2013; PwC, 2013):

- (a) adoptarea unei evaluări a eficacității pe bază de principii, în loc de recomandarea criteriului 80/125 la sută;
- (b) înlocuirea cerinței de evaluare prospectivă și retrospectivă a eficacității prin evaluare pe o bază prospectivă la începutul fiecărei perioade de acoperire; și
- (c) o mai mare autonomie față de entitate în demonstrarea eficienței acoperirii.

Următoarele trei criterii de evaluare a eficienței acoperirii riscului sunt propuse în contextul unei relații de acoperire împotriva riscurilor:

- (i) constituenții relației de acoperire trebuie să aibă o relație economică care poate fi susținută fie prin teste calitative sau cantitative, fie prin ambele;

- (ii) modificările de valoare provenite din relația economică dintre constituenții de acoperire nu trebuie să fie dominate de efectele riscului de credit (Zoltan, 2016);
- (iii) raportul de acoperire împotriva riscurilor, care este utilizat pentru desemnarea și descrierea relației de acoperire împotriva riscurilor în contextul contabilității de acoperire, este același cu raportul bazat pe volumul fizic real adoptat de entitatea raportoare a constituenților acoperirii.

3. Evaluarea eficienței acoperirii riscului: unele caracteristici esențiale

Mișcările în direcții opuse ale proceselor de formare a prețului elementelor care stau la baza relației de acoperire a riscurilor ca răspuns la impactul economic causal al stimulului de risc s-ar putea constitui ca o dovadă puternică a existenței unei relații economice. Existența unei relații statistice nu poate, unilateral, să fie concludentă privind manifestarea unei astfel de relații cauzale. Cu toate acestea, o corelație inversă puternică ar susține categoric o astfel de conexiune cauzală.

Autoritățile de reglementare au păstrat paradigma anterioară de a nu recomanda nicio metodologie specifică pentru stabilirea unei asociații economice cauzale, ceea ce face ca rolul auditorilor să fie deosebit de precar. În virtutea judecății și abilităților lor, auditorii trebuie să se asigure că metoda captează esența relației de acoperire. Rezultatele cantitative adecvate ar confirma invariabil inferențele calitative, mai ales în cazurile limită (Deloitte, 2012, Ernst & Young, 2011, 2014a, b, c).

În cazul în care termenii esențiali ai elementelor constitutive ale relației de acoperire sunt corelați și derivatul are o valoare justă zero la momentul creării unui *hedging*, o deducere primară a unei relații economice ar părea justificată cu un raport de acoperire de 1: 1. Cu toate acestea, trebuie făcută o analiză a factorilor care contribuie la ineficiența acoperirii, dacă este cazul. Ar fi suficient, în general, să se efectueze o evaluare calitativă. Pe de altă parte, dacă termenii esențiali nu sunt în întregime potriviți, dar pe aproape, ar putea fi adecvat să se coroboreze rezultatele calitative prin teste numerice sau statistice. În astfel de situații, judecata profesională ar impune necesitatea și

amplarea validării cantitative necesare. În special, rezultatele cantitative pot fi valoroase pentru a demonstra că există o relație economică adecvată, în ciuda nepotrivirii critice a termenilor. Rezultatele testului numeric și / sau statistic pot furniza, de asemenea, dovada adecvării raportului de acoperire a riscurilor adoptat în relația de acoperire împotriva riscurilor.

Dacă există o nepotrivire considerabilă între termenii de bază ai componentelor relației de acoperire a riscului, dar derivatul are aceleași caracteristici sau caracteristici conexe, ar putea fi necesar să se ofere o justificare calitativă a existenței unei relații economice și a raportului de acoperire împotriva riscurilor printr-o evaluare numerică completă și / sau evidențe statistice. Abilitatea profesională, perseverența și judecata profesională ale auditorului sunt necesare în astfel de situații.

Cu toate acestea, utilizarea regulii "80/125" nu mai este obligatorie. Cu o justificare suficientă, un echilibru mai mic poate fi acceptat ca o dovadă concludentă a existenței unei eficacități ridicate. Este esențial să se realizeze o analiză a ineficienței actuale și potențiale a *hedging-ului* și o identificare a factorilor care contribuie la aceasta, de ex. riscul de credit, riscul asociat documentației complete și adecvate.

Cea de-a doua condiție pentru eficiența *hedging-ului* este ca modificările de valoare ale constituenților relației de acoperire, care provin din relația de cauzalitate economică, să nu fie dominate de modificările de preț care sunt o consecință a impactului riscului de credit. În acest scop, riscul de credit ar putea include riscul de credit al (i) uneia dintre componentele de acoperire împotriva riscurilor sau ambele și (ii) al entității de acoperire împotriva riscurilor, precum și contrapartida.

În contextul acestei prevederi, auditorul trebuie să își exercite discreția sub două aspecte. În primul rând, este obligat să identifice și să autentifice modificările valorii elementelor constitutive de acoperire datorate factorilor de piață (riscuri acoperite) și celor datorate impactului riscului de credit. Ulterior, trebuie să evalueze dacă variația valorii datorată influenței riscului de credit "domină" modificările de valoare datorate riscului acoperit.

În general, evaluarea efectului riscului de credit are forma unei aprecieri calitative. Entitățile au, în general, politici de gestionare a riscurilor care descriu în mod detaliat limitele de risc pentru contrapărți, precum și

procedurile care urmează să fie puse în aplicare pentru monitorizarea periodică a bonității acestor părți. În cazul în care bonitatea de creditare a unei părți ar scădea în mod semnificativ, atunci ar fi prevăzută inițierea unor măsuri corective adecvate. Uneori este necesar să se recurgă la simularea numerică și / sau la abordările statistice, de ex. pentru factorii izolați care contribuie la obținerea unor compensări reduse ale anumitor acoperiri (*hedge-uri*), precum și la evaluarea gradului de influență al factorilor.

Raportul dintre cantitățile fizice ale elementelor constitutive ale acoperirii împotriva riscurilor este denumit *raportul de acoperire împotriva riscurilor*. Raportul optim de acoperire a riscului corespunde unei minime variații ale portofoliului cuprinzând componentele de acoperire împotriva riscurilor, adică elementul acoperit și instrumentul de acoperire împotriva riscurilor. Raportul ia valoarea 1:1 în cazul în care riscul acoperit și instrumentul de acoperire sunt perfect corelate. În general, raportul de acoperire a riscurilor depinde de covarianța proceselor stocastice asociate prețului elementelor care constituie acoperirea.

Cea de-a treia recomandare privind eficiența *hedging-ului* impune ca rata de acoperire utilizată implicit în cadrul contabilității de acoperire a riscurilor adoptată de entitate să fie aceeași cu cea aplicată efectiv pentru inițierea acoperirii. Cu toate acestea, se subliniază faptul că standardul insistă doar asupra egalității "raportului de acoperire", dar nu impune ca:

- (a) "gradul de acoperire" să fie identic în ambele contexte;
- (b) rata de acoperire să fie aleasă astfel încât să minimizeze eficacitatea; și
- (c) metodologia sau modelul prescris să fie utilizate pentru calcularea raportului randamentului.

Din cele precizate, rezultă că standardul recunoaște că nu există o soluție "corectă" și, ca atare, autoritățile de reglementare consideră că atât conducerea, cât și auditorii entității sunt cei mai indicați în vederea rezolvării acestei chestiuni.

Standardul nu prevede un "instrument perfect pentru acoperirea riscurilor – *hedge*". Dacă este posibil să apară dezechilibre în acoperirea riscurilor din cauza prevederilor standardizate ale contractelor asociate instrumentului derivat utilizat pentru acoperirea riscurilor, acoperirea riscurilor ar susține foarte mult acest

mandate în absența altor dovezi care să indice o inferență contrară.

Testarea retrospectivă a eficienței acoperirii riscului a fost eliminată. Evaluarea eficienței acoperirii trebuie să fie efectuată la începutul acoperirii și, ulterior, pentru fiecare perioadă imediat următoare de raportare, la începutul acestei perioade.

Cu toate acestea, măsurarea și recunoașterea ineficienței acoperirii de către entitățile care adoptă o contabilitate de acoperire a riscurilor sunt încă cerute, ca și în reglementările anterioare. În acest context, măsurarea eficienței *hedging*-ului este diferită de testarea eficienței speculative. În timp ce evaluarea eficacității privește evaluarea admiterii raportului de acoperire împotriva riscurilor la nivelul relației de *hedge*, recunoașterea se referă doar la modalitatea de contabilizare ulterioară a relației de *hedge*. Astfel, în cazul în care relația de acoperire este validă, iar entitatea raportoare alege să adopte o contabilitate de acoperire împotriva riscurilor, atunci aceasta trebuie să măsoare și să recunoască imediat ineficiența *hedging-ului* în contul de profit și pierdere (cu excepția unui sub-*hedging* la nivelul fluxului de numerar). Dispozițiile referitoare la criteriile de eligibilitate au suferit schimbări radicale, în timp ce prevederile privind măsurarea ulterioară și recunoașterea ineficienței acoperirii rămân neschimbate substanțial.

În mod similar, există o cerință contabilă suplimentară de a recunoaște și de a măsura ineficiența rezultată din influența riscului de credit, pentru a determina valoarea ineficienței acoperirii care trebuie recunoscută în contul de profit și pierdere. Din nou, această măsurare a ineficienței este o cerință suplimentară și ulterioară determinării impactului modificărilor riscului de credit, în scopul verificării testului de "dominație" al eficacității speculative. Utilizarea testului este necesară pentru evaluarea îndeplinirii criteriilor de drept în ceea ce privește utilizarea contabilității de acoperire împotriva riscurilor.

4. Evaluarea eficienței *hedge*-ului: perspectiva auditorului

Trebuie subliniat faptul că utilizarea auditului în mediul contabilității de acoperire a riscurilor este extrem de complexă, întrucât astfel de proceduri contabile permit entităților să amâne recunoașterea câștigurilor și a

pierderilor legate de relația de acoperire împotriva riscurilor, ceea ce solicită o atenție sporită din partea auditorului. Acest lucru se întâmplă deoarece, în cazul în care, în anii următori, se constată că un client de audit a amânat în mod necorespunzător câștigurile / pierderile, din cauza utilizării contabilității de acoperire împotriva riscurilor, pot rezulta denaturări semnificative.

La început, clasificarea unui set de tranzacții ca fiind o relație de acoperire implică exercitarea prudenței și a raționamentului profesional. Acest fapt trebuie să se fundamenteze pe o evaluare obiectivă a câtorva factori care ar putea include, dar nu se limitează la: (i) motivația și intenția care stă la baza tranzacției în momentul inițierii; (ii) incertitudinea, dacă există, încorporată în expunerea presupusă a fi acoperită; și (iii) corelația dintre acoperirea riscului și expunerea asociată.

În contextul evaluării eficienței *hedging-ului*, nu trebuie urmărită neapărat perspectiva conducerii. În timp ce conducerea entității poate fi înclinată să atribuie o anumită ponderare posibilității unor randamente pozitive care apar ca produse secundare ale strategiilor de gestionare a riscurilor, analiza auditorului se va concentra în întregime pe efectele de diminuare a riscului. În consecință, poate fi oportun ca, în cele mai multe situații, auditorul să efectueze o evaluare a riscului independent de opinia conducerii.

În timp ce "eficiența *hedging-ului*" rămâne în continuare premisa principală pentru ca entitățile să utilizeze contabilitatea de acoperire împotriva riscurilor, între declarațiile privind auditul acestora sunt puține care oferă o sferă de acțiune profundă pentru exercitarea unei judecăți profesionale și cu discreție de către auditor. În timp ce există mai multe teste cantitative ale eficienței *hedging-ului*, filosofia fundamentală a majorității acestora are în vedere relația negativă dintre schimbările de valoare ale elementelor care constituie acoperirea. Cu toate acestea, în ce măsură aceste metode servesc drept proceduri de audit fiabile rămâne încă o incertitudine, având în vedere diferitele puncte de vedere formulate până acum. În plus, standardele rămân fără răspunsuri cu privire la alegerea metodelor, precum și la rezultatele testului ales pentru deducerea unei eficiențe ridicate.

Mandatul auditorului va începe invariabil cu revizuirea calculelor, modelelor și documentației clientului. Rezultatul unor astfel de exerciții de "revizuire" i-ar permite să formuleze etapele viitoare de urmat în procesul de evaluare a eficacității strategiilor de *hedging*

ale entității. Ar fi imperativ ca auditorul să examineze cu atenție sistemele relevante de informare și raportare în organizarea clientului, experiența și expertiza personalului clientului pe piețele financiare, precum și înțelegerea și tratarea diverselor instrumente utilizate în acoperirea riscurilor.

O strategie valoroasă, care nu numai că găsește treptat acceptare în rândul firmelor de audit, dar și devine recomandabilă în contextul creșterii complexității afacerilor și a varietății relațiilor de acoperire a riscurilor, constă în angajarea de specialiști în domenii specifice de audit. Angajarea acestor specialiști și utilizarea expertizei acestora vor îmbunătăți, fără îndoială, calitatea misiunilor de audit. În plus, auditorii ar putea recurge la declarațiile și practicile PCAOB din SUA, impuse companiilor americane de audit pentru îndrumarea misiunilor, însă aceste practici rămân încă destul de sensibile.

Deși factorul esențial pentru evaluarea eligibilității utilizării contabilității de acoperire rămâne, fără îndoială, eficacitatea acoperirii riscului, mai mulți factori ar facilita o astfel de inferență de către auditor, de ex. identificarea fără ambiguitate a poziției sau elementului acoperit, identificarea componentelor de acoperire împotriva riscurilor și, de asemenea, a intenției conducerii în documentația de acoperire împotriva riscurilor, continuitatea preconizată a eficienței *hedging*-ului etc.

După cum s-a menționat anterior, standardele nu prevăd o acoperire perfectă. Ca atare, o identificare specifică unu-la-unu a instrumentului de acoperire împotriva riscurilor cu elementul sau poziția acoperită nu este prevăzută și nici nu trebuie documentată suplimentar de către auditori. În plus, existența unui grad ridicat de corelare inversă ar fi o dovadă puternică, deși ar putea exista situații în care evaluările calitative sunt suficiente. Situația, în esență, trebuie tratată de la caz la caz, cu o diligență profesională, în special prin introducerea noilor criterii de eficacitate subiectivă.

În primul rând, auditorii ar trebui să analizeze aspectele calitative ale relației de acoperire împotriva riscurilor, în special caracteristicile produselor utilizate pentru acoperirea împotriva expunerilor la risc. Pașii ulteriori ar fi determinați, în mare măsură, de natura relației de acoperire, de mediul de control intern al clientului, precum și de setul și experiența profesională a auditorului. Informații valoroase pot fi obținute de la experții tehnici ai entității cu privire la aspecte operaționale importante și complexe, deși încrederea în

acestea ar trebui să se bazeze pe scepticism profesional, o coroborare completă și o diligență aprofundată.

Cu toate acestea, dacă auditorul decide să accepte utilizarea de către entitate a unei măsuri cantitative bazate pe corelare, atunci trebuie evaluate două aspecte esențiale:

- (i) gradul de adecvare al intervalului acceptabil de corelare adoptat de conducerea entității în contextul naturii elementelor acoperite. Se subliniază faptul că intervalul acceptabil ar depinde de natura elementului acoperit, adică dacă acesta reprezintă un portofoliu de active sau pasive, ori o tranzacție, ori rate de dobândă, ori tranzacții valutare.
- (ii) gradul de adecvare al perioadelor de timp care au fost luate în considerare la evaluarea corelației. Posibilele alternative ar fi reprezentate de acoperirea perioadelor viitoare până la expirarea contractelor acoperite, în cursul exercițiului financiar curent sau între acestea. Auditorul trebuie să evalueze dacă termenul selectat de conducerea entității este în concordanță cu obiectivul preconizat al relației de acoperire împotriva riscurilor.

Profunzimea misiunii de audit va fi, ca de obicei, dictată de aspectele legate de pragul de semnificație asociat relației de acoperire a riscurilor, în contextul dimensiunilor globale ale afacerilor dezvoltate de către entitate, de relația și experienței auditorului cu clientul și, probabil, cel mai important, de controalele interne pe care le are clientul.

Angajamentul de audit ar fi în esență incomplet fără o revizuire exhaustivă a documentației de acoperire a riscurilor. Acest lucru este absolut necesar, deoarece documentația completă, precisă și cuprinzătoare este o premisă fundamentală pentru utilizarea contabilității de acoperire împotriva riscurilor. Auditorul trebuie să se asigure că acest mandat este îndeplinit în mod fidel.

O altă problemă importantă, care solicită luarea deciziilor de către auditor, o reprezintă necesitatea sau nu a evaluării influenței (compensare a riscului) altor instrumente utilizate în cadrul entității, ca parte a evaluării eficienței acoperirii. Nivelul la care diminuarea riscului clientului trebuie evaluat de către auditor este, de asemenea, relevant pentru angajamentul de audit. În general, riscul luat în considerare ar fi cel de la nivelul entității, cu accent pe tranzacția specifică în contextul căreia raportul de acoperire este în curs de examinare.

Concluzii

Este incontestabil faptul că auditul la nivelul contabilității relațiilor de acoperire a riscurilor expune auditorul la un risc de audit mai mare în raport cu auditul situațiilor în care componentele de acoperire împotriva riscurilor sunt înregistrate cu exactitate în contabilitatea de tipul *mark-to-market*. Situația este agravată și de absența recomandărilor din declarațiile sau standardele profesionale, în special în contextul noului cadru de contabilizare a operațiunilor de acoperire împotriva riscurilor, complet revizuit. În aceste circumstanțe, auditorul are, într-adevăr, puține opțiuni, adică să se bazeze pe abilitățile, judecata și experiența sa profesională. Este inutil să mai spunem că rolul unei analize meticuloase poate fi cu greu exagerat în această situație. Este pertinent să subliniem, în acest moment, că noul cadru de evaluare a eficacității *hedging*-ului permite o formulă puternică bazată pe principii de testare, care este semnificativ mai accesibilă evaluării calitative față de cea din cadrul precedent, care a fost literalmente dominat de testul "80/125".

În contextul testării eficienței acoperirii împotriva riscurilor, angajamentul de audit ar consta, în mod invariabil, într-o revizuire a aspectelor calitative ale relației de acoperire împotriva riscurilor, a naturii produselor utilizate pentru acoperirea împotriva expunerilor suport și a mediului de control intern al clientului. O revizuire cuprinzătoare a documentației de

acoperire a riscurilor este, de asemenea, imperativă și indispensabilă. În cazul în care auditorul prezintă dovezi cantitative pentru a justifica eficiența *hedging*-ului, trebuie luată în considerare și necesitatea examinării modelelor de bază, a valorilor de intrare ale parametrilor și ale perioadelor incluse în modele, dar și a calculelor. Pot exista, de asemenea, situații în care auditorul poate, pe baza raționamentului profesional, să adopte proceduri cantitative de evaluare.

Cel mai important, pe parcursul angajamentului de audit, auditorul nu trebuie să treacă cu vederea faptul că perspectivele de acoperire a riscului pot varia în funcție de client și de auditor. Pentru client, strategia de acoperire a riscurilor se poate traduce într-un compromis risc / câștig, în timp ce auditorul o va vedea pur și simplu în contextul diminuării sau al gestionării riscului. O altă precizare este că pot exista o serie de strategii de acoperire a riscurilor, cum ar fi acoperirea riscurilor de portofoliu, acoperirea dinamică etc., care nu sunt incluse în mod intrinsec în cadrul contabilității de acoperire a riscurilor. În concluzie, se justifică reafirmarea faptului că auditorul trebuie să fie suficient de vigilent în îndeplinirea funcțiilor de audit în care o amânare a recunoașterii câștigurilor și a pierderilor a fost efectuată prin contabilitatea de acoperire a riscurilor, având în vedere mai mulți factori de risc de audit suplimentari prezentați mai înainte.

BIBLIOGRAFIE

1. Althoff, John M. and Finnerty, John D. (2001). "Testing Hedge Effectiveness", FAS 133 and the New Derivatives Accounting Landscape, *Institutional Investor*, New York, Fall 2001, pp. 44 – 51.
2. Althoff, John M., Halterman, S. and Lee Y.B. (2014). "Accounting for hedging activities, IASB new general hedge accounting requirements", PwC. Retrieved from http://www.pwc.com/en_US/us/cfodirect/assets/pdf/dataline/dataline-2014-03-accounting-for-hedging-activities.pdf
3. BDO (2014). "Need to Know Hedge Accounting". Retrieved from <http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/>
4. Canabarro, Eduardo (1999). "A Note on the Assessment of Hedge Effectiveness Using the Dollar Offset Ratio Under FAS 133", *Research Report*, Goldman Sachs & Co., New York, June 1999.
5. Chang, Hye Sun, Donohoe, Michael and Sougiannis, Theodore (2016). "Do analysts understand the economic and reporting complexities of derivatives?", *Journal of Accounting and Economics*, Vol 61, pp. 584–604. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1016/j.jacceco.2015.07.005>
6. Deloitte (2012). "A Closer Look: Assessing hedge effectiveness under IFRS 9". Retrieved from <http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/A%20Closer%20Look%203.pdf>
7. Deloitte (2013). "Need to Know – Hedge accounting reforms: A closer reflection of risk management". Retrieved from <http://www.deloitte.com>

- com/assets/Dcom-UnitedKingdom/Local%20Assets/Documents/Services/Audit/Accounting%20and%20Payroll%20Solutions/uk-audit-hedge-accounting-reforms.pdf
8. Du Plooy, C., De Vries, K.J. and Fromont, A. (2014). "IFRS 9 Hedging. Was it Worth the Wait?", *TMI Treasury Management International*, Vol. 222, pp. 33-36.
  9. Ederington, Louis H. (1979). "The Hedging Performance of the New Futures Markets", *Journal of Finance*, Vol. 34, pp. 157-170.
  10. Ernst & Young (2011). "Hedge accounting under IFRS 9 – a closer look at the changes and challenges". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Hedge_accounting_under_IFRS_9_a_closer_look_at_the_changes_and_challenges/\\$FILE/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Hedge_accounting_under_IFRS_9_a_closer_look_at_the_changes_and_challenges/$FILE/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS.pdf)
  11. Ernst & Young (2014a). "Hedge accounting under IFRS 9". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Hedge_accounting_under_IFRS_9/\\$File/Applying_Hedging_Feb2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Hedge_accounting_under_IFRS_9/$File/Applying_Hedging_Feb2014.pdf)
  12. Ernst & Young (2014b). "IASB sets 2018 effective date for IFRS 9, FASB scales back scope of its insurance project". Retrieved from [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Insurance-Accounting-Alert/\\$File/EY-iasb-sets-2018-effective-date-for-IFRS-9-FASB-scales-back-scope-of-its-insurance-project.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Insurance-Accounting-Alert/$File/EY-iasb-sets-2018-effective-date-for-IFRS-9-FASB-scales-back-scope-of-its-insurance-project.pdf)
  13. Ernst & Young (2014c). *International GAAP 2014, Hoboken*.
  14. Finnerty, John D. and Grant Dwight (2002). "Alternative Approaches to Testing Hedge Effectiveness under SFAS No 133", *Accounting Horizons*, Vol. 6(2), pp. 95-108.
  15. Franckle, C.T. (1980). "The hedging performance of the new futures markets", Comment, *Journal of Finance*, Vol. 35, pp. 1273-1279.
  16. IASB (International Accounting Standards Board) (2008). Discussion Paper Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments. Retrieved from http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Discussion-Paper-and-Comment-Letters/Documents/DPReducingComplexity_ReportingFinancialInstruments.pdf
  17. IASB (International Accounting Standards Board) (2012). "Hedge Accounting General Questions". Retrieved from <http://www.ifrs.org>
  18. IFRS Foundation (2013). "IFRS 9 Financial Instruments (Hedge Accounting and amendments to IFRS 9, IFRS 7 and IAS 39)". Retrieved from <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Phase-III-Hedge-accounting/Documents/IFRS-9-FI-Project-Summary-November-2013.pdf>
  19. Kablan, A. (2014). "Financial Risk Management and Hedge Accounting", in Ü. Hacioglu, H. Dincer (Eds.), *Managerial Issues in Finance and Banking: A Strategic Approach to Competitiveness*, Springer, New York, pp. 99-109.
  20. Kalotay, Andrew and Abreo, Leslie (2001). "Testing Hedge Effectiveness for FAS 133: The Volatility Reduction Measure", *Journal of Applied Corporate Finance* Vol. 13, Winter 2001, pp. 93-99.
  21. Kawaller, Ira G. and Koch, Paul D. (2000). "Meeting the 'Highly Effective Expectation' Criterion for Hedge Accounting", *Journal of Derivatives*, Vol. 7, pp. 79-87.
  22. KPMG (2013). "First Impressions: IFRS 9 (2013) – Hedge accounting and transition". Retrieved from <http://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Newsletters/First-Impressions/Documents/First-Impressions-O-1312-IFRS9-Hedge-accounting-and-transition.pdf>
  23. Lipe, Robert C. (1996). "Current Accounting Projects", Presentation at the 1996 Twenty-Fourth Annual National Conference on Current SEC Developments, Office of the Chief Accountant, U.S. Securities and Exchange Commission.
  24. McCarroll, J. and Khatri, G. R. (2014). "Aligning hedge accounting with risk management", *Financial Reporting – Accountancy Ireland*, Vol. 46(2S), April 2014, pp. 36-38.
  25. Panaretou, A., Shackleton, M. and Taylor, P. A. (2013). "Corporate Risk Management and Hedge Accounting", *Contemporary Accounting Research*, Vol. 30(1), Spring 2013, pp. 116-139.

26. PwC (2013). "Practical guide: General hedge accounting". Retrieved from <http://www.pwc.com.au/assurance/ifrs/assets/Practical-Guide-General-Hedge-Accounting-Mar14.pdf>
27. Royall, Robert L. (2001). "Use of Regression in Assessing Hedge Effectiveness", FAS 133 and the New Derivatives Accounting Landscape, *Institutional Investor*, New York, NY, Fall 2001, pp. 52–61.
28. Swad, Stephen M. (1995), "Accounting and Disclosures for Derivatives", Presentation at the 1995 Twenty Second Annual National Conference on Current SEC Developments, Office of the Chief Accountant, US Securities & Exchange Commission.
29. Zoltán Novotny-Farkas, (2016). "The Interaction of the IFRS 9 Expected Loss Approach with Supervisory Rules and Implications for Financial Stability", *Accounting in Europe*, Vol. 13, Issue 2, pp. 197-227, Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1080/17449480.2016.1210180>

Prudență versus credibilitatea informațiilor.

O analiză formală comparativă
între reglementările
românești și IFRS

Drd. Claudia Cătălina CIOCAN,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
e-mail: ciocan_claudia_catalina@yahoo.com

REZUMAT

Pornind de la controversata influență pe care prudența o poate avea asupra credibilității informațiilor oferite de contabilitate și de la faptul că există viziuni diferite ale sistemelor contabile existente pe plan mondial asupra acestui concept, cercetarea de față își propune să analizeze nivelul de convergență formală dintre reglementările contabile din România și Standardele Internaționale de Raportare Financiară cu privire la aplicarea prudenței. În acest sens, s-au avut în vedere dispozițiile privind provizioanele, imobilizările, stocurile și creanțele, cu accent pe amortizarea imobilizărilor și pe ajustările pentru depreciere, acestea fiind considerate reprezentative pentru aplicarea prudenței în contabilitate. Utilizând coeficienții lui Jaccard, lucrarea compară dispozițiile normelor în vigoare cuprinse în OMFP nr. 1802/2014 cu cele prezentate în următoarele standarde contabile: IAS 16 „Imobilizări corporale”, IAS 36 „Deprecierea activelor”, IAS 38 „Imobilizări necorporale”, IAS 37 „Provizioane, datorii contingente și active contingente”, IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” și IFRS 9 „Instrumente financiare”. Rezultatele relevă că gradul cel mai înalt de convergență este înregistrat pentru cazul provizioanelor, iar cel mai scăzut în cazul activelor financiare. De asemenea, dispozițiile care vizează amortizarea și deprecierea prezentate în OMFP 1802/2014 sunt diferite în mod semnificativ față de cele prezentate în IFRS.

Cuvinte-cheie: reglementări contabile românești, IFRS, similitudine, convergență, politici contabile

Clasificare JEL: M41, M48

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Ciocan, C.C. (2019), Prudence vs. Credibility. A Formal Comparative Analysis between Romanian Accounting Regulations and IFRS, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 114-123, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/004

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/004>

Data primirii articolului: 29.10.2018

Data revizuirii: 7.11.2018

Data acceptării: 13.11.2018

Introducere

Globalizarea a cunoscut o intensificare fără precedent în ultimii ani, fiind considerată poate, cel mai important proces economic care a marcat sfârșitul de mileniu. După aproape 50 de ani în care au coexistat „trei lumi diferite”: țările cu economie de piață dezvoltată, cele cu economie în curs de dezvoltare și cele cu un sistem economic hipercentralizat, aceste lumi s-au apropiat, barierele dintre ele reducându-se. Economiiile lor naționale au devenit din ce în ce mai legate între ele în cadrul sistemului economic internațional și s-a ajuns treptat la un sistem economic mondial, unde interdependența economică dintre țări este considerată un element esențial (Olaru and Olaru, 2009). În plan contabil, cele două sisteme de contabilitate dominante, sistemul anglo-saxon și cel continental, au exercitat o influență puternică asupra sistemelor contabile naționale care prezentau diferențe semnificative, ceea ce a generat numeroase preocupări pentru a le putea apropia și a ajunge la un cadru unic de raportare. În aceste condiții a devenit necesară armonizarea contabilă internațională, aceasta având drept scop eliminarea diferențelor în materie de raportare dintre țări, fiind cerută din ce în ce mai mult de investitori, în special de cei străini care aveau nevoie să compare oportunitățile plasării capitalului după criterii echivalente. Declanșarea procesului de convergență contabilă internațională a avut loc în octombrie 2002, când FASB și IASB au anunțat semnarea unui memorandum de înțelegere (*Memorandum of Understanding*), intitulat *Norwalk Agreement*, act ce va rămâne în istoria contabilității internaționale drept un compromis realizat în scopul adoptării unor soluții compatibile pentru problemele ce vizează tratamentele contabile (Dima Cristea and Șărămăt, 2011, p. 3).

În contextul economiei actuale luarea deciziilor de către utilizatori este dependentă de calitatea și cantitatea de informație oferită de companii. Totodată, informația contabilă este rezultatul procesării datelor contabile primare de către profesioniștii din domeniu și astfel, prin simplul fapt că este manipulată de caracterul uman, este supusă unui grad mare de subiectivitate. Atunci când facem referire la subiectivism în contabilitate trebuie să avem în vedere aplicarea principiului prudenței. Acesta impune ca informația contabilă să fie pesimistă, să prezinte o imagine mai rea decât există în realitate, să ignore câștigurile nerealizate și creșterile pe seama activelor și să ia în calcul pierderile și creșterea valori

datoriilor, fie reale, fie potențiale. Acest concept se regăsește în legislația contabilă a țărilor și urmărește același lucru peste tot: să asigure o marjă de siguranță pentru societate și pentru utilizatorii informațiilor financiare (Toma 2001). Ea induce ideea de protecție juridică în sensul că protejează proprietarul de mâine de o cheltuială ce îi revine proprietarului de azi și evită decapitalizarea firmei, care poate să apară ca răspuns la distribuirea unor beneficii nereale (Horomnea 2013). De asemenea, interzice supraevaluarea activelor și a veniturilor unei societăți și subevaluarea datoriilor, cheltuielilor și a capitalurilor proprii și presupune luarea în calcul a pierderilor, riscurilor și deprecierilor eventuale, fără a conduce la crearea de rezerve ascunse sau provizioane supradimensionate.

În viziunea IASB, Cadru Conceptual pentru pregătirea și prezentarea situațiilor financiare elaborat în 1989 prezenta prudența între caracteristicile calitative ale situațiilor financiare, mai exact drept o componentă a credibilității. Revizuirea acestuia în anii care au urmat, cu accent pe varianta din 2010, a produs o serie de schimbări majore, printre care și excluderea prudenței pe motiv că este în dezacord cu neutralitatea și că nu este o caracteristică universală. Urmărind să elimine acest inconvenient și totodată să satisfacă cerințele celor care s-au opus eliminării prudenței din Cadru Conceptual, în versiunea din martie 2018 a Cadruului, Consiliul a reintrodus conceptul de prudență în strânsă corelație cu neutralitatea: „*neutralitatea este susținută de exercitarea prudenței*” (pct. 2.16 IASB, 2018), specificând că exercitarea acesteia nu implică existența unei asimetrii informaționale, asimetria nefiind o caracteristică a informațiilor financiare utile. Mihalache (2016) subliniază faptul că prudența este prezentată în reglementările contabile din Marea Britanie la fel ca în forma din 1989 a Cadruului General Conceptual al IASB, printre cerințele necesare pentru asigurarea credibilității informației financiare.

În viziunea FASB (Consiliul pentru Standarde de Contabilitate Financiară), spre deosebire de IASB, prudența nu apărea drept o componentă a credibilității, ci era apreciată a fi necesară în condițiile în care putea fi considerată o reacție la fenomenul de incertitudine care exista în sistemul economic.

Sistemul contabil continental, la care s-a raportat pentru mult timp contabilitatea românească, este unul orientat spre fiscalitate și spre utilizarea sectorului bancar în rol de principal finanțator, piețele

financiare fiind încă într-un stadiu incipient. În aceste condiții contabilitatea a fost orientată excesiv către prudență (Bebeșelea, 2016), acest principiu fiind considerat de o importanță vitală și totodată o măsură de precauție pentru creditori.

Pornind de la importanța Standardelor Internaționale de Raportare Financiară propuse de IASB în procesul de armonizare de la nivel internațional și național, am considerat necesară o analiză a modului în care prudența este abordată în referențialului contabil internațional și în reglementările contabile din România, ea fiind un demers premergător în vederea efectuării unei analize a convergenței materiale (*de facto*) cu privire la aplicarea acestui principiu. În acest sens vor fi folosiți coeficienții lui Jaccard, această metodă fiind cea mai utilizată și recomandată în literatura de specialitate internațională deoarece oferă o bază mult mai credibilă pentru evaluare, comparativ cu alte metode existente, pentru analiza gradului de convergență formală (*de jure*) dintre anumite seturi de reglementări (Fontes, Rodrigues, & Craig, 2005, p. 417).

Referindu-ne la Standardele Internaționale de Raportare Financiară, se poate afirma că acestea abordează problema prudenței prin prisma efectelor aplicării sale, exercitate asupra diferitelor elemente cuprinse în situațiile financiare. Ionașcu și Feleagă (1997, p.372) identifică locul prudenței, din punct de vedere operațional, în cadrul procesului de evaluare, mai exact în cadrul evaluării la data închiderii exercițiului financiar, moment prezentat în actualele reglementări naționale (MFP 2014) drept evaluarea la inventar și prezentarea elementelor în bilanț. Dispozițiile românești luate în considerare pentru efectuarea analizei sunt cuprinse în Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1802/2014.

Ne propunem, în cele ce urmează, să prezentăm: stadiul actual al cunoașterii cu privire la analiza convergenței dintre diferite seturi de reglementări (prima secțiune), metodologia aplicată în cadrul studiului întreprins (secțiunea a doua), analiza rezultatelor și identificarea principalilor factori care au condus la apariția diferențelor (secțiunea a treia), precum și concluziile și limitele studiului (ultima secțiune).

1. Sinteza literaturii de specialitate

Literatura de specialitate cu privire la stabilirea gradului de convergență formală între diferite seturi de reglementări are la bază de cele mai multe ori lucrările lui Rahman, Perera and Ganeshanandam (1996) și cea a lui Fontes et al (2005). Prin intermediul acestei secțiuni urmărim să construim o imagine asupra cercetărilor în domeniul convergenței formale atât la nivelul literaturii de specialitate internaționale, vizând cele mai cunoscute lucrări, cât și la nivelul mediului academic românesc.

O primă lucrare aparținând autorilor Rahman, Perera and Ganeshanandam (1996) a introdus o metodologie pentru măsurarea armonizării formale între țări, vizând cazul Australiei și al Noii Zeelande. Studiul întreprins implică o comparație a cerințelor aplicabile companiilor listate, vizându-le pe cele legate de prezentarea informațiilor și pe cele legate de măsurare. Cadrul metodologic împarte solicitările standardelor în patru tipuri: tipul 1 (solicitate pentru toate companiile listate), tipul 2 (recomandate sau sugerate), tipul 3 (permise), respectiv tipul 4 (nepermise). Metoda folosită de autori a fost analiza discriminantă multiplă (MDA), scopul acesteia fiind de a măsura nivelul de armonizare formală dintre reglementările celor două țări. Rezultatele studiului au evidențiat utilitatea metodei și au deschis calea pentru mai multe direcții de cercetare. Garrido et al (2002) a dezvoltat o metodologie pentru măsurarea armonizării formale, care ar putea fi folosită pentru a analiza gradul de suprapunere sau de comparabilitate între diferite seturi de reglementări, la momente diferite de timp sau chiar între diferite țări. Autorii au furnizat prin intermediul studiului o metodă de măsurare a progresului IASC referitor la armonizarea formală, bazându-se pe trei stadii istorice de dezvoltare a standardelor: 1973-1988 (stadiul A), 1989-1995 (stadiul B), 1995-prezent (stadiul C). Eșantionul utilizat în cadrul analizei cuprindea tratamentele contabile incluse în Standardele Internaționale de Contabilitate (IAS), care au suferit modificări de-a lungul existenței IASC (International Accounting Standards Committee), acestea fiind împărțite în patru categorii, într-o manieră similară cu metodologia aplicată de Rahman, Perera and Ganeshanandam, 1996, după cum urmează: „solicitat”, „de referință”, „permis”, și „interzis”. Rezultatele au fost obținute prin intermediul metodei distanței euclidiene și indică faptul că IASC a înregistrat

progrese semnificative în ceea ce privește comparabilitatea informațiilor financiare.

Fontes et al (2005) urmăresc în studiul întreprins comparația dintre un set prestabilit de standarde naționale de contabilitate (pentru cazul Portugaliei) și IAS/IFRS. Autorii au propus trei metode pentru măsurarea armonizării formale, anume: distanța euclidiană, coeficienții lui Jaccard și coeficienții lui Spearman. Eșantionul analizat cuprindea o serie de cerințe de natură contabilă cuprinse în IAS/IFRS, iar rezultatele au indicat un grad ridicat de convergență între standardele portugheze și cele internaționale. În urma aplicării tuturor metodelor, pentru măsurarea armonizării formale recomandarea autorilor a fost de a utiliza coeficienții lui Jaccard pe motiv că această metodă oferă o bază mult mai puternică pentru evaluare comparativ cu celelalte metode propuse.

Studiul aparținând lui Ding et al. (2005) a investigat gradul de convergență dintre Standardele Naționale de Contabilitate pentru un eșantion de 30 de țări și IAS, utilizând în acest sens doi indici: indicele absenței (cu rolul de a cuantifica măsura în care anumite reguli referitoare la dispoziții de natură contabilă nu se regăsesc în Standardele Naționale de Contabilitate, dar sunt acoperite de IAS) și cel al divergenței (care se aplică în momentul în care reguli referitoare la aceeași dispoziție de natură contabilă diferă între cele două seturi de standarde). Suplimentar, prin intermediul unei regresii au fost identificați factorii determinanți ai absenței și divergenței pentru eșantionul analizat.

Strouhal (2009) a vizat în cercetarea sa gradul de convergență între standardele de contabilitate din Republica Cehă și IFRS prin intermediul coeficienților de similitudine ai lui Jaccard. Rezultatele studiului indică un grad de convergență ridicat între standardele de contabilitate aplicate la nivelul Cehiei și IFRS. Qu și Zhang (2008) au analizat suprapunerea dintre standardele de contabilitate chineze și IFRS, folosind pentru aceasta metoda *fuzzy clustering*. Rezultatele studiului au arătat un grad ridicat de convergență între cele două seturi de standarde.

Un alt studiu care a vizat convergența standardelor chineze cu IAS/IFRS, de această dată prin intermediul unei analize longitudinale pentru perioada cuprinsă între 1992-2006, aparține lui Peng și van der Laan Smith (2010). Pentru efectuarea analizei, au fost comparate standardele chineze de contabilitate cu IFRS și a fost stabilit un scor de convergență pentru fiecare element

analizat utilizând trei categorii: „convergență totală”, „convergență substanțială” sau „non-convergență” cu IFRS.

La nivelul literaturii de specialitate autohtone, Baltariu și Cârstea (2012) analizează gradul de armonizare contabilă formală în cadrul Uniunii Europene în ceea ce privește Regulamentul Comunității Europene nr. 1606/2002 adoptat de Parlamentul European și Consiliul European la 19 iulie 2002, care reglementează aplicarea IAS/IFRS pentru raportarea financiară a companiilor europene listate. În acest sens au fost utilizați coeficienții *Rogers și Tanimoto*, *Lance și Williams*, *coeficientul distanței euclidiene și indicii lui Jaccard*. Rezultatele au confirmat ipoteza conform căreia: gradul de similitudine ar fi mai ridicat între sistemul contabil românesc și sistemele contabile ale țărilor care sunt din sfera sistemului contabil continental și este mai mic între sistemul contabil românesc și sistemele contabile ale țărilor contabile anglo-saxone.

Gîrbină et al (2012) au realizat un studiu comparativ între reglementările naționale și IFRS pentru IMM-uri cu scopul de a determina diferențele și asemănările dintre cele două seturi de reglementări, utilizând în acest sens patru indici: *coeficientul Jaccard modificat*, *indicele absenței* (en. absence index), *indicele de divergență* (en. divergence index) și *media distanței* (en. average distance).

Albu și Pălărie (2016) au efectuat un studiu longitudinal detaliat pe o perioadă de zece ani pentru a analiza nivelul de convergență dintre reglementările contabile românești și IFRS (IAS 16, IAS 17, IAS 41 și SIC 15) prin atribuirea de scoruri pentru măsurarea nivelului de convergență între elementele ambelor standarde, cum ar fi: „1 pentru convergența completă” și „0 pentru diferența completă”. Rezultatele au arătat că la nivelul anului 2005 reglementările au prezentat un nivel ridicat de convergență în ceea ce privește situația imobilizărilor corporale, un nivel mediu de convergență pentru leasing și divergențe pentru agricultură. Din analiză a reieșit și faptul că nivelul de convergență a fost îmbunătățit în timp, dar că există încă loc pentru îmbunătățiri.

2. Metodologia de cercetare

Pentru a urmări gradul de convergență formală între reglementările contabile naționale și IFRS (cu accent pe IAS 16 „Imobilizări corporale”, IAS 36 „Deprecierea activelor”, IAS 38 „Imobilizări necorporale”, IAS 37

„Provizioane, datorii contingente și active contingente”, IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” și IFRS 9 „Instrumente financiare”) în ceea ce privește dispozițiile referitoare la prudență, ne-am oprit asupra metodologiei bazate pe utilizarea coeficienților lui Jaccard. Calculul convergenței contabile formale (*de jure*), bazat pe coeficienții de similitudine și disimilitudine ai lui Jaccard sunt calculați folosind următoarele formule:

$$S_{ij} = \frac{a}{(a+b+c)}$$

$$D_{ij} = \frac{(b+c)}{(a+b+c)} \text{ unde,}$$

S_{ij} – coeficientul de similitudine al lui Jaccard, care reprezintă gradul în care seturile de reglementări i și j sunt similare;

D_{ij} – coeficientul de disimilitudine al lui Jaccard, care reprezintă gradul în care seturile de reglementări i și j sunt diferite;

a – numărul de elemente care se regăsesc în ambele seturi de reglementări

b – numărul de elemente care se regăsesc în setul de reglementări j , dar nu se regăsesc în setul de reglementări i ;

c – numărul de elemente care se regăsesc în setul de reglementări i , dar nu se regăsesc în setul de reglementări j .

Valorile coeficienților de similitudine și disimilitudine ai lui Jaccard sunt complementare, suma acestora fiind întotdeauna egală cu 1. Cu cât valoarea coeficientului de similitudine se apropie de 1 cu atât gradul de convergență dintre cele două seturi de reglementări analizate este mai mare.

Pentru început, în scopul stabilirii gradului de convergență formală dintre reglementările contabile naționale și IFRS am studiat provizioanele și

categoriile de active care presupun utilizarea ajustărilor pentru depreciere și a cheltuielilor cu amortizarea, acestea fiind constituite în concordanță cu principiul prudenței. Astfel, au fost analizate cerințele privind recunoașterea, momentele evaluării, tipurile de valori stabilite în aceste momente și alte elemente atribuibile pentru următoarele elemente: provizioane, imobilizări corporale, imobilizări necorporale, stocuri, creanțe și investiții pe termen scurt.

În OMFP 1802/2014 evaluarea contabilă a activelor și a datoriilor este dezvoltată pe mai multe paliere: mai întâi se stabilesc regulile generale de evaluare (într-o secțiune distinctă), după care, pentru fiecare categorie de active și de datorii, sunt prezentate detalii pentru regulile de evaluare în secțiunile rezervate fiecărei categorii (Istrate, 2018). În contabilitatea românească sunt reținute trei momente ale evaluării: evaluarea la intrare, la ieșire, la inventariere și întocmirea bilanțului. În Standardele Internaționale de Raportare Financiară nu există în primul rând o secțiune distinctă care să prezinte regulile generale de evaluare și în al doilea rând nu există delimitate momentele prezente în OMFP 1802/2014, motiv pentru care la selectarea elementelor analizate pentru stabilirea gradului de convergență au fost avute în vedere atât dispozițiile din reglementările naționale, cât și cele prezente în IFRS.

3. Rezultate și discuții

Analiza comparativă efectuată în vederea stabilirii gradului de similitudine și de disimilitudine între cele două seturi de reglementări studiate, pentru categoriile selectate este prezentată în **Tabelul nr.1**.

Tabelul nr. 1. Convergență contabilă formală – categorii analizate

Categorie / Element	Comparație OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	OMFP 1802/2014	IAS/ IFRS
Imobilizări necorporale		
Recunoaștere	1	0
Intrare	1	1
Amortizare	0	1
Depreciere	0	1
Prezentarea informațiilor	0	1

Categorie / Element	Comparație OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	OMFP 1802/2014	IAS/ IFRS
Imobilizări corporale		
Recunoaștere	1	1
Intrare	1	1
Amortizare	0	1
Depreciere	0	1
Prezentarea informațiilor	0	1
Stocuri		
Recunoaștere	1	1
Intrare	1	0
Depreciere	1	1
Prezentarea informațiilor	0	1
leșire	1	0
Provizioane		
Recunoaștere	1	0
Constituire	1	1
Majorare / suplimentare	0	1
Anulare / Diminuare / Ajustare	1	1
Consum	1	1
Rambursare	1	1
Prezentarea informațiilor	0	1
Active financiare		
Recunoaștere	0	1
Intrare	0	1
Depreciere	0	1
Clasificare active financiare	0	1

Sursă: Prelucrarea autorului

Valorile coeficienților Jaccard pentru categoriile analizate se regăsesc în Tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2. Situația coeficienților Jaccard pentru categoriile analizate

Categorie	Coeficienții Jaccard OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	Sij	Dij
Imobilizări corporale	0,20	0,80
Imobilizări necorporale	0,40	0,60
Stocuri	0,40	0,60
Provizioane	0,58	0,42
Active financiare	0	1

Sursă: Prelucrarea autorului

Pentru primele două categorii analizate, **imobilizările corporale** și cele **necorporale**, o primă diferență care poate fi sesizată este cea privind recunoașterea acestor active (după cum poate fi observat în Tabelul nr. 1). Astfel, analizând cerințele prezentate în OMFP

1802/2014 se observă că sfera imobilizărilor corporale este mai extinsă față de IAS 16, reglementările românești incluzând în categoria active pentru care se aplică tratamente contabile specifice imobilizărilor corporale, active care intră în sfera de aplicare a altor

standarde (de exemplu: cazul activelor deținute în vederea vânzării care intră sub incidența IFRS 5 „Active imobilizate deținute în vederea vânzării și întreruperi de activități” sau a investițiilor imobiliare care intră sub incidența IAS 40 „Investiții imobiliare”).

Pentru cea de-a doua categorie analizată, **stocurile**, politicile contabile prezentate în OMFP 1802/2014 sunt aplicate și unor active ce intră în sfera de aplicare a altor standarde internaționale (cum este cazul pentru o serie de active ce intră sub incidența lui IAS 41 „Agricultură”). Deși prevederile standardului IAS 2 „Stocuri” au fost preluate în mare parte în reglementările naționale, rămân câteva diferențe în special la capitolul evaluare care nu au fost preluate în totalitate. În acest sens s-a putut observa că în IAS 2 nu se face distincție între diferitele tipuri de reduceri de preț, toate diminuând costul de achiziție. În ambele seturi de reglementări evaluarea la sfârșitul exercițiului a stocurilor se face la minimul dintre cost și valoarea realizabilă netă, valoarea realizabilă netă reprezentând prețul de vânzare estimat care ar putea fi obținut pe parcursul desfășurării normale a activității, minus costurile estimate pentru finalizarea bunului, atunci când este cazul, și costurile estimate necesare vânzării. În cazul în care valoarea contabilă a stocurilor este mai mare decât valoarea de inventar, valoarea stocurilor se diminuează până la valoarea realizabilă netă, prin constituirea unei *ajustări pentru depreciere*. Ultima diferență este atribuită metodelor ce pot fi aplicate la scoaterea din evidență a stocurilor fungibile. În acest sens OMFP 1802/2014 permite aplicarea metodei LIFO (last in first out – ultimul intrat primul ieșit), metodă ce este interzisă de IAS/IFRS.

Pentru **provizioane**, se poate observa că între OMFP 1802/2014 și IFRS (cu accent pe IAS 37) există un grad ridicat de convergență (58%). O primă diferență dintre cele două seturi de reglementări poate fi atribuită detaliilor oferite de OMFP 1802/2014 în ceea ce privește tipurile de provizioane ce pot fi constituite și a descrierii acestora. În ceea ce privește suplimentarea/ majorarea provizioanelor, IAS 37 prevede că provizioanele se evaluează înainte de impozitare, deoarece efectele impozității asupra acestora și modificările survenite sunt reglementate de IAS 12, dispoziție care nu se regăsește în OMFP 1802/2014.

În ceea ce privește situația ultimei categorii, **activele financiare**, ele nu se regăsesc în OMFP 1802/2014 prezentate sub această denumire. În conformitate cu punctele 11 și AG3-AG4 din IAS 32, un activ financiar este orice activ care reprezintă: numerar; un instrument de capitaluri proprii al unei alte entități; un drept contractual (de a primi numerar sau un alt activ financiar de la o altă entitate; sau de a schimba active financiare sau datorii financiare cu altă entitate în condiții care sunt potențial favorabile entității); un contract care va fi sau poate fi decontat în propriile instrumente de capitaluri proprii ale entității.

În acest caz pentru stabilirea caracteristicilor pentru categoria active financiare am avut în vedere elementele: creanțe comerciale, certificate verzi, casa și conturi la bănci în lei, investiții financiare pe termen scurt prevăzute în OMFP 1802/2014 și am comparat cerințele pentru acestea cu cele cuprinse în IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare” și cele din IFRS 9 „Instrumente financiare”. Astfel, în standardele internaționale la recunoașterea inițială, activele financiare sunt evaluate la valoarea justă sau la costurile direct atribuibile tranzacției. Ulterior, acestea pot fi evaluate, în funcție de modelul de afaceri al entității, la costul amortizat, la valoarea justă prin contul de profit și pierdere sau la valoarea justă prin alte elemente ale rezultatului global, fapt ce diferențiază reglementările contabile naționale de cele internaționale. La intrarea lor în gestiune, conform OMFP 1802/2014, activele financiare prezentate sunt evaluate la costul de achiziție sau la valoarea stipulată în cadrul contractelor, urmând ca la inventar și la prezentarea lor în bilanț să se aibă în vedere ajustările pentru pierdere de valoare existente.

Având în vedere că prudența se manifestă prin constituirea provizioanelor, dar și la stabilirea gradului de depreciere datorate uzurii fizice permanente sau la stabilirea dimensiunii ajustărilor pentru depreciere corespunzătoare depreciierilor reversibile, pentru categoriile analizate, vom calcula coeficientii lui Jaccard separat pentru amortizări și ajustări pentru depreciere, situație care este prezentată în **Tabelul nr. 3**.

Tabelul nr. 3. Convergența contabilă formală – detaliere amortizare și ajustări pentru depreciere

Element analizat / Detaliere	OMFP 1802/2014	IAS / IFRS
Amortizarea imobilizărilor necorporale		
Valoarea amortizată	0	1
Durata de viață utilă	0	1
Metode de amortizare	1	0
Schimbarea metodelor de amortizare	0	1
Înregistrarea în contabilitate	1	0
Tratamentul amortizării la ieșirea / casarea imobilizării	1	1
Amortizarea imobilizărilor corporale		
Valoarea amortizată	0	1
Durata de viață utilă	0	1
Metode de amortizare	1	0
Schimbarea metodelor de amortizare	0	1
Înregistrarea în contabilitate	1	0
Tratamentul amortizării la ieșirea ieșirea/ casarea imobilizării	1	1
Deprecierea imobilizărilor		
Identificarea unui activ care este depreciat	0	1
Momentul stabilirii deprecierei	0	1
Reluarea unei pierderi din depreciere	0	1

Sursă: Prelucrarea autorului

Valorile coeficienților Jaccard pentru amortizări și ajustări pentru depreciere, pentru categoriile la

care au fost observate diferențe se regăsesc în **Tabelul nr. 4.**

Tabelul nr. 4. Situația coeficienților Jaccard pentru amortizare și ajustări pentru depreciere

Categorie	Coeficienții Jaccard OMFP 1802 – IAS / IFRS	
	Sij	Dij
Amortizarea imobilizărilor necorporale	0,17	0,83
Amortizarea imobilizărilor corporale	0,17	0,83
Deprecierea imobilizărilor	0	1
Deprecierea activelor financiare	0	1

Sursă: Prelucrarea autorului

Prima situație analizată în detaliu vizează **amortizarea imobilizărilor corporale** și a celor **necorporale**. În **Tabelul nr. 4** observăm că gradul de similitudine este redus (17%) atât la nivelul amortizării imobilizărilor corporale, cât și al celor necorporale. Din detalierea prezentată în **Tabelul nr. 3** se poate observa că diferențele vizează valoarea amortizată, modul de stabilire a duratei de viață utilă, metodele de amortizare permise, reglementarea schimbării acestora și înregistrarea în contabilitate a amortizării.

În primul rând, spre deosebire de OMFP 1802/2014, IAS 16 „Imobilizări corporale” prevede ca pentru calculul amortizării să se țină cont de valoarea reziduală, reglementările OMFP considerând-o nulă. IAS 16 prevede ca amortizarea să fie calculată prin metoda care reflectă cel mai bine ritmul în care se consumă avantajele economice aferente imobilizării respective, în timp ce OMFP 1802/2014 prezintă patru metode acceptate (liniară, degresivă, accelerată și calculată pe unitate de produs sau serviciu), dintre care metoda de

amortizare accelerată nu este permisă de IAS 16. Conform reglementărilor internaționale societățile sunt nevoite să analizeze dacă durata de amortizare, ritmul de amortizare și valoarea reziduală mai corespund cu realitatea și, în caz contrar, să efectueze o reestimare a acestora. În schimb, în OMFP 1802/2014 se consideră că reestimarea duratei de utilizare ar putea să apară extrem de rar, iar schimbarea metodei de amortizare poate avea loc doar atunci când aceasta este determinată de o eroare în estimarea modului de consumare a beneficiilor aferente respectivei imobilizări corporale. Conform IAS 16, amortizarea începe de la data punerii în funcțiune a activului, în timp ce OMFP prevede înregistrarea amortizării începând cu luna următoare punerii în funcțiune.

Referitor la amortizarea imobilizărilor necorporale, în IAS 38 „Imobilizări necorporale” sunt specificate două cazuri: imobilizările necorporale nu se amortizează, dar se testează pentru depreciere cel puțin o dată în cursul exercițiului (pentru activele cu durată de viață nedefinită) și imobilizări necorporale care se amortizează (pentru cele cu viață definită).

Cea de-a doua situație analizată în detaliu vizează **deprecierea imobilizărilor corporale** și a celor **necorporale**. În **Tabelul nr. 4** observăm că gradul de similitudine este 0, ceea ce înseamnă că nu au fost identificate asemănări semnificative între reglementările contabile naționale și IAS/IFRS. În primul rând chiar dacă în OMFP 1802/2014 au fost preluate numeroase noțiuni legate de indiciile de depreciere prevăzute de IAS 36 „Deprecierea activelor”, nu a fost preluată noțiunea de *valoare recuperabilă* (cu tot cea ce implică pentru calculul acesteia) și nici precizările referitoare la *unitățile generatoare de numerar (UGN)*.

Conform IAS 36, pentru un activ se înregistrează o depreciere atunci când *valoarea sa contabilă* este mai mare decât *valoarea recuperabilă*. În acest sens IAS 36 stipulează că valoarea recuperabilă este considerată valoarea maximă dintre valoarea justă din care se scad cheltuielile estimate cu vânzarea activului și valoarea utilă a acestuia (valoarea actualizată a fluxurilor viitoare de trezorerie, generate de utilizarea continuă a activului și de ieșirea acestuia din întreprindere).

OMFP 1802/2014 prevede că evaluarea imobilizărilor corporale și necorporale, cu scopul stabilirii gradului de depreciere are loc cu ocazia inventarierii și se face la valoarea de inventar, stabilită de comisia de inventariere sau de evaluatori autorizați. Corectarea

valorii imobilizărilor necorporale și corporale și aducerea lor la nivelul valorii de inventar se efectuează, în funcție de tipul de depreciere existentă, fie prin înregistrarea unei amortizări suplimentare, în cazul în care se constată o depreciere ireversibilă, fie prin constituirea sau suplimentarea ajustărilor pentru depreciere, în cazul în care se constată o depreciere reversibilă. De asemenea, IAS 36 prezintă cerința conform căreia la sfârșitul fiecărei perioade de raportare entitatea trebuie să evalueze existența indiciilor care să justifice reducerea sau anularea unei pierderi din depreciere recunoscute în perioadele anterioare pentru un activ, în afara fondului comercial. Dacă există indicii în acest sens, entitatea trebuie să estimeze valoarea recuperabilă a activului.

Referitor la **deprecierea activelor financiare**, IFRS 9 introduce un model nou bazat pe pierderile preconizate care impune recunoașterea timpurie a pierderilor ce se așteaptă să apară din deprecierea creanțelor. Standardul prevede ca entitățile să înregistreze pierderile din depreciere preconizate aferente creanțelor din momentul recunoașterii inițiale a instrumentelor financiare și totodată să recunoască mult mai devreme pierderile din depreciere preconizate pe toată durata de viață a acestora.

Există o abordare în trei etape, care se bazează pe modificarea calității activului financiar de la recunoașterea inițială. Doba (2018) explică cum în practică, aceste noi cerințe înseamnă că entitățile vor trebui să înregistreze o pierdere estimată aferentă unei perioade de 12 luni la recunoașterea inițială a activelor financiare care nu sunt depreciate (sau pierderea preconizată pe durata de viață pentru creanțele comerciale).

O ultimă diferență, observată la nivel global vizează prezentarea informațiilor privind elementele analizate. Standardele Internaționale de Raportare Financiară prezintă câte o listă detaliată de informații ce trebuie cuprinse în situațiile financiare, cu scopul de a oferi o imagine completă, transparentă și fidelă cu privire la mijloacele și resursele entității. Aceste liste nu se regăsesc în mod explicit în OMFP 1802/2014, pentru nici unul din elementele enunțate.

4. Concluzii

Analiza din cadrul acestei lucrări a avut rolul de a pune în evidență practicile contabile ce vizează perceperea

prudenței la nivel teoretic, urmând ca, în cercetările viitoare, să vizăm convergența reglementărilor printr-o analiză materială (*de facto*). În ceea ce privește rezultatele analizei gradului de convergență formală (*de jure*), din analiza coeficienților lui Jaccard, a reieșit că gradul cel mai înalt de similitudine este înregistrat pentru cazul provizioanelor. La polul opus, cel mai scăzut grad de similitudine este înregistrat în cazul activelor financiare (casa și conturi la bănci, creanțele, investițiile financiare pe termen scurt și certificatele de trezorerie). De asemenea, tratamentele contabile care vizează amortizarea și deprecierea în cazul imobilizărilor și a activelor financiare prezentate în cadrul OMFP

1802/2014 sunt diferite în mod semnificativ față de cele prezentate în IFRS. Stabilirea măsurii în care reglementările contabile românești sunt convergente cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară este un demers premergător necesar, în vederea efectuării unei analize a convergenței materiale (*de facto*), fapt pentru care putem sublinia relevanța acestui tip de studiu.

Limitele studiului se referă la faptul că analiza gradului de convergență a vizat doar problematica prudenței, lăsând la o parte celelalte dispoziții cuprinse în cele două seturi de reglementări analizate.

BIBLIOGRAFIE

1. Albu, N. and Pălărie, I. (2016) 'Convergence of Romanian accounting regulations with IFRS. A longitudinal analysis', *Audit Financiar*, 14(138), p. 634. doi: 10.20869/AUDITF/2016/138/634.
2. Baltariu, C.-A. and Cîrstea, A. (2012) 'European Harmonization of Consolidated Financial Statements Regulations?', *The Annals of The University of Oradea Economic Sciences*, TOM XXI (1st ISSUE).
3. Bebeșelea, M. (2016) *Contabilitatea in context european*. București.
4. Dima Cristea, Ștefana and Șărămăt, O. (2011) 'Studiu privind evoluțiile recente ale cadrului contabil conceptual al IASB', *Audit Financiar*, 1(1/2011), pp. 3–10.
5. Ding, Y., Jeanjean, T. and Stolowy, H. (2005) 'Why do national GAAP differ from IAS? The role of culture', *International Journal of Accounting*, 40(4), pp. 325–350. doi: 10.1016/j.intacc.2005.09.004.
6. Doba, S. (2018) 'Impactul adoptării IFRS 9 în contabilitatea și fiscalitatea societăților de investiții financiare', *Ceccar Business Magazine*. Available at: <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/impactul-adoptarii-ifrs-9-in-contabilitatea-si-fiscalitatea-societatilor-de-investitii-financiare-a3041/>.
7. Fontes, A., Rodrigues, L. L. and Craig, R. (2005) 'Measuring convergence of national accounting standards with international financial reporting standards', *Accounting Forum*, 29(4), pp. 415–436. doi: 10.1016/j.accfor.2005.05.001.
8. Garrido, P., León, Á. and Zorio, A. (2002) 'Measurement of formal harmonization progress: The IASC experience', *International Journal of Accounting*, 37(1), pp. 1–26. doi: 10.1016/S0020-7063(02)00144-9.
9. Gîrbină, M., Albu, N. and Albu, N. (2012) 'Convergence of National Regulations with IFRS for SMEs: Empirical Evidences in the Case of Romania', *World Academy of Science, Engineering and Technology*, (69), pp. 879–883.
10. IASB (2018) *Conceptual framework for financial reporting*.
11. Istrate, C. (2018) *Contabilitate financiară și raportări financiare – suport de curs pentru membrii CECCAR*. Available at: http://www.ceccarsuceava.ro/userfiles/suport_curs.pdf.
12. MFP (2014) *Ghid privind aplicarea reglementărilor contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, aprobate prin ordinul ministrului finanțelor publice nr. 1.802/2014, cu modificările și completările ulterioare*. Romania. Available at: <http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/reglementari-contabile/GHIDVAR11aprilie.pdf>.
13. Mihalache, S. (2016) 'Conservatorism și optimism în contabilitate: prudență versus valoare justă', *CECCAR Business Magazine*. Available at: <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/conservatorism-si-optimism-in-contabilitate-prudenta-versus-valoarea-justa-a13/>.

14. Olaru, O. L. and Olaru, L.-I. (2009) *Cooperarea Economică Internațională Bilaterală, la nivel de firme*. București: Pro Universitaria.
15. Peng, S. and van der Laan Smith, J. (2010) 'Chinese GAAP and IFRS: An analysis of the convergence process', *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. Elsevier Inc., 19(1), pp. 16–34. doi: 10.1016/j.intaccudtax.2009.12.002.
16. QU, X. and Zhang, G. (2008) 'Measuring the Convergence of National Accounting Standards with International Financial Reporting Standards: The Application of Fuzzy Clustering Analysis', *Ssrn*, (70572091). doi: 10.2139/ssrn.1295884.
17. Rahman, A., Perera, H. and Ganeshanandam, S. (1996) 'Measurement of Formal Harmonization in Accounting: An Exploratory Study', *Accounting and Business Research*, 26(4), pp. 325–339.
18. Strouhal, J. (2009) 'Reporting frameworks for financial instruments in Czech: Czech accounting practices versus international financial reporting standards', *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 6(7), pp. 352–361.

Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS)

și impactul lor asupra clauzelor
împrumuturilor: cazul Kosovo

Asist. Univ. Drd. Edona PERJUCI,
Universitatea din Priștina, Facultatea de Economie,
e-mail: edonaperjuci@hotmail.com

Prof. Univ. Hysen ISMAJLI,
Universitatea din Priștina, Facultatea de Economie,
e-mail: hysen.ismajli@gmail.com

Drd. Ardiana BUNJAKU,
Director executiv al Societății Contabililor Autorizați și
Auditorilor din Kosovo,
e-mail: ardianabunjaku@hotmail.com

REZUMAT

Ca parte a principalelor dezvoltări la nivel internațional în domeniul raportării financiare și a auditului, Standardele Internaționale de Raportare Financiară (International Financial Reporting Standards – IFRS, engl.), aplicate în prezent în multe țări pe plan mondial, contribuie la armonizarea internațională prin crearea unui limbaj comun pentru raportare financiară și contabilitate în rândul entităților care emit raportări în conformitate cu aceste standarde. Lucrarea de față testează empiric în ce măsură adoptarea IFRS în Kosovo, aflat în proces de dezvoltare și tranziție, are impact asupra clauzelor și condițiilor contractuale prevăzute de împrumuturile bancare pentru companiile care au obligativitatea adoptării IFRS. În vederea testării ipotezelor, au fost analizate opiniile sectorului bancar și ale companiilor care au adoptat în mod obligatoriu IFRS în Kosovo. Rezultatele cercetării sugerează că adoptarea IFRS influențează ratele de dobândă oferite de bănci firmelor care au obligativitatea aplicării IFRS, precum și un impact asupra altor clauze non-financiare, printre care perioada împrumutului, cerințele ipotecare, costurile de administrare reduse și clauzele de renegociere a împrumutului. Societățile ce aplică obligatoriu IFRS au un rating de credit superior altor companii din Kosovo, iar procentul creditelor neperformante este mai scăzut pentru firmele ce au obligativitatea adoptării IFRS în Kosovo. Pe baza acestei cercetări, obiectivul este de a demonstra organismelor de reglementare și altor părți implicate că simpla implementare a unui set de standarde de calitate pentru raportare financiară, asemenea IFRS, nu este suficientă pentru îmbunătățirea calității informației contabile și raportării financiare în Kosovo, în special în contextul în care nu există mecanisme instituționale care să asigure punerea în aplicare a IFRS. Pentru societățile din Kosovo obținerea de clauze contractuale mai avantajoase ale împrumuturilor bancare poate reprezenta un factor motivator în direcția sporirii calității sistemelor de raportare financiară, însă este necesară și concentrarea asupra altor beneficii ce ar trebui, de asemenea, luate în considerare.

Cuvinte cheie: IFRS, situații financiare, costul împrumuturilor, clauzele împrumuturilor, divulgarea informațiilor, transparență, răspundere

Clasificare JEL: M41, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Perjuci, E., Ismajli, H., Bunjaku, A. (2019), Adoption of International Financial Reporting Standards (IFRSs) and their Impact on Loan Terms: Kosovo Case, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 124-133.
DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/005

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/005>
Data primirii articolului: 15.10.2018
Data revizuirii: 06.11.2018
Data acceptării: 01.12.2018

Introducere

Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către multe state din întreaga lume constituie un moment important al dezvoltării profesiei contabile și de audit pe plan internațional și poate fi considerată una dintre cele mai semnificative modificări legislative din istoria contabilității și raportării financiare. Peste 100 de țări s-au îndreptat spre raportarea în conformitate cu IFRS, iar organismele de reglementare se așteaptă la o creștere a comparabilității situațiilor financiare, o creștere a transparenței și o îmbunătățire a calității raportării financiare. În acest sens, vasta literatură de specialitate s-a concentrat pe efectele IFRS asupra diferitelor **aspecte ale mediului de afaceri** și ale economiei în ansamblu.

Consolidarea regimului de raportare financiară, ca rezultat al crizelor financiare, a condus la o mai bună înțelegere a profesiei de contabilitate și de audit. Astfel, privind prospectiv, acest lucru ar împiedica o criză prin distribuirea și eliminarea riscurilor. În consecință, adoptarea IFRS este sprijinită de multe țări întrucât poate îmbunătăți calitatea, oportunitatea și comparabilitatea sistemelor de raportare financiară la nivel internațional prin crearea unui limbaj comun de raportare financiară.

Mai mult decât atât, aceste obiective nu pot fi îndeplinite fără o monitorizare și supervizare corespunzătoare din partea autorităților de reglementare, ce trebuie să urmărească promovarea utilizării riguroase și consecvente a IFRS.

Un alt aspect adus în atenție este acela că, pe baza cercetării, adoptarea IFRS contribuie la ameliorarea mediului informațional și reduce asimetria informațională, astfel afectând piața de capital și determinând o diminuare a costului capitalului.

În general, literatura de specialitate sugerează faptul că aplicarea IFRS conduce la o creștere a cantității și / sau a calității informației financiare specifice companiilor, precum și la divulgarea de informații financiare pentru interesul public. Acest lucru determină faptul că adoptarea IFRS este asociată cu o flexibilitate mai scăzută în contabilitate, cu un nivel mai redus al erorilor în previziunile analiștilor (Ashbaugh și Pincus, 2001), cu un nivel mai scăzut al costului capitalului și al ratelor dobânzilor la împrumuturi (Leas și Verrechhia, 2000), cu creșterea coeficienților de performanță (Bartov et al., 2005), creșterea ratelor de

rentabilitate (Daske et al., 2007; Kim și Shi, 2009a), sporirea lichidității pieței și creșterea volumului tranzacțiilor, îmbunătățirea calității informației contabile și a raportării financiare (Barth et al., 2008), creșterea investițiilor ca urmare a atragerii mai multor fonduri străine și a unei mai mari eficiențe în contractarea împrumuturilor (Covrig et al., 2007; Kim et al., 2010).

În prezentul studiu s-a optat pentru *analiza impactului adoptării IFRS asupra clauzelor contractelor de împrumut în cazul societăților din Kosovo, în contextul în care nu există o piață de capital în Kosovo, iar principala sursă de finanțare a companiilor, chiar și a celor ce au obligativitatea aplicării IFRS, este reprezentată îndeosebi de împrumuturile bancare.*

Prin urmare, obiectivul cercetării este acela de a furniza un răspuns bazat pe rezultate empirice la următoarea întrebare: **adoptarea IFRS în Kosovo, cu o economie aflată în dezvoltare, are un impact semnificativ asupra clauzelor împrumuturilor și costului capitalului împrumutat sau nu?**

Deși Kosovo a adoptat IFRS începând din 2012, aici nu a fost realizată nicio cercetare în acest domeniu sau având ca subiect analiza altor beneficii sau costuri ale implementării acestor standarde.

Studii anterioare au documentat variatele efecte ale aplicării IFRS asupra piețelor de capital și a mediului informațional în diferite țări. Potrivit Daske et al. (2008), piețele de capital beneficiază de avantaje în urma aplicării IFRS doar în țările caracterizate de o puternică impunere din partea autorităților. Byard et al. (2011) observă că adoptarea IFRS aduce o îmbunătățire a mediului informațional în statele care, pe lângă sistemele solide de impunere a reglementărilor, au aplicat anterior standarde contabile semnificativ diferite de IFRS. Landsman et al. (2012) menționează că sporirea calității conținutului în ceea ce privește informația financiară după aplicarea IFRS este mai ridicată în țările ce se bazează pe un sistem juridic puternic. DeFond et al. (2011) și Yu (2012) au indicat că adoptarea IFRS împiedică investițiile transfrontaliere mai ridicate.

Privind în ansamblu, literatura de specialitate a evidențiat că adoptarea IFRS are implicații semnificative asupra piețelor de capital, asimetriei informaționale, costului capitalului, precum și asupra creșterii încrederii în informațiile furnizate pe baza situațiilor financiare, a transparenței și răspunderii și asupra dezvoltării economiei ca întreg.

S-a constatat că majoritatea cercetărilor susțin că societățile din țările care aplică IFRS și IAS prezintă o calitate superioară a contabilității și a rapoartelor financiare, evidențiată și documentată de politici mai puternice de recunoaștere și evaluare a tranzacțiilor și conturilor din situațiile financiare, cum ar fi conceptul de "valoare justă" în contabilitate, ce constituie o caracteristică majoră a IFRS.

În comparație cu reglementările contabile locale, standardele internaționale de raportare financiară au cerințe de publicare și reguli contabile mai ample, având astfel ca efect o mai bună servire a nevoilor părților "interesate", cum ar fi investitorii, creditorii, autoritățile de supraveghere etc., prin furnizarea de informații relevante și oportune pentru procesul decizional. În acest sens, se observă că, în cea mai mare parte a literaturii de specialitate, această comparație între standardele locale și cele internaționale semnalează că IFRS se bazează pe reguli detaliate pentru măsurarea și recunoașterea activelor și datoriilor, a cheltuielilor și veniturilor, a elementelor de capital, a beneficiilor angajaților, precum și pe cerințe extinse de dezvăluire în ceea ce privește tranzacțiile cu părți afiliate, informațiile despre subsidiare, situația fluxurilor de trezorerie etc. De fapt, în standardele locale de raportare contabilă și financiară se întâmplă adesea ca cerințele menționate mai sus să fie simplificate sau să lipsească.

Potrivit unor studii, consecințele economice ale IFRS sunt de asemenea explicate și justificate de schimbările mediului de raportare financiară și de audit, de nivelul de impunere a legilor și reglementărilor, de nivelul de dezvoltare a competențelor de implementare a IFRS, de adoptarea și implementarea standardelor de audit etc. (Hail et al., 2010).

Mai mult decât atât, cercetări anterioare au documentat în general o influență favorabilă a adoptării IFRS asupra mediului analiștilor financiari și piețelor de capital (de exemplu, Landsman et al., 2011; Byard, Li și Yu, 2011; Tan, Wang și Welker, 2011). Cu toate acestea, rezultatele cercetărilor au arătat că efectele adoptării IFRS de către societățile cotate pe piețele de capital sunt atribuibile în parte unei îmbunătățiri a prezentărilor voluntare de informații, întrucât acestea au un impact pozitiv asupra mediului informațional, precum și asupra lichidității (de exemplu, Welker, 1995; Leuz și Schrand, 2009; Balakrishnan et al., 2012). În mod specific, beneficiile cu privire la lichiditate ce rezultă din utilizarea IFRS sunt mai mari pentru întreprinderile care își

spresec nivelul de informare voluntară, această situație sugerând existența unui mecanism indirect prin care IFRS-urile afectează lichiditatea societăților.

Pe de altă parte, Nobes și Parker (2006) evidențiază faptul că, deși armonizarea contabilă și a standardelor de raportare financiară generează multiple beneficii, există multe elemente care trebuie să fie avute în vedere în procesul de armonizare, cum ar fi cultura, sistemele economice și politice diferite nu doar între statele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, dar și între țările cu caracteristici similare. Aceste elemente pot fi considerate bariere ale adoptării IFRS și ale procesului de armonizare.

Haller și Walton (2003) reliefează că standardizarea reprezintă utilizarea unui set unic de reguli contabile, în timp ce armonizarea constituie reducerea diferențelor dintre sistemele contabile cu scopul de a sprijini creșterea comparabilității rezultatelor financiare din state diferite (Radebaugh et al., 2006). Armonizarea contabilității și standardelor de raportare financiară este încurajată de factori precum creșterea investițiilor străine directe (ISD), dezvoltarea piețelor de capital și extinderea organizațiilor multinaționale (Gray, 1988).

1. Recenzia literaturii de specialitate

În urma analizei literaturii de specialitate din perspectiva motivației pro sau contra adoptării IFRS, s-a constatat că, în timp ce implementarea obligatorie a IFRS reprezintă o parte a cadrului de raportare financiară specific fiecărei țări, având ca obiectiv creșterea calității raportării financiare în sprijinul transparenței, responsabilității și comparabilității pentru toate părțile implicate cu scopul de a proteja interesul public, adoptarea voluntară a IFRS poate fi motivată de angajamentul strategic al entităților de a furniza rapoarte financiare superioare și un nivel mai ridicat al informațiilor financiare divulgate (Leuz and Verrecchia, 2000; Covrig et al., 2007).

În general, societățile iau de obicei decizii de schimbare a standardelor de raportare financiară atunci când se regăsesc în situațiile de mai jos:

- În primul rând, la adoptarea unui nou set de standarde o schimbare voluntară oferă firmelor posibilitatea de a alege între două posibilități: una dintre acestea are la bază așteptările

managementului de a obține un cost al capitalului mai scăzut, care rezultă din informațiile de înaltă calitate și o asimetrie informațională mai scăzută, iar cealaltă este aceea de a conduce la o evaluare mai bună a societății pe piața de capital (Leuz și Verrecchia, 2000). În acest sens, pentru entitățile ce adoptă IFRS voluntar beneficiile depășesc de obicei costurile de convergență și de tranziție la companiile internaționale caracterizate de o creștere rapidă a capitalului (Harris și Muller, 1999).

- În al doilea rând, tranziția obligatorie, dar cu caracter flexibil la IFRS oferă oportunități firmelor de a decide în legătură cu momentul schimbării. Balsam et al. (1995) constată că societățile aflate în această situație încearcă să amâne trecerea la IFRS, astfel încât „rezultatele raportate să crească și constrângerile legate de datoriile corporative să scadă”.
- În cele din urmă, modificările obligatorii impun atât noile standarde, cât și timpul disponibil de tranziție la IFRS.

Eficiența reglementărilor în atingerea unor beneficii precum reducerea costului capitalului este probabil să depindă de gradul în care mediul instituțional (de exemplu, calitatea impunerii legislației) îi motivează pe cei ce întocmesc situațiile financiare (de exemplu, Ball et al., 2003).

Prin urmare, este încă neclar modul în care costul capitalului este afectat de adoptarea IFRS, iar acest aspect rămâne o întrebare de natură empirică. De fapt, rezultatele empirice reflectate până în acest moment în literatura de specialitate sunt eterogene. Bazându-se în principal pe semnificația pentru piețele de capital, literatura existentă evidențiază o eterogenitate considerabilă a consecințelor economice ale adoptării IFRS.

Extinderea nivelului de dezvăluire a informațiilor prin adoptarea voluntară a IFRS poate afecta stimularea participanților de pe piață de a colecta, prelucra și disemina informațiile specifice ale societății. Cu toate acestea, studiile menționate mai sus, în general, nu oferă un răspuns clar la întrebarea dacă informațiile furnizate în conformitate cu IFRS încurajează sau descurajează implicarea unor informații specifice societății, reflectând nu numai costul capitalului, ci și prețurile acțiunilor.

Pe de altă parte, creșterea cantității și a calității informațiilor publice în conformitate cu IFRS poate

reduceră costurile și crește eficacitatea obținerii unor informații specifice despre companie, descurajând astfel participanții de pe piață să colecteze și să disemineze informații private, de vreme ce informații exhaustive sunt disponibile pentru public (Kim și Verrecchia, 2001). Într-un astfel de caz, prețurile acțiunilor și costul capitalului evoluează în aceeași direcție cu informațiile publice (Dasgupta et al., 2010). Dată fiind lipsa de dovezi privind care dintre aceste efecte domină, obiectivul acestor studii este de a testa dacă și cum adoptarea voluntară a IFRS îmbunătățește impactul informațiilor specifice societăților asupra prețurilor acțiunilor, reducând astfel costul capitalului.

Easley și O'Hara (2004), precum și Leuz și Verrecchia (2004) prevăd că firmele cu risc informațional ridicat vor prezenta costuri mai mari ale capitalului. Riscul de informare este legat de incertitudinea sau imprecizia informațiilor utilizate sau necesare și dorite de investitori, iar acest aspect se reflectă ulterior în mod necesar asupra prețului titlurilor. Pe lângă crearea unui limbaj comun de raportare, se presupune că adoptarea și implementarea IFRS va elimina și riscul menționat mai sus.

Studiile anterioare sugerează, de asemenea, o legătură indirectă între dezvăluirea informațiilor și costul capitalului, bazându-se pe lichiditatea pieței și pe selecția adversă pe piețele secundare (de exemplu, Diamond și Verrecchia, 1991; Baiman și Verrecchia, 1996; Easley și O'Hara, 2004).

Totuși, aceste studii analizează parametrii unei singure companii (sau parametrii în contextul în care fluxurile de numerar ale tuturor entităților sunt necorelate). Astfel, nu este clar în ce măsură efectele prezentate în cuprinsul acestor studii sunt persistente și în situația diversificării și pot fi extrapolate asupra unor parametri mai generali. Piotroski (2005) descoperă că o creștere a nivelului de divulgare a informațiilor este corelată în mod pozitiv cu previziunile analiștilor și cu ratele de capitalizare a profitului, însă acest studiu nu evidențiază modificări semnificative ale lichidității companiilor care au stat la baza cercetării.

Deși unele studii (Ball, 2001; Ball et al, 2003) reflectă incertitudine cu privire la efectul adoptării standardelor internaționale de raportare financiară pe plan local fără sprijin instituțional, cercetări recente susțin că decizia unei companii de a aplica în mod voluntar IFRS conduce la consecințe economice favorabile, iar dovezile arată că, în majoritatea regimurilor de raportare financiară,

prezentările informațiilor în conformitate cu IFRS sunt, în medie, de calitate superioară celor conforme cu reglementările locale de contabilitate și raportare financiară.

Aceste studii sunt compatibile cu Aboody et al. (2004) și Easley și O'Hara (2004), care furnizează dovezi că riscul informațional este purtător de costuri și, în consecință, percepția este că o reducere a costurilor poate determina o reacție din partea pieței. Totodată, și investitorii pot reacționa favorabil la adoptarea IFRS cu atât mai mult în cazul în care se așteaptă ca implementarea să aibă efecte pozitive asupra fluxurilor de numerar. O ameliorare a lichidității viitoare a companiilor este rezultatul divulgării mai ample de informații, fapt ce conduce la scăderea costului capitalului unei entități.

2. Cercetarea științifică

2.1. Metodologie

Cercetarea pe care am desfășurat-o a presupus analiza științifică a rezultatelor obținute ca urmare a testării ipotezelor pe baza utilizării metodelor statistice precum: statisticile descriptive, analiza varianței prin ANOVA, abaterea medie pătratică și testul statistic F.

Datele pe care se bazează cercetarea constau în date primare și secundare, cele primare fiind colectate din răspunsurile furnizate în chestionare și interviuri cu reprezentanții băncilor și ai companiilor care au obligativitatea aplicării IFRS, iar cele secundare sunt colectate din studii similare, ghiduri și IFRS, așa cum au fost acestea emise de către Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (*International Accounting Standards Board – IASB*, engl.). Chestionarul pentru obținerea datelor primare a fost conceput pentru bănci, iar cel pentru datele secundare a fost conceput pentru companii și este alcătuit din două părți. Prima parte a inclus întrebări privind caracteristicile respondenților, iar a doua parte a inclus întrebări privind opinia respondenților în legătură cu fiecare dintre clauzele contractelor de împrumut care pot fi afectate de adoptarea IFRS.

Respondenții au fost întrebați dacă societățile care au întocmit situațiile financiare în conformitate cu IFRS beneficiază de rate mai mici ale dobânzilor la împrumuturi, răspunsurile fiind măsurate utilizând scara

Likert de la 1 la 5 (1 – Dezacord puternic, 2 – Dezacord, 3 – Neutru, 4 – Acord, 5 – Acord puternic).

De asemenea, au fost solicitate răspunsuri pentru a calcula nivelul de conformitate cu diversele afirmații din chestionar. Rangul fiecărui răspuns (de la 1 la 5) a fost înmulțit cu nivelul de impact (de la 1 până la 5), unde celui mai înalt nivel de conformitate îi este atribuit cel mai mare impact.

Totodată, respondenților li s-a solicitat să aprecieze dacă societățile care întocmesc situațiile financiare IFRS beneficiază de alte condiții de împrumut, cum ar fi perioada împrumuturilor, creditele ipotecare, costurile de administrare mai reduse și așa mai departe. Mai mult, participanții la studiu au fost întrebați în ce măsură băncile oferă posibilitatea renegocierii clauzelor contractelor de împrumut, precum și dacă procentajul creditelor neperformante pentru companiile care raportează conform IFRS este mai scăzut comparativ cu cel al altor societăți.

2.2. Formularea ipotezelor

Pe baza cercetărilor anterioare și a recenziei literaturii, au fost dezvoltate următoarele ipoteze prezentate mai jos:

- H1: Adoptarea IFRS în Kosovo are impact asupra ratelor dobânzilor oferite de bănci societăților care au obligativitatea aplicării IFRS;
- H2: Adoptarea IFRS în Kosovo are impact asupra clauzelor non-financiare ale contractelor de împrumut, precum: perioadele de acordare, ipotecile, costuri de administrare mai reduse, condițiile de renegociere a împrumuturilor;
- H3: Societățile care au obligativitatea aplicării IFRS au un rating de credit mai bun comparativ cu alte companii din Kosovo;
- H4: Procentul creditelor neperformante este mai redus pentru societățile din Kosovo care au obligativitatea aplicării IFRS.

2.3. Eșantionul

Populația ce stă la baza cercetării este formată din toate băncile și societățile ce au obligativitatea aplicării IFRS din Kosovo.

Numărul total al băncilor din Kosovo este de 10. Au fost colectate răspunsuri de la 56 de analiști de credite de la 9 bănci (90% din populație), care analizează situațiile

financiare întocmite în conformitate cu IFRS și exercită influență asupra luării deciziilor de împrumut.

În sectorul privat din Kosovo există 252 de entități ce au obligativitatea aplicării IFRS. Astfel, au fost colectate răspunsuri de la 182 de companii (reprezentând un eșantion de 72% din populație). În ceea ce privește complexitatea și constrângerile întâlnite în selectarea eșantionului dintr-o populație numeroasă a companiilor care au adoptat IFRS în Kosovo, în cuprinsul cercetării a fost utilizată selecția aleatorie a eșantionului.

3. Rezultatele cercetării

3.1. Caracteristicile demografice ale respondenților

După cum s-a menționat mai sus, prima parte a chestionarului a fost concepută pentru a obține o imagine de ansamblu asupra caracteristicilor respondenților. Pe baza rezultatelor din sectorul bancar

(după cum se arată în **Tabelul nr. 1**), cea mai mare parte a respondenților au studii superioare (un număr de 31, reprezentând 55,88%), 44,12% sau 25 de respondenți dețin o diplomă de licență și niciunul dintre ei nu a obținut o diplomă de doctorat. În ceea ce privește calificarea profesională, respondenții sunt în proporție de 64,52% (36 de persoane) contabili autorizați, 29,03% sau 16 dintre respondenți sunt experți contabili și 6,45% sau 4 dintre participanții la studiu sunt auditori autorizați, niciunul dintre aceștia nefiind auditor statutar (auditor practicant). Deoarece legea din Kosovo pentru auditorii statutari impune ca stagiarilor să lucreze în practică în calitate de auditori, iar respondenții din sectorul bancar nu lucrează ca auditori, acesta este motivul pentru care ultima categorie nu are reprezentanți. Referitor la experiența lor în sectorul bancar, 50% sau 28 dintre participanți au avut 5-10 ani de experiență, 23,53% sau 13 dintre respondenți au avut 10-15 ani, iar 5,88% sau 3 dintre respondenți au avut mai mult de 15 ani de experiență.

Variabilă	Categoria variabilei	Frecvența	Procentaj
Titlu academic	1. Licențiat	1. 25	1. 44,12%
	2. Master	2. 31	2. 55,88%
	3. Doctor	3. 0	3. 0%
Calificare profesională	1. Contabil autorizat	1. 36	1. 64,52%
	2. Expert contabil	2. 16	2. 29,03%
	3. Auditor autorizat	3. 4	3. 6,45%
	4. Auditor statutar	4. 0	4. 0%
Experiența în sectorul bancar	1. Mai puțin de 5 ani	1. 12	1. 20,59%
	2. 5-10 ani	2. 28	2. 50,00%
	3. 10-15 ani	3. 13	3. 23,53%
	4. Mai mult de 15 ani	4. 3	4. 5,88%

Sursa: Proiecția autorilor

Întrucât studiul a luat în considerare și opiniile sectorului privat, respectiv ale acelor companii care au avut obligativitatea adoptării IFRS în Kosovo, au fost prezentate și caracteristicile respondenților din acest sector (după cum este reliefat în **Tabelul nr. 2**). În acest sens, din sectorul privat 63,54% sau 116 respondenți au studii universitare de masterat, 31,25% sau 57 dintre aceștia au diplomă de licență și 5,21% sau 9 participanți la studiu au obținut o diplomă de doctor. Din perspectiva calificării profesionale, 37,5% sau 68 de respondenți sunt

experți contabili, 28,13% sau 51 dintre aceștia sunt contabili autorizați, 27,08% sau 49 de respondenți sunt auditori autorizați, iar 7,29% sau 14 participanți sunt auditori statutari. Informațiile privind experiența au arătat că 31,95% reprezentând 58 de respondenți au o experiență practică de 5-10 ani, 28,86% sau 53 dintre respondenți au 10-15 ani de experiență, 21,67% sau 39 de participanți au mai mult de 15 ani de experiență și 17,52% sau 32 dintre aceștia au mai puțin de 5 ani de experiență.

Tabelul nr. 2. Educația, formarea profesională și experiența respondenților din sectorul privat

Variabilă	Categoria variabilei	Frecvența	Procentaj
Titlu academic	4. Licențiat	1. 57	1. 31,25%
	5. Master	2. 116	2. 63,54%
	6. Doctor	3. 9	3. 5,21%
Calificare profesională	5. Contabil autorizat	1. 51	1. 28,13%
	6. Expert contabil	2. 68	2. 37,50%
	7. Auditor autorizat	3. 49	3. 27,08%
	8. Auditor statutar	4. 14	4. 7,29%
Experiența în sectorul bancar	5. Mai puțin de 5 ani	1. 32	1. 17,52%
	6. 5-10 ani	2. 58	2. 31,95%
	7. 10-15 ani	3. 53	3. 28,86%
	8. Mai mult de 15 ani	4. 39	4. 21,67%

Sursa: Proiecția autorilor

Pe baza acestor rezultate, se poate constata că nivelul de înțelegere a acestor standarde internaționale de raportare financiare de către respondenți este destul de satisfăcător, având în vedere calificările lor academice, profesionale, precum și experiența profesională în contabilitate, finanțe sau audit. Prin urmare, răspunsurile primite pot fi considerate foarte relevante și importante pentru a testa ipotezele cercetării.

influență semnificativă a IFRS asupra termenilor împrumuturilor pentru companiile care aplică IFRS, cu o varianță $F = 7.004$ și la un prag de semnificație $p < 0.01$. Pe lângă analiza măsurii în care ratele dobânzilor vor fi influențate sau nu pentru aceste companii, cercetarea a demonstrat empiric și faptul că există un impact semnificativ asupra celorlalți termeni non-financiari ai contractelor de împrumut, potrivit informațiilor prezentate în Tabelul nr. 3.

3.2. Testarea ipotezelor și rezultatele cercetării

Rezultatele analizei de variație (ANOVA) arată că, din perspectiva sectorului bancar, există o

Tabelul nr. 3. Rezultatele analizei ANOVA referitoare la impactul adoptării IFRS asupra clauzelor împrumuturilor din perspectiva sectorului bancar

Variabile	Medie	Abatere medie	F	Pr > F*
Rata dobânzii	4,02	0,82	7,004	0,008
Perioada împrumutului	4,11	0,94		
Cerințele ipotecilor	4,08	0,91		
Costuri de administrare reduse	3,52	0,92		
Renegocierea clauzelor împrumuturilor	3,83	0,97		
Rating de credit superior	4,34	0,63		
Procentaj redus al creditelor neperformante	3,94	0,89		

*semnificație $p < 0,05$

Sursă: Calcule ale autorilor pe baza datelor din chestionare

Analiza reliefează că impactul adoptării IFRS-urilor este mai mare asupra rating-ului de credit (valoarea medie 4,34, abaterea medie pătratică 0,63), ceea ce indică faptul că societățile ale căror situații financiare sunt

întocmite în conformitate cu IFRS au cele mai bune rating-uri de credit pentru băncile din Kosovo, comparativ cu societățile ce nu aplică IFRS. Pe baza rezultatelor din Tabelul nr. 3, cea de-a doua

componentă influențată de utilizarea IFRS este perioada acordării creditului (valoarea medie 4,11, abaterea medie pătratică 0,94), a treia componentă este reprezentată de cerințele ipotecare (valoarea medie 4,08, abaterea medie pătratică 0,91), iar a patra variabilă constă în ratele dobânzilor (valoarea medie 4,02, abaterea medie pătratică 0,82), interpretând că adoptarea IFRS conduce la obținerea unor rate ale dobânzii mai mici. Cea de-a cincea componentă evidențiază că societățile care utilizează IFRS au un procent redus al creditelor neperformante (valoarea medie 3,94, abaterea medie pătratică 0,89), în timp ce o altă variabilă afectată de IFRS este renegocierea clauzelor împrumuturilor (valoarea medie 3,83, abaterea medie pătratică 0,97), iar ultima componentă evaluată de respondenți este cea privind costurile de administrare (valoarea medie 3,52, abaterea medie pătratică 0,92).

Pentru a testa ipotezele cercetării și întrucât chestionarul a fost transmis și societăților care au adoptat IFRS pentru a avea o imagine de ansamblu asupra situației analizate din perspectiva ambelor părți, a fost prezentată și analiza datelor pe baza chestionarului trimis mediului privat (conform informațiilor din Tabelul nr. 4). Potrivit

acestei analize se observă din rezultatele ANOVA un raport de variație $F = 25,348$ obținut la un prag de semnificație $p < 0,01$. Conform rezultatelor, în sectorul privat, companiile intervievate privind impactul IFRS asupra condițiilor de creditare au estimat că prevederea contractuală care este influențată în cea mai mare măsură de adoptarea IFRS în Kosovo este rating-ul de credit, acest aspect fiind de asemenea în concordanță cu răspunsurile primite din sectorul bancar (valoarea medie 4,20, abatere medie pătratică 0,98). Cea de-a doua componentă influențată de utilizarea IFRS este reprezentată de cerințele ipotecare (valoarea medie 4,03, abatere medie pătratică 0,86), urmată de perioada acordării creditului (valoarea medie 3,83, abatere medie pătratică 1,13), apoi de renegocierea clauzelor împrumuturilor (valoarea medie 3,81, abatere medie pătratică 1,12), ratele de dobândă (valoarea medie 3,80, abatere medie pătratică 1,13), costurile de administrare mai mici (valoarea medie 3,64, abatere medie pătratică 0,85), iar componenta evaluată pe ultimul loc de companii fiind procentajul mai scăzut al creditelor neperformante (valoarea medie 3,60, abatere medie pătratică 1,04).

Tabelul nr. 4. Rezultatele analizei ANOVA referitoare la impactul adoptării IFRS asupra clauzelor împrumuturilor din perspectiva sectorului privat

Variabile	Medie	Abatere medie	F	Pr > F*
Rata dobânzii	3.80	1.13	25.348	<0.0001
Perioada împrumutului	3.83	1.13		
Cerințele ipotecilor	4.03	0.86		
Costuri de administrare reduse	3.81	1.12		
Renegocierea clauzelor împrumuturilor	3.64	0.85		
Rating de credit superior	4.20	0.98		
Procentaj redus al creditelor neperformante	3.60	1.04		

*semnificație $p < 0.05$

Sursă: Calcule ale autorilor pe baza datelor din chestionare

Pe baza rezultatelor prezentate mai sus observăm că există o influență semnificativă a adoptării IFRS asupra clauzelor contractelor de împrumut pentru companiile care aplică IFRS în Kosovo atât din perspectiva sectorului bancar, cât și din perspectiva sectorului privat. Prin urmare, se acceptă ca fiind dovedite științific toate ipotezele menționate mai sus.

4. Concluzii

Potrivit cercetării efectuate au fost obținute rezultate semnificative din analiza ANOVA atât din sectorul

bancar, cât și din cel privat, concluzionând că adoptarea IFRS în Kosovo a avut un impact asupra ratelor dobânzilor oferite de bănci societăților care au obligativitatea aplicării IFRS, precum și asupra clauzelor non-financiare ale împrumuturilor, cum ar fi: perioadele de acordare, condițiile creditelor ipotecare, costurile de administrare reduse și condițiile de renegociere a împrumuturilor. Companiile ce aplică IFRS prezintă un rating de credit mai bun comparativ cu al altor societăți din Kosovo, iar procentul creditelor neperformante este mai mic pentru societățile ce aplică în mod obligatoriu IFRS în Kosovo.

Recenzia literaturii de specialitate ne atrage atenția asupra faptului că, pentru a furniza informație mai fiabilă, mai cuprinzătoare și mai transparentă, disponibilă tuturor părților interesate, inclusiv băncilor, doar adoptarea IFRS ca referențial de raportare al unei țări nu este suficientă atât timp cât IFRS nu sunt aplicate consecvent și firmele nu beneficiază de stimulente pentru sporirea calității sistemelor de raportare financiară, astfel avantajele adoptării IFRS nefiind vizibile.

Prin urmare, pe baza cercetării de mai sus, sugestia adresată organismelor de reglementare, în special celor din țările în curs de dezvoltare și aflate în tranziție, este că simpla implementare a unor standarde de raportare financiară de înaltă calitate, cum ar fi IFRS, nu este suficientă pentru a îmbunătăți calitatea contabilității și a raportării financiare fără existența unor mecanisme instituționale, care să asigure punerea în aplicare a standardelor, precum și fără existența unor beneficii și

stimulente care să depășească costurile implementării pentru companii, astfel încât să ofere informații de înaltă calitate părților interesate.

O propunere de cercetare viitoare poate consta în extinderea numărului de companii din Kosovo, analizând avantajele adoptării IFRS nu doar pe baza unei singure dimensiuni – respectiv din perspectiva clauzelor contractelor de împrumut -, dar și punând accent pe analizarea costurilor și beneficiilor adoptării IFRS în Kosovo. Având în vedere faptul că este în curs de dezvoltare și a adoptat de curând IFRS, pentru Kosovo nu există studii de cercetare care să urmărească acest subiect până în prezent.

Alte recomandări de cercetare viitoare se pot referi la comparația cu alte țări din Europa de Est, în special cu cele care prezintă asemănări cu economia din Kosovo, astfel încât să se evidențieze diferențele și similitudinile, provocările și oportunitățile adoptării IFRS, utilizând o abordare comparativă cu aceste țări.

BIBLIOGRAFIE

1. Aboody, D., E. Barth, M. & Kasznik, R. (2004). Firms' voluntary recognition of stock-based compensation expense. *Journal of Accounting Research*, 42(2), 123-150.
2. Aisbitt, S. & Nobes, C. (2001). The true and fair view requirement in recent national implementations. *Accounting and Business Research*, 31(2), 83-90.
3. Armstrong, C., M. Barth, A. Jagolinzer, and E. Riedl. (2008). Market reaction to the adoption of IFRS in Europe. *The Accounting Review*
4. Bailey, D. (1995). Accounting in transition in the transitional economy. *European Accounting Review*, 4(4), 595-623.
5. Baiman, S., & Verrecchia, R. E. (1996). The relation among capital markets, financial disclosure, production efficiency, and insider trading. *Journal of accounting research*, 1-22.
6. Baker, C. R., Mikol, A., & Quick, R. (2001). The future of the accountancy profession in Europe, Part II. *European Accounting Review*, 10(4), 763-786.
7. Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors. *Accounting and business research*, 36(sup1), 5-27.
8. Byard, D., Li, Y., & Yu, Y. (2011). The effect of mandatory IFRS adoption on financial analysts' information environment. *Journal of accounting research*, 49(1), 69-96.
9. Covrig, V. M., Defond, M. L., & Hung, M. (2007). Home bias, foreign mutual fund holdings, and the voluntary adoption of international accounting standards. *Journal of Accounting Research*, 45(1), 41-70.
10. Dasgupta, S., Gan, J., Gao, N., (2010). Transparency, price informativeness, and stock return synchronicity: Theory and evidence. *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 45, 1189-1220.
11. Daske, H., Hail, L., Leuz, C., Verdi, R., (2008). Mandatory IFRS reporting around the world: Early evidence on the economic consequences. *Journal of Accounting Research* 46, 1085-1142.
12. DeFond, M., Hu, X., Hung, M., & Li, S. (2011). The impact of mandatory IFRS adoption on foreign mutual fund ownership: The role of

- comparability. *Journal of Accounting and Economics*, 51(3), 240-258.
13. Diamond, D. W., & Verrecchia, R. E. (1991). Disclosure, liquidity, and the cost of capital. *The journal of Finance*, 46(4), 1325-1359.
  14. Easley, D., & O'Hara, M. (2004). Information and the cost of capital. *The journal of finance*, 59(4), 1553-1583.
  15. Garrod, N., & Turk, I. (1995). The development of accounting regulation in Slovenia. *European Accounting Review*, 4(4), 749-764.
  16. Gernon, H., & Wallace, R. O. (1995). International accounting research: A review of its ecology, contending theories and methodologies. *Journal of Accounting literature*, 14, 54.
  17. Gray, S. J. (1988). Towards a theory of cultural influence on the development of accounting systems internationally. *Abacus*, 24(1), 1-15.
  18. Haggard, K.S., Martin, X., Pereira, R., (2008). Does voluntary disclosure improve stock price informativeness? *Financial Management* 37, 747-768.
  19. Holthausen, R.W., (2009). Accounting standards, financial reporting outcomes, and enforcement. *Journal of Accounting Research* 47, 447-458
  20. Hail, L., Leuz, C., & Wysocki, P. (2010). Global accounting convergence and the potential adoption of IFRS by the US (Part I): Conceptual underpinnings and economic analysis. *Accounting Horizons*, 24(3), 355-394.
  21. Harding, F. (2000). What is the role of Europe in an increasingly harmonized world? *European Accounting Review*, 9(4), 593-601.
  22. King, N., Beattie, A., Cristescu, A. M., & Weetman, P. (2001). Developing accounting and audit in a transition economy: the Romanian experience. *European Accounting Review*, 10(1), 149-171.
  23. Land, J., & Lang, M. H. (2002). Empirical evidence on the evolution of international earnings. *The accounting review*, 77(s-1), 115-133.
  24. Landsman, W. R., Maydew, E. L., & Thornock, J. R. (2012). The information content of annual earnings announcements and mandatory adoption of IFRS. *Journal of Accounting and Economics*, 53(1-2), 34-54.
  25. Leuz, C., 2003. IAS versus U.S. GAAP: Information asymmetry-based evidence from Germany's new market. *Journal of Accounting Research* 41, 445-472.
  26. Leuz, C., Nanda, D., Wysocki, P.D., 2003. Earnings management and investor protection: An international comparison. *Journal of Financial Economics* 69, 505-527.
  27. Leuz, C., Verrecchia, R.E., 2000. The economic consequences of increased disclosure. *Journal of Accounting Research* 38, 91-124.
  28. Li, S. (2010). Does mandatory adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union reduce the cost of equity capital? *The accounting review*, 85(2), 607-636.
  29. Nobes, C. W. (1992). Accounting Comparisons: UK. *Europe*, 3.
  30. Nobes, C., Parker, R. B., & Parker, R. H. (2008). Comparative international accounting. *Pearson Education*.
  31. Piotroski, J. D., & Roulstone, D. T. (2005). Do insider trades reflect both contrarian beliefs and superior knowledge about future cash flow realizations? *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 55-81.
  32. Plaats, E. V. D. (2000). Regulating auditor independence. *European Accounting Review*, 9(4), 625-638.
  33. Radebaugh, L. H., Gray, S. J., & Black, E. L. (2006). International accounting and multinational enterprises. New York, NY: *John Wiley & Sons*.
  34. Saudagaran, S. M., & Meek, G. K. (1997). A review of research on the relationship between international capital markets and financial reporting by multinational firms. *Journal of Accounting Literature*, 16, 127.
  35. Silva, F. J. F., do Couto, G. M. M., & Cordeiro, R. M. (2009). Measuring the impact of International Financial Reporting Standards (IFRS) to financial information of Portuguese companies. *Revista Universo Contábil*, 5(1), 129-144.
  36. Sucher, P., & Jindrichovska, I. (2004). Implementing IFRS: A case study of the Czech Republic. *Accounting in Europe*, 1(1), 109-141.

37. Van Hulle, K. (2004). From accounting directives to international accounting standards. *The economics and politics of accounting: international perspectives on research trends, policy, and practice*, 349-75.
38. Walton, P., Haller, A., & Raffournier, B. (Eds.). (2003). *International accounting*. Cengage Learning EMEA.
39. West, B. P. (2003). *Professionalism and accounting rules* (p. 8). London: Routledge.

Abordare teoretică privind normele obligatorii și recomandate în contextul guvernantei corporative

---

Drd. Nicolae MĂGDAȘ,
Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe
Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca,
e-mail: nicolae.măgdaș@econ.ubbcluj.ro

Lect. univ. dr. Melinda Timea FÜLÖP,
Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe
Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca,
e-mail: melinda.fulop@econ.ubbcluj.ro

REZUMAT

Studiul propus analizează evoluțiile și perspectivele normelor obligatorii și recomandate în contextul guvernantei corporative. Astfel, la nivelul literaturii de specialitate s-au întreprins o serie de studii privind atât rolul guvernantei corporative eficiente, cât și evoluția și perspectiva normelor obligatorii și recomandate privind transparența informațiilor. În vederea analizei autorii au realizat un studiu calitativ care vizează evoluția și perspectiva normelor obligatorii și recomandate în contextul guvernantei corporative. Rezultatele obținute relevă faptul că guvernanta corporativă a evoluat tot mai mult în perioada post criză economică și în practică se pune din ce în ce un accent mai mare pe transparența informațiilor furnizate coroborate cu legislația în vigoare.

Cuvinte-cheie: guvernanta corporativă, lege, piață de capital, criză financiară

Clasificarea JEL: M40, M42

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Măgdaș, N., Fülöp, M.T. (2019), Theoretical Approach between the Soft and Hard Law in the Context of Corporate Governance, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 134-141, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/006

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/006>

Data primirii articolului: 1.12.2018

Data revizuirii: 3.12.2018

Data acceptării: 13.01.2019

Introducere

În primul rând, considerăm că este necesar să menționăm importanța acestui subiect. Este un fapt în general recunoscut că istoria are tendința de a se repeta, indiferent de domeniul sau zona de interes.

Astfel acesta este motivul pentru care credem că este de o importanță incontestabilă să analizăm trecutul, prezentul și pe baza acestor elemente și viitorul guvernării corporative. Oare există vreun potențial interes pentru efectuarea unei asemenea analize? În mod cert, nu. Ar fi util să se identifice și să se reglementeze măsuri specifice care ar avea potențialul de a preveni producerea eșecurilor economice și chiar și a crizei financiare globale. Acesta este rezultatul dorit, dar este greu de obținut, astfel chiar și o îmbunătățire parțială ar putea fi considerată un real succes.

De ce este momentul potrivit pentru o astfel de analiză? Deoarece o parte din panica și turbulența provocată de criza financiară globală relativ recentă au început să dispară, lăsând o perspectivă mai clară asupra factorilor majori care au declanșat criza financiară și a mecanismului care i-a permis să se extindă. Acesta este exemplul perfect că istoria tinde să se repete.

Unul dintre factorii majori a fost, ca și în cazul crizei financiare care a avut loc la începutul secolului precedent, fie eșecul reglementării guvernării corporative, fie aplicarea necorespunzătoare a unor astfel de reglementări. Analizând modul în care guvernarea corporativă nu și-a îndeplinit rolul și nu a reușit să ajute la controlul daunelor este de o importanță crucială remediarea acestor probleme pentru a putea corecta eșecurile cât mai curând posibil. Se impune luarea de măsuri urgente nu numai pentru a se elabora reglementări care ar putea împiedica apariția de viitoare crize, dar și pentru a fi capabile să se recupereze mai repede din cea mai recentă criză, care considerăm că nu este pe deplin încheiată.

Această lucrare are scopul de a analiza unele dintre reglementările legate de status-quo-ul declarat, modul în care au fost influențate de criză și modul în care au reacționat la schimbare în funcție de domeniul în care au fost implementate.

1. Metodologia de cercetare

În prezent, literatura de specialitate definește metodele de incursiune științifică și construirea textului unei lucrări

ca fiind un „mod” de urmat în activitatea de cercetare pentru îndeplinirea obiectivelor, și anume pentru informare și instruire. Procedurile, tehnicile și instrumentele folosite în incursiunea științifică sunt componente ale metodei, considerate elemente de sprijin sau metode concrete de capitalizare (Gray et al., 2007, Dunbar și Weber, 2014, Kiss și colab., 2015).

Efortul de cercetare reprezintă o incursiune logică pentru abordarea evoluțiilor și a perspectivelor unei legi noi și dure privind guvernarea corporativă, bazată pe o cercetare pozitivă, prin încercarea de a explica și preconiza practicile actuale de guvernare corporativă, dar în același timp și o cercetare normativă. Pentru a atinge obiectivele acestei cercetări, ne bazăm pe o abordare calitativă pentru rezumarea aspectelor care vor fi discutate în fiecare secțiune. Folosind o abordare de la general la particular (Gray et al., 2007), începem această cercetare prin prezentarea conceptelor, luând în considerare cercetările din literatura de specialitate, inclusiv cea profesională. În ceea ce privește științele umane și sociale, această cercetare se bazează pe observația neparticipantă (Lesage și Wechtler, 2012), mai exact se aplică metoda de cercetare inductivă, pe analiza documentelor și pe tehnicile de comparare. Reformele în domeniul guvernării corporative au fost punctate prin metoda transversală, care se aplică în mare parte aspectelor teoretice, unde am prezentat o incursiune istorică a celor mai importante aspecte în domeniul guvernării corporative.

2. Abordări conceptuale privind guvernarea corporativă

După ce a fost elaborat cadrul legal pentru o mai bună guvernare corporativă, considerăm că este de o importanță crucială o mai bună monitorizare a modului în care cadrul legal este pus în aplicare în practică. Se pare că nu există o monitorizare foarte eficientă a declarațiilor de guvernare corporativă pe care companiile le publică. „În majoritatea statelor membre, răspunderea pentru impunerea obligației de publicare este lăsată la dispoziția investitorilor care, în funcție de cultura și tradițiile din statul membru în care se află, iau adesea puține măsuri. Autoritățile pieței financiare sau bursele de valori și alte organisme de monitorizare lucrează în cadru legislativ diferit și au dezvoltat diferite practici” (Cartea Verde, 2011, p.19). Problema principală este că, în majoritatea statelor membre, ele joacă un rol formal în verificarea publicării

declarației de guvernanță corporativă. Există puține state membre care verifică prin intermediul unor autorități publice sau specializate dacă informațiile furnizate de societăți sunt complete sau nu.

O metodă mai practică și mai eficientă în conformitate cu Cartea verde a Comisiei Europene ar fi ca informațiile publicate de companii să fie verificate dacă sunt suficient de cuprinzătoare prin așa-numitele organisme de monitorizare, cum ar fi bursele de valori sau autoritățile de reglementare a valorilor mobiliare. Această soluție ridică o problemă de obiectivitate în numele organelor de monitorizare. Organele sau autoritățile specificate nu ar trebui să aibă un cuvânt de spus cu privire la conținutul informațiilor dezvăluite sau să facă aprecieri asupra afacerilor cu privire la soluțiile alese de companie pentru acest lucru. Pe de altă parte, pentru a spori efectul dorit, autoritățile ar putea să se bazeze pe publicarea rezultatului obținut din activitatea de monitorizare, forțând indirect companiile spre o transparență mai sporită. Ca orice cadru legal, pentru ca acest lucru să fie suficient de eficient, utilizarea sancțiunilor formale în caz de neconformitate gravă ar putea și ar trebui să fie aplicată, așa cum se întâmplă în prezent în Spania, de exemplu (Studiu privind practicile de monitorizare și executare în guvernanța corporativă în statele membre, p. 63).

Comisia Europeană consideră că „o modalitate de îmbunătățire a monitorizării ar putea fi aceea de a defini declarația de guvernanță corporativă drept informație reglementată în sensul articolului 2 alineatul (1) litera (k) din Directiva 2004/109/CE și, astfel, supunerea acesteia cerințelor autorităților naționale competente prevăzute la articolul 24 alineatul (4) din directivă” (Cartea Verde, 2011, p.19). Există o contribuție importantă la faptul că organismele de monitorizare din statele membre au dezvoltat diferite practici având un mare potențial de îmbunătățire a schimbului de bune practici.

3. Transpunerea și aplicarea normelor obligatorii și recomandate privind guvernanta corporativă

Domenii de aplicare a reglementărilor privind guvernanta corporativă

Se poate afirma că guvernarea corporativă „a devenit un laborator de reglementare pe mai multe niveluri, în care

normele 'hard' (obligatorii) se suprapun și se intersectează cu normele 'soft' (recomandate) în numeroase moduri, cu o evoluție rapidă, o abordare tradițională a studierii dreptului corporativ sau al societății, zona doctrinară relativ restrânsă ajunge în curând să-și atingă limitele” (Sun W. et al., 2011). Prin urmare, este obligatoriu să analizăm unele dintre principalele domenii de interes în care guvernanta corporativă are interacțiuni și să observăm modul în care această interacțiune a fost influențată de recenta criză financiară. Se știe că sistemele financiare din întreaga lume pot fi delimitate în principal ca fiind sisteme pe piață de capital sau sisteme bancare.

a) Piața de capital

Începând cu anii '60, corporațiile au suferit un proces de finanțare care a dus la schimbări semnificative în cadrul de reglementare corporativă. Nu există nicio îndoială că o anumită formă de reglementare în sectorul financiar este justificată, că niciun sistem de reglementare nu funcționează bine dacă nu este însoțit de o reglementare și o metodologie de aplicare corespunzătoare, dar valoarea reglementării să fie determinată atât de beneficiile sale, cât și de costurile acesteia.

În comparație cu alte tipuri de piețe, cum ar fi piețele de produse, piața de capital este o piață bine dezvoltată și operează în medii foarte reglementate. Necesitatea dezvoltării în continuare a reglementărilor existente rezultă din faptul că piața de capital este o zonă cu numeroase oportunități pentru activitățile frauduloase, cum ar fi tranzacționarea sau manipularea în interes propriu, precum și oportunități pentru fraudarea investitorilor publici. Prin urmare, „piețele de capital sunt relativ dificil de reglementat deoarece, spre deosebire de sistemul bancar, nu există un singur punct focal pe care să se poată concentra autoritățile de reglementare. Autoritățile de reglementare urmăresc să reglementeze piața în întregime și, din cauza naturii pieței de capital, eșecul reglementărilor ar putea duce la colaps” (Kieff & Paredes, 2010).

Următoarea întrebare naturală este cum să reglementăm piețele de capital? Studiile empirice nu au reușit încă să identifice pe deplin beneficiile reglementării pieței de capital, dar experiența Statelor Unite este un bun punct de plecare, având în vedere faptul că în S.U.A. se găsesc cele mai avansate piețe de capital. Sugestiile bazate pe experiența din S.U.A. arată

clar că pentru ca piețele de capital să funcționeze corect, este nevoie de trei seturi de reglementări:

- „o puternică protecție a investitorilor;
- un paznic puternic sau o agenție de aplicare a legislației, cum ar fi Comisia de Valori Mobiliare și de Schimb din S.U.A.;
- reglementarea puternică a instituțiilor intermediare” (Kieff & Paredes, 2010).

Ceea ce ar fi de făcut se poate desprinde din modelul S.U.A., dar să nu fie subestimată complexitatea aplicării reglementărilor pieței de capital. Pornind de la dezvăluirea informațiilor, reglementările nu pot funcționa fără norme contabile și de audit adecvate și care conduc la norme antifraudă ce pot funcționa numai printr-o supraveghere puternică, cum ar fi SEC – Securities and Exchange Commission, există o multitudine de factori care sunt de luat în considerare, pe lângă aplicarea privată și sistemul judiciar funcțional.

„Directiva privind transparența este o măsură minimă de armonizare care impune companiilor listate să dezvăluie achizițiile și cedările de participații substanțiale și să prescrie un conținut minim pentru rapoartele de gestiune” (Johnston A., 2009). În conformitate cu dispozițiile directivei menționate, statelor membre li se cere să solicite acționarilor să notifice societățile în cazul în care valoarea drepturilor de vot „atinge, depășește sau scade sub” (Directiva CE/109/2004) praguri diferite (stabilite la nivelul inferior, de 5%, de către majoritatea statelor). În cazul acordurilor acționarilor de a acționa în mod coordonat, fie prin transferul drepturilor de vot, fie prin încheierea unei serii de acorduri care au implicații asupra controlului corporativ, se aplică obligații similare. Directiva specifică informațiile care se cer a fi incluse în notificarea adresată societății. Conform acesteia, este necesară o declarație privind:

- „situația rezultată în ceea ce privește drepturile de vot;
- lanțul întreprinderilor controlate prin drepturile de vot este deținut efectiv;
- data la care pragul a fost depășit sau atins;
- identitatea acționarului și a oricărei persoane care are dreptul de a exercita drepturile de vot în numele acționarilor” (Directiva CE/109/2004).

Notificarea nu are implicații numai în ceea ce privește relația dintre acționarii care au această obligație și

societate, ci și în cazul terțelor părți, compania fiind obligată să facă publice aceste informații în termen de trei zile de la primire.

Există, de asemenea, obligații specifice care apar în cazul unei societăți cotate la bursă, ce sunt impuse de directiva menționată și au scopul de a spori gradul de transparență, un factor important considerabil care a provocat probleme majore în timpul ultimei crize financiare care a avut loc în 2008-2009. Problema transparenței s-a încercat să fie rezolvată prin faptul că societățile cotate la bursă trebuie:

- „să asigure un tratament egal pentru toți deținătorii de acțiuni care se află în aceeași poziție cu privire la furnizarea de informații;
- să întocmească un raport financiar anual care să conțină informațiile auditate și raport de gestiune;
- întocmirea unor rapoarte financiare semestriale, care includ situații financiare simplificate și un raport interimar de gestiune” (Directiva CE/109/2004).

Implicațiile directe ale aplicării acestor prevederi, având în vedere faptul că raportul urmează a fi certificat de cei responsabili, este de a oferi o perspectivă corectă asupra performanței afacerii și poziției companiei, o viziune realistă asupra principalelor riscuri și incertitudini pe care compania le prezintă și, nu în ultimul rând, să respecte cerințele celei de-a patra directive privind dreptul societăților comerciale, prin producerea de rapoarte atât calitative, cât și cantitative.

„Prin asistarea acționarilor pentru a înțelege mai bine modul în care resursele sunt dezvoltate, îmbunătățite și alocate în cadrul companiilor, această soluție reflexivă are scopul de a asigura că managementul corporațiilor are autonomie suficientă pentru a desfășura proiecte care au un orizont de timp mai îndelungat, păstrând mecanismele legale existente de responsabilitate față de acționari intacte” (Johnston A., 2009). De notat că utilizarea divulgării cantitative ca parte a strategiei de reglementare reflexive se află într-o etapă experimentală și se impune a fi revizuită, indiferent dacă funcționează sau nu, pentru a se asigura că, în realitate, costurile exercițiului sunt justificate.

Există mai multe reglementări ale pieței de capital, obligații care au survenit după criza financiară și care au legătură cu prezentarea regimului de guvernanță corporativă. Este impus de către lege ca societățile

cotate la bursă „să includă în raportul lor anual de activitate o declarație de guvernanță corporativă” (Directiva 2006/46/EC). Declarația ar putea să conțină, în conformitate cu directiva, informații relevante, cum ar fi codul național de guvernanță corporativă la care se supune societatea, codurile pe care compania s-a hotărât să le aplice în mod voluntar, toate informațiile importante privind practicile de guvernanță corporativă aplicate dincolo de cerințele legislației naționale și explicații privind abaterile de la codurile cărora este supusă (principiul aplici sau explici). „Aceste obligații de dezvăluire pe termen lung, în special cele prevăzute de Directiva privind preluarea, vor permite pieței să evalueze mai bine posibilitatea transferului controlului corporativ și să prețuiască acțiunile companiei în consecință” (Johnston A., 2009).

În concluzie, numeroase reglementări privind piața de capital și companiile cotate la bursă au fost elaborate cu costuri ridicate și este timpul să se măsoare dacă impactul a fost realizat în direcția corectă și la amplitudinea adecvată. „Luată împreună, aceste intervenții de reglementare semnalează o încercare de a folosi forțele pieței pentru a încuraja companiile să respecte preferințele acționarilor în ceea ce privește structura de guvernanță, în limitele constrângerilor și posibilităților existente în legislația națională a societăților. Investitorii instituționali ar putea să se bazeze pe acest cadru de reglementare și să își folosească puterea de piață pentru a conduce convergența pe o normă a unei acțiuni, a unui vot fără ca armonizarea pozitivă să fie necesară la nivel supranațional” (Johnston A., 2009). În final, toate aceste măsuri urmăresc să încurajeze acționarii și investitorii instituționali să joace un rol mai activ în guvernanța companiilor în care investesc.

b) Instituții de credit / Bănci

În acest caz, principala întrebare este „de ce?” De ce este nevoie de reglementare în sistemul bancar, având în vedere modul clar structurat în care funcționează? Practic, băncile se finanțează din depozitele celor care au capital lichid și apoi împrumută banii celor care au nevoie de acest tip de capital. Răspunsul își găsește sustenabilitatea în două idei principale. „Practic este imposibil ca deponenții dispersați să monitorizeze eficient activitatea băncii în mod organizat din cauza problemei organizării unei astfel de acțiuni colective. Astfel, autoritățile de reglementare monitorizează

băncile în numele deponenților dispersați” (Dewatripont & Tirole, 1995). În al doilea rând, „băncile participă deseori (iar uneori operează) la sistemele de plăți care însoțesc în mod inevitabil riscul sistemic, generând astfel o externalizare negativă. Eșecul unei tranzacții de plată poate conduce la dezastru, deci participanții solicită o formă de reglementare pentru a face față acestui risc sistemic” (Goodhart et al., 1998).

În plus, este necesar să se analizeze ce fel de problemă ar putea rezolva reglementările. În primul rând, există tendința băncilor de a împrumuta mai mult decât își pot permite sau de a acorda împrumuturi care nu sunt profitabile. În concluzie, această problemă are unele măsuri sigure în majoritatea jurisdicțiilor, cum ar fi asigurarea depozitelor în caz de eșec bancar, măsuri de salvare de la banca centrală sau guvern. Pe de altă parte, sistemul bancar se confruntă cu numeroase riscuri diverse din cauza variațiilor active financiare sau a eșecurilor cauzate de eșecul tehnologic.

Reglementarea bancară este concepută pentru a răspunde riscurilor care afectează băncile ca beneficiari centralizați de risc prin asigurarea unei gestionări adecvate a riscurilor de către bănci. Dintre modificările aduse de aceste reglementări amintim de faptul că băncile sunt obligate să facă evaluări corespunzătoare și stricte ale fiecărui împrumut din portofoliul de active al băncii. „Aceste intervenții puternice și active din partea autorităților de reglementare sunt înțelese a fi necesare în cadrul sistemului bancar din zilele noastre. În timp ce creșterea transparenței băncilor este considerată importantă, disciplina pieței este adeseori imposibilă, deși mediul academic susține adesea că ar fi bine să existe”. (Kieff & Paredes, 2010).

Mediul bancar a trecut în zilele noastre de la a face față riscului de credit la a face față și riscului de piață, de la economiile de sferă la economiile de scară, ceea ce tinde să creeze instituții bancare mari, care sunt greu de monitorizat adecvat și a trecut, de asemenea, de la activitățile bancare tradiționale la alte noi activități de afaceri. În zilele noastre, măsurile de reglementare au fost influențate și adaptate necesităților și sunt mai degrabă indirecte decât directe, așa cum erau în trecut. De exemplu, regulamentele anterioare au fost elaborate astfel încât să încerce să gestioneze riscul prin interzicerea investițiilor riscante. Pe de altă parte, reglementările dezvoltate în prezent au o abordare indirectă față de riscuri și analizează numai capitalul, contând pe faptul că reglementarea capitalului are și alți

piloni pe care se poate baza, cum ar fi sistemele de control intern și sistemul de contabilitate a băncilor.

În final, este vorba și de costul reglementării bancare care indică eficiența măsurilor în comparație cu riscurile prevenite. „În primul rând, există costul furnizării unei asigurări adecvate a depozitelor. În al doilea rând, regularizarea încearcă să prevină eșecul bancar prin solicitarea dovedirii solidității băncii. În al treilea rând, eșecul băncii determină un cost enorm, deoarece tratamentele de insolvență au de multe ori costuri foarte mari” (Kieff & Paredes, 2010). Ideea principală este că acest lucru vine să confirme încă o dată că este mai bine să prevenim decât să tratăm.

Lecții din criza financiară și calea de urmat

„Viteza și intensitatea panicii din 2008 au făcut ca globalizarea financiară să fie privită negativ în multe țări, subminând astfel credibilitatea și părghia politică a investitorilor instituționali și a fondurilor speculative pentru a forța îmbunătățirea guvernării prin intermediul ordinelor publice” (Sun W. et al., 2011). Marea recesiune a avut un impact major asupra reducerii activelor, în principal în ceea ce privește pierderile substanțiale înregistrate de fondurile de pensii din țările din întreaga lume, fapt care a determinat un sprijin public puternic pentru reformele privind guvernanta corporativă, sprijin care este probabil corelat direct cu expunerea la acțiuni a activelor de pensii din fiecare țară. Un alt efect al reducerii activelor și, de asemenea, al unei mai bune corelări a piețelor internaționale au condus la un stimulent sporit pentru investitorii externi de a exercita presiuni asupra firmei incluse în portofoliul lor pentru creșterea performanțelor alfa. „În același timp, strategia de finanțare conservatoare adoptată de multe firme nefinanciare, cel puțin pe piețele dezvoltate, se poate să fi atenuat acest efect de îndatorare privată” (Sun W. et al., 2011).

Recenta criză financiară își are rădăcinile în comportamentul fraudulos al membrilor consiliului de administrație, nivelurile de remunerație excesive depășind lipsa de monitorizare și de supraveghere. Aceștia sunt factorii care au reușit să transforme această criză financiară într-una dintre cele mai grave și periculoase prăbușiri financiare de la începutul secolului al XX-lea. „Prin urmare, este nevoie de un proces îmbunătățit de luare a deciziilor în ceea ce privește dezvoltarea corporațiilor la niveluri de performanță mai bune” (Useem, 2006). „Cu toate acestea, consiliile de

conducere încearcă să-și echilibreze funcția de ofițeri de conformitate cu funcția de formatori ai viitorului corporației” (Lorsch & Clark, 2008).

În același timp, a apărut o altă problemă – societatea a început să reconsidere comportamentul deviant și, ca urmare, nivelurile inferioare de comportament sunt acum considerate acceptabile, în timp ce în trecut aceleași niveluri erau total inacceptabile. „Astfel, deși cercetătorii și comentatorii au legat, de regulă, guvernanta corporativă de a controla, se văd noi abordări care vizează schimbări comportamentale și de conducere și dezvoltarea unei paradigme holistice, care ar fi mai potrivite pentru complexitatea secolului XXI” (van Ees et al. 2009).

În esență, impactul ultimei crize financiare și analizele și argumentele de mai sus indică faptul că există o nevoie evidentă de reglementare eficace și aplicabilă, de consolidarea codurilor de guvernare, de o concentrare mai mare pe etică și conducere, de acordarea unei atenții sporite vocii acționarului, nu în ultimul rând de întărirea divulgării și a transparenței. „Alte direcții de guvernare provin din responsabilitatea corporativă și din temele privind investițiile în responsabilitatea socială” (Brennan & Solomon, 2008). Există oportunități de învățare din sistemele bazate pe relații și acest lucru ar putea oferi o cale cu totul nouă, în care stakeholder-ii cheie au mai multă influență și drepturi de decizie, ceea ce conduce – ca o concluzie firească – la un nivel mai ridicat de contribuție la strategiile companiilor.

„Importanța încorporării unei perspective multidisciplinare în guvernare pare a fi cheia pentru a înțelege eșecurile guvernării. Cercetarea privind guvernanta a fost adesea lăsată în seama mediului academic din domeniul contabilității și din cel juridic și este din ce în ce mai evident că această abordare este mult prea restrânsă. Astfel, o abordare mai holistică a guvernării ar putea să ofere lentile mai largi prin care să se vadă antecedentele și impactul crizei financiare globale. În plus, se oferă conducerii și directorilor o gamă de variabile care influențează buna guvernanta și subliniază pe ce ar trebui să se pună accentul pentru introducerea practicilor de bună guvernare” (Sun W. et al., 2011).

Analiza efectuată conduce în mod clar la concluzia că este nevoie de o abordare holistică, chiar și multidisciplinară prin integrarea mai multor obiective și perspective în înțelegerea guvernantei corporative. Acest lucru este necesar deoarece guvernanta

corporativă a mers dincolo de granițele sale, fiind conectată cu alte câteva domenii și, prin urmare, pentru a putea evalua corect statutul actual al guvernantei corporative. De ce? Răspunsul este simplu și, în principal, se bazează pe faptul că doar prin această metodă ar putea fi reglementată calea corectă și adecvată pentru guvernanta corporativă. „Acest lucru ar permite corporațiilor și economiei să atenueze și să gestioneze mai bine o criză. În acest fel, menținerea unui echilibru între abordarea conformității și abordările comportamentale este importantă – reglementarea pentru a asigura divulgarea în timp util și validă și structurile bune, alături de accentul pe etică, pe cultură, pe modul de conducere, puterea și practicile în domeniul resurselor umane – pentru a se asigura că obiectivele organizaționale sunt îndeplinite în mod etic” (Sun W. et al., 2011).

Acestea fiind spuse, este evident că o abordare pur structurală nu oferă viziunea largă necesară asupra problemei, ducând la necesitatea includerii altor câteva procese care ar asigura un echilibru între nevoile acționarilor și ale părților interesate, între mediul intern și extern.

În cele din urmă, această schimbare, împreună cu scopul organizațional adecvat, ar aduce clar o guvernanta mai eficientă. Este necesar să se înțeleagă ce anume face ca guvernarea corporativă să funcționeze. Considerăm că o mai bună înțelegere a pilonilor principali – procesul de luare a deciziilor, cultura din sala de consiliu sau rețelele și structurile factorilor de decizie și ale elitelor – ar contribui la un model mai aprofundat și mai bogat de guvernanta corporativă.

Concluzii

După o prezentare generală a situației anterioare și actuale, există, fără îndoială, dovada că este necesar să se investească mai mult în elaborarea unor reglementări mai puternice, mai ample și mai eficiente privind guvernanta corporativă. Se pune întrebarea costului, dar indiferent de nivelul acestuia, el poate fi cu siguranță mai mic decât pierderile cauzate de eșecurile sistemice repetate. Deși este dificil să se estimeze corect costul reglementării și al implementării, la prima vedere,

costul reglementării pe piața de capital pare mai mare (vizează o gamă mai largă de probleme) decât în sistemul bancar.

Investirea în reglementări mai bune pentru unul dintre aceste sisteme poate fi o alegere care depinde de cât de dezvoltată este economia țării respective. Ne menținem punctul de vedere deoarece în economiile cu piață de capital mai dezvoltată companiile apelează la această sursă de finanțare și efortul de reglementare legislativă se îndreaptă preponderent spre această piață. În economiile cu piață de capital mai slab dezvoltată companiile se finanțează din sistemul bancar și, prin urmare, este normal ca reglementările să se axeze pe această direcție, care vine și cu costuri mai mici. Pe de altă parte, într-o economie mai mare, unde piața de capital reprezintă o sursă de furnizare de capital la un cost mai ieftin, concentrarea pe dezvoltarea reglementării pieței de capital este mai înțeleaptă, având în vedere faptul că beneficiile oferite de piața de capital ar putea depăși costul general. În comparație cu analiza teoretică, în lumea reală, costul celor două sisteme se impune a fi luat în considerare într-o manieră agregată, deoarece acestea coexistă, întrucât globalizarea piețelor financiare permite investitorilor să se împrumute sau să se finanțeze de pe piețele externe, ceea ce face situația de departe mai complexă.

Ca o concluzie finală, se poate spune că un sistem nu se potrivește în mod clar tuturor economiilor. Deși ne aflăm în era globalizării, nu este de neglijat faptul că economiile au încă tendința de a păstra specificațiile date de mediul geografic și juridic. Prin urmare, pentru a evita ca evenimentele nefericite din trecut să se întâmple din nou, atunci când se dezvoltă o nouă reglementare, chiar dacă este făcută în așa fel încât să funcționeze în întreaga lume, adaptarea acesteia la specificul fiecărui sistem economic ar trebui să reprezinte o mare preocupare.

Guvernanta corporativă este un sistem care acționează și reacționează. Este de competența instituțiilor de reglementare să ofere o astfel de contribuție încât reacția să se potrivească mai bine scopurilor noastre.

BIBLIOGRAFIE

1. ABI & National Association of Pension Funds, Best Practice on Executive Contracts and Severance – A Joint Statement, initially issued in December 2002
2. Brennan, N. B. and Solomon J. (2008) – Corporate Governance, accountability and mechanisms of accountability: an overview, *Accounting, Auditing & Accountability Journal* 2(7):885-906, 2008
3. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Action plan: European company law and corporate governance – a modern legal framework for more engaged shareholders and sustainable companies, Strasbourg, 12.12.2012
4. Current reporting rules for undertakings for collective investment in transferable securities (UCITS) and alternative investment fund managers (AIFM) only require providing investors with information on investment objectives and policy, including in particular risk profile, past and expected performance and different costs, see Directives 2009/65/EC and 2011/61/EU
5. Davis St, (2007), Does "Say on Pay" Work? Lessons on Making CEO Compensation Accountable, *Policy Briefing No. 1*, 2007
6. Deloitte, Report on the Impact of the Directors' Remuneration Report Regulations 6, 19-20, Nov. 2004 http://www.dti.gov.uk/cld/Deloitte_Rep_DRRR_2004.pdf
7. Deutsch C. H. (2008), Say on Pay: A Whisper or a Shout for Shareholders? *N.Y. Times*, Apr. 6, 2008, at BU9. See Risk Metrics Group
8. Dewatripont M & Tirole J., (1995), *The Prudential Regulation of Banks*, MIT Press, Cambridge MA
9. Directive 2004/109/EC of the European Parliament and of the Council, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:390:0038:0057:EN:PDF>
10. Directive 2006/46/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:32006L0046>
11. Directive 2007/36/EC of the European Parliament and of the council of 11 July 2007 on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007L0036>
12. Goodhart, C., Hartmann P., Llewellyn D., Rojas-Suarez L., and Weisbrod S. (1998), *Financial Regulation: Why, How and Where Now?* New York: Routledge.
13. Green Paper, The EU corporate governance framework, Brussels, 2011, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3eed7997-d40b-4984-8080-31d7c4e91fb2/language-en>
14. Gribben K. (2008), Division Grow Within Say-on-Pay Movement, Agenda, July 7 2008 http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=1262867
15. Johnston, A. (2009), *EC Regulation of Corporate Governance*, 2009, Cambridge University Press
16. Kieff, F.S., Paredes T.A., (2010), *Perspectives on Corporate Governance*, Cambridge University Press
17. Lorsch, J.W. and Clark, R.C. (2008) – Leading from the boardroom, *Harvard Business Review* 86(4):104-11, 2008
18. New UK Stewardship Code for Institutional Investors, Fresh fields Bruckhaus Deringer LLP, July 2010
19. Statement by the European Corporate Governance Forum of 23 March 2009 <https://ec.europa.eu/>
20. Study on Monitoring and Enforcement Practices in Corporate Governance in the Member States http://ecoda.org/uploads/media/REPORT_-_2009_09_23_CoE_RiskMetrics.pdf
21. Sun W., Stewart J. & Pollard D. (2011) – *Corporate Governance and the Global Financial Crisis*, Cambridge University Press, 2011
22. Useem M(2006). – How well-run boards make decisions, *Harvard Business Review* 84(11):130-8, 2006
23. van Ees, H., Gabrielsson, J. and Huse M.(2009) – Toward a behavioral theory of the boards and corporate governance, *Corporate Governance: An International Review* 17(3):307-19, 2009
24. Walker. D. (2009), *A review of corporate governance in UK banks and other financial industry entities – Final Recommendations*, London

Misiunea, viziunea și valorile organiza- ționale, catalizatori ai responsabi- lității sociale

Lect. univ. dr. Mihaela DUMITRAȘCU,
Academia de Studii Economice din București
e-mail: mihaela.dumitrascu@cig.ase.ro

Prof. univ. dr. Liliana FELEAGĂ,
Academia de Studii Economice din București,
e-mail: lilianafeleaga@cig.ase.ro

REZUMAT

Cercetarea prezintă explorează orientarea strategică a companiilor listate, concentrându-se pe misiunea, viziunea și valorile lor. Acestea definesc aspirațiile și obiectivele care guvernează orice organizație. Datele au fost colectate de pe paginile oficiale ale companiilor. Pe baza analizei literaturii de specialitate au fost identificate principalele misiuni, valori și viziuni care au fost grupate, după analizarea tuturor rapoartelor financiare și nonfinanciare, în mai multe categorii, cum ar fi valorile empatică / orientate spre persoane, valorile culturale, valorile la locul de muncă. Deoarece unul dintre cei mai importanți actori din cadrul oricărei organizații este reprezentat de angajat, s-a realizat o grupare și în identitatea reflectată (relațională, organizațională, profesională).

Rezultatele prezintă diversitate și arată că doar 62% dintre companii dezvăluie informații cu privire la viziunea lor, 85% dintre acestea dezvăluie informații cu privire la misiunea lor, în timp ce doar 54% dintre companii își prezintă valorile. Obiectivul principal al clasificării este stabilirea unui cadru pentru implementarea unui viitor model al responsabilității sociale corporative.

Relevanța cercetării este dată de actualitatea acesteia. Originalitatea cercetării derivă din modalitatea de abordare a temei, din obiectivul cercetării și, de asemenea, din faptul că există un interes din ce în ce mai mare în societate, în general, pentru promovarea responsabilității, a respectării drepturilor omului, a mediului, a sănătății și securității.

Obiectivul prezentei cercetări este evidențierea rolului important al viziunii, misiunii și valorilor unei companii. Acestea reprezintă pilonii unei organizații de succes și pot fi prezentate în declarații separate sau pot fi integrate într-o singură declarație. Scopul lor este de a comunica părților interesate interne și externe obiectivul principal al organizației.

Cuvinte-cheie: misiune, viziune, valori, responsabilitate socială

Clasificare JEL: G30, G39, M40, M49

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Dumitrașcu, M., Feleagă, L. (2019), Mission, Vision, and Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 142-148, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/007

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2019/153/007>
Data primirii articolului: 6.11.2018
Data revizuirii: 12.11.2018
Data acceptării: 22.11.2018

Introducere

În zilele noastre există o nevoie tot mai mare de organizații responsabile social, din cauza lipsei de eficiență atât în sectorul public, cât și în cel privat, precum și a inconsistenței multor reforme derulate de-a lungul timpului.

Ne putem imagina o organizație ideală care este responsabilă și autonomă socială și al cărei comportament este gestionat de valori și viziuni bune pentru a obține performanțe pe termen lung.

În cadrul prezentului studiu, subliniem misiunile, valorile și viziunile organizațiilor, așa cum acestea sunt disponibile pe paginile oficiale ale companiilor din eșantionul studiat. Analizând viziunea, misiunea și valorile organizațiilor, încercăm să reflectăm identitatea companiilor. Cele mai utilizate valori sunt de asemenea importante în relațiile interpersonale, cum ar fi respectul, integritatea etc.

Contextul românesc este ales pentru studiul de față, deoarece dorim să explorăm și să creăm o radiografie a entităților din țara noastră și a modului în care acestea implementează conceptele de responsabilitate socială și sustenabilitate.

Importanța cercetării este dată de faptul că reprezintă o contribuție în domeniul responsabilității sociale corporative, prin explorarea conceptului, în legătură cu alți factori, cu impact asupra diferitelor părți interesate.

Obiectivul principal al lucrării este de a stabili un cadru pentru un viitor model al responsabilității sociale corporative. Relevanța cercetării este dată de actualitatea cercetării. Originalitatea cercetării derivă din modalitatea de abordare a temei, din obiectivul cercetării, ținând seama de faptul că există un interes din ce în ce mai mare în societate, în general, pentru promovarea responsabilității, a respectării drepturilor omului, a mediului, a sănătății și securității. Obiectivul prezentei cercetări este evidențierea rolului important al viziunii, misiunii și valorilor unei companii. Acestea reprezintă pilonii unei organizații de succes și pot fi divulgate în declarații separate sau pot fi integrate într-o singură declarație. Scopul lor este acela de a comunica părților interesate, interne și externe, obiectivul principal al organizației.

Rezultatele estimate vor fi obținute pe baza unei metodologii de cercetare calitative și cantitative. Rezultatele au arătat că raportarea responsabilității

sociale corporative este importantă nu numai pentru buna reputație a companiei, ci și pentru calitatea produselor sau a informațiilor furnizate, pentru câștigarea încrederii părților interesate și pentru creșterea profitabilității. Concluziile derivate din această cercetare sunt utile atât pentru studenți, cât și pentru profesioniști.

În cadrul procesului de cercetare a fost realizat un studiu privind elementele conceptuale. Analiza a inclus concepte precum gradul de implementare a responsabilității sociale, legătura dintre responsabilitatea socială și guvernarea corporativă, precum și categoriile de părți interesate implicate și importanța responsabilității sociale.

Principala întrebare pusă de cercetare este **care sunt aspirațiile și obiectivele care guvernează organizația?** Acest lucru va fi abordat atât prin explorarea literaturii relevante, cât și prin cercetarea efectuată, care investighează această problemă în contextul unui eșantion, în România. Au fost analizate misiunile, viziunile și valorile organizațiilor care contribuie la crearea durabilității. Misiunea reprezintă declarația cu privire la scopul principal și trebuie scrisă la timpul prezent. Viziunea reprezintă declarația despre locul în care organizația dorește să ajungă și este mai bine să fie scrisă folosind viitorul. Valorile pot fi inspirate din misiune și viziune și reprezintă modul în care angajații se comportă sau interacționează.

În eșantion au fost incluse companiile cele mai lichide, cele care fac parte din Indicele BET, considerând că ele pot reprezenta un exemplu pentru celelalte organizații. S-a optat pentru metodologia interpretativă prin analiza rapoartelor financiare și nonfinanciare ale companiilor care fac parte din eșantion, cum ar fi: rapoartele anuale, rapoartele de responsabilitate socială, rapoartele privind guvernarea corporativă, rapoartele privind sustenabilitatea, viziunea, misiunea, valorile și celelalte informații prezentate pe paginile oficiale ale companiilor. Datele au fost colectate din rapoartele anuale, din rapoartele privind responsabilitatea socială corporativă, de pe paginile de internet oficiale ale companiilor și din alte surse. Am folosit companiile listate pentru că le-am considerat ca fiind cele mai reprezentative.

Lucrarea este compusă din introducere, urmată de studiul literaturii de specialitate în domeniul responsabilității sociale, al reglementărilor și noilor tendințe în materie de responsabilitate socială, metodologia cercetării, aspirațiile și obiectivele care

guvernează organizațiile, cum ar fi misiunea, viziunea, valorile. În ceea ce privește implicațiile practice, acest studiu poate servi drept bază pentru cercetările viitoare pe această temă și poate fi util și investitorilor și altor actori ai vieții economice.

1. Studiul literaturii în domeniul responsabilității sociale

Comaniile au ca obiectiv principal profitul, care este de obicei legat de eficiență, productivitate, inovare, valoare adăugată societății (MacGregor și Fontrodona 2008: 1).

Cercetătorii au descoperit diferiți factori care afectează responsabilitatea socială în cadrul organizațiilor, cum ar fi grupuri diferite, conștientizarea socială, educația, avantajul competitiv, standardele internaționale, reputația, problemele etice (Jothi, 2016), transparența și loialitatea față de clienți (Kim & Kim, 2016).

Pe lângă alți factori, o companie are un comportament responsabil social pentru a-și îmbunătăți imaginea, pentru a gestiona mai bine resursele umane (Maloni și Brown, 2006).

Au fost elaborate studii pentru a afla factorii care afectează procesul de implementare a responsabilității sociale a întreprinderilor (Dagilene et al, 2014, Dagilene, 2010, Habek și Wolniak, 2013), alte industrii și

presiunea părților interesate (Fifka, 2013) (Matten și Luna, 2005).

Alți autori au descoperit factori precum inițiativa de promovare, inițiativa educațională, satisfacerea nevoilor părților interesate, concentrarea mai mult pe obiectivele pe termen lung, îmbunătățirea managementului riscurilor (Habek și Wolniak, 2015).

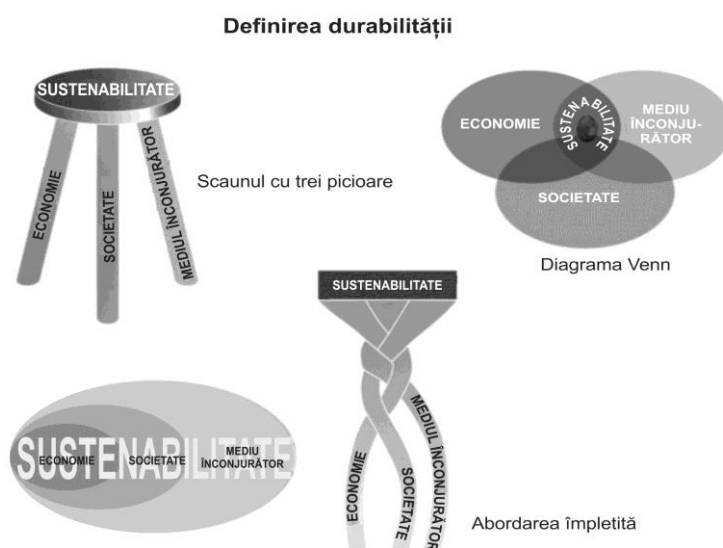
Responsabilitatea socială, răspunderea și sustenabilitatea au fost întotdeauna obiectivul multor sectoare de activitate și, din acest punct de vedere, studiile s-au concentrat pe diferite sectoare de activitate, care au multe efecte negative.

În prezent, o companie implicată în responsabilitatea socială corporativă are un avantaj competitiv, contribuie la durabilitate, consolidează relația cu investitorii, clienții, furnizorii și alte părți interesate. Ca atare, este important să observăm că responsabilitatea socială poate avea atât un impact negativ, cât și un impact pozitiv.

Responsabilitatea socială a primit o atenție sporită. Cercetătorii au elaborat astfel indici, precum și corelații și evaluări. Este important să observăm legătura dintre cultura organizațională, obiectul de activitate, strategiile și planificarea.

În practică, responsabilitatea socială corporativă este interconectată cu durabilitatea (Figura nr. 1), misiunea, viziunea și valorile organizației, raportarea declarațiilor și a relațiilor cu părțile interesate.

Figura nr. 1. Dezvoltarea durabilă

Sursa: <https://www.ccuu.com>

Organizațiile prezintă rapoarte de sustenabilitate și responsabilitate socială pe paginile lor oficiale. Obiectivul principal al companiilor este de a prezenta impactul ecologic, economic și social. Toate aceste rapoarte includ acțiunile și activitățile, progresul și eforturile implicate. În acest sens, există linii directoare, emise pentru a oferi organizațiilor un cadru pentru pregătirea rapoartelor de responsabilitate socială și durabilitate. Nu există însă un șablon specific pentru aceste rapoarte. În ceea ce privește celelalte aspecte ale contabilității, cum ar fi guvernanta corporativă, observăm că în România s-au făcut doar câțiva pași în materie de reglementări și tendințe în domeniul responsabilității sociale (Feleagă, 2011). Motivul ar putea fi modificările din cadrul sistemului legislativ: Codul de Guvernanta Corporativă (august 2001); Raportul OECD privind implementarea guvernării corporative în România (decembrie 2001); Institutul de Guvernanta Corporativă (iulie 2003); Principiile implementării guvernării corporative (iulie 2005); Codul de Guvernanta Corporativă (2008); Ordonanța de Urgență a Guvernului 109/2011 (decembrie 2011); Indicele de Guvernanta Corporativă (2013); Legea Guvernării Corporative pentru entitățile de stat nr. 111/2016 (27 mai 2016).

2. Metodologia cercetării și rezultate

Dezvoltarea durabilă este asigurată prin misiunea, valorile și declarația de viziune. Un instrument eficient de gestionare pentru elaborarea strategiei de organizare este reprezentat de misiunea, valorile și declarația de viziune. Pentru a asigura sustenabilitatea, orice companie trebuie să-și găsească echilibrul între performanța financiară și cea nonfinanciară. Studiul evidențiază crearea durabilității prin misiune, valori și viziune.

De ce facem ceea ce facem este reprezentat de misiunea organizației.

În cazul în care încercăm să mergem în viitorul apropiat ne reprezentă viziunea noastră.

Cum vom face asta, reprezentă valorile noastre.

Chiar dacă misiunea, viziunea și valorile par a fi ezoterice sau abstracte, ele sunt foarte importante pentru orice organizație. Misiunea reprezintă declarația privind scopul principal și trebuie scrisă la timpul prezent. Viziunea reprezintă declarația despre locul în care organizația dorește să ajungă și este mai bine să fie scrisă utilizând timpul viitor. Valorile pot fi inspirate din misiune și viziune și reprezintă modul în care angajații firmei se comportă sau interacționează.

Studiul a inclus în eșantion cele mai lichide companii, cele care fac parte din Indicele BET, considerând că ele pot reprezenta un exemplu pentru celelalte organizații (Tabelul nr. 1).

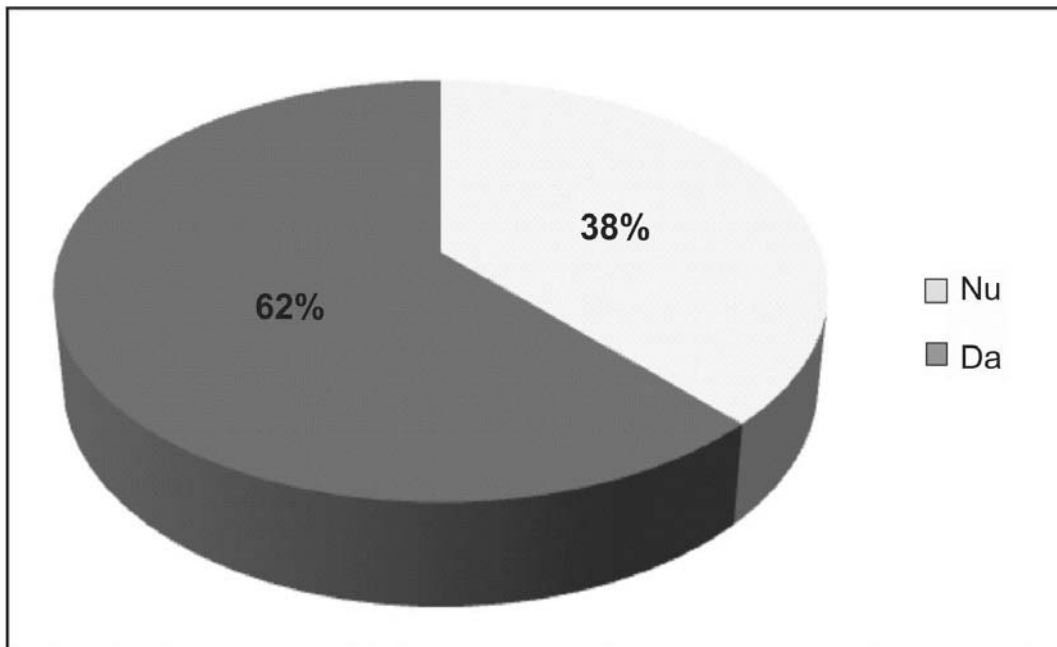
Tabelul nr. 1. Eșantionul inclus în studiu

Nr.	COMPANIE
1	BANCA TRANSILVANIA SA
2	FONDUL PROPRIETATEA
3	OMV PETROM SA
4	SNGN ROMGAZ SA
5	BRD SA
6	SNTGN TRANSGAZ SA
7	SOCIETATEA ENERGETICA ELECTRICA SA
8	DIGI COMMUNICATIONS NV
9	CNTEE TRANSELECTRICA
10	SN NUCLEARELECTRICA SA
11	CONPET SA
12	MEDLIFE SA
13	BVB SA

Sursa: <http://www.bvb.ro/financiale/instrumente/indici/indici-profile>

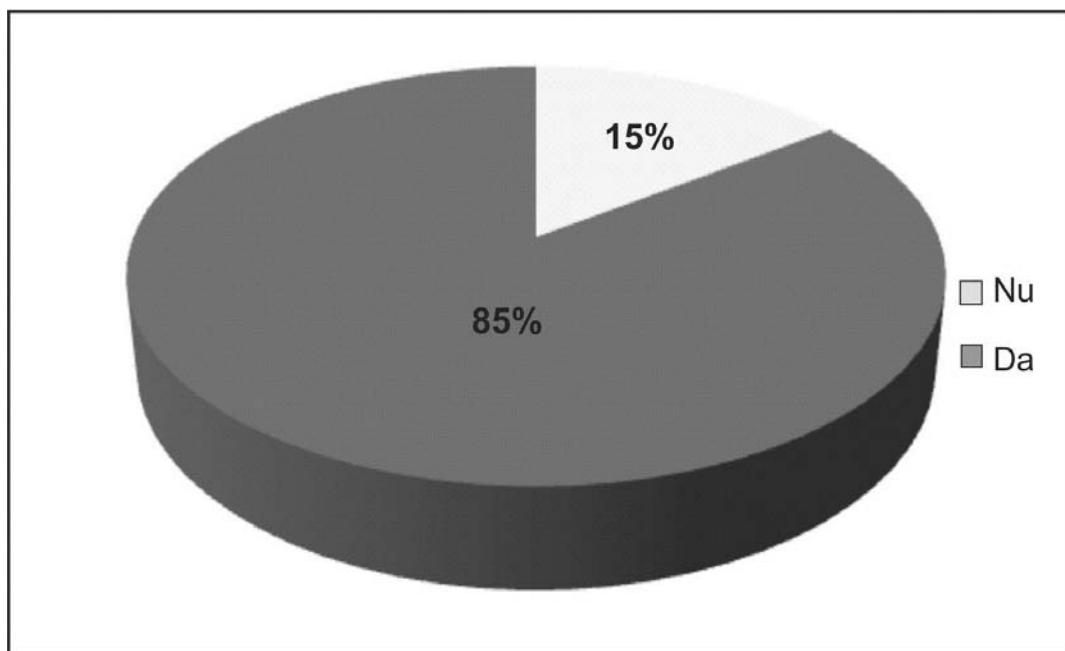
Analizând rapoartele financiare și nonfinanciare ale companiilor care fac parte din eșantion, cum ar fi rapoartele anuale, rapoartele de responsabilitate socială, rapoartele privind guvernanta corporativă, rapoartele privind sustenabilitatea, declarațiile de viziune, misiune și valori și alte informații descoperim că doar 62% dintre companii prezintă informații legate de viziune (Figura nr. 2), 85% din companiile cuprinse în eșantion prezintă misiunea lor (Figura nr. 3), iar doar 54% dezvăluie informații referitoare la valorile lor (Figura nr. 4).

Figura nr. 2. Informații privind viziunea

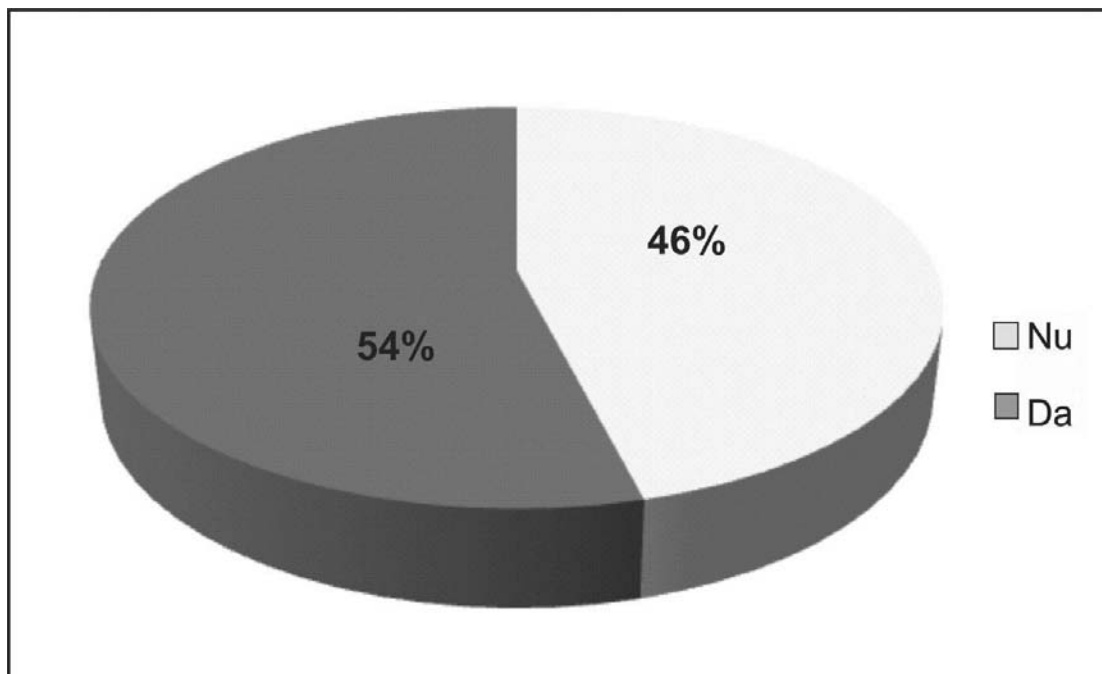
Sursa: Proiecția autorilor

Figura nr. 3. Informații privind misiunea

Sursa: Proiecția autorilor

Figura nr. 4. Informații privind valorile organizațiilor

Sursa: Proiecția autorilor

După analizarea tuturor rapoartelor financiare și nonfinanciare, valorile au fost grupate în categorii pentru a stabili un cadru pentru un viitor model al responsabilității sociale corporative. Astfel, am împărțit în categorii de valori care au fost grupate în:

- valori empatică / orientate spre oameni: integritate, respect, transparență, deschidere, compasiune, relații cu clienții, reactivitate, implicare, responsabilitate, respect pentru oameni și mediu, sustenabilitate, transparență, dinamism, flexibilitate, îngrijire
- valori culturale: inovare
- valori la locul de muncă: lucrul în echipă, învățarea pe tot parcursul vieții, securitatea / siguranța, profesionalismul, competitivitatea, comunicarea, cooperarea, stabilitatea.

Deoarece una dintre cele mai importante părți interesate din cadrul oricărei organizații este reprezentată de angajat, am realizat o grupare a valorilor în:

- relaționale: implicare, îngrijire, respect deschidere

- de organizare: excelență, responsabilitate, eficacitate, conducere, performanță, durabilitate, asumarea responsabilității sociale, profesionalism, transparență, dinamism, flexibilitate, competitivitate, comunicare, cooperare, stabilitate
- legate de locul de muncă: munca în echipă, inovația, calitatea, diversitatea, colaborarea, angajați motivați
- legate de competențele profesionale: cunoștințe, competențe, inovare, învățare pe tot parcursul vieții, siguranță

3. Concluzii

Trăim într-o lume în schimbare și, din acest punct de vedere, suntem provocați să fim competitivi pentru a fi productivi și pentru a ne atinge performanța (Autor, 2014; Autor, 2015). În prezent, practicile responsabile din punct de vedere social trebuie să vină în centrul atenției, fiind una dintre valorile de bază ale societății. Motivul este că trebuie să înțelegem și să acordăm

prioritate factorilor care se află în ADN-ul organizației. Oamenii sunt responsabili pentru activitățile lor de zi cu zi, față de familie, față de mediu, prieteni, învață despre responsabilitatea socială acasă, la școală, la locul de muncă, prin exemple sociale responsabile. Oamenii consideră o organizație responsabilă social atunci când are o atitudine responsabilă față de clienți, pentru comunități, angajați, furnizori și când respectă regulile.

Practicile de afaceri responsabile social sunt inițiative prin care o companie crește modul de acțiune pentru bunăstarea comunității și a mediului.

O companie poate face schimbări privind:

- sporirea accesului la produse pentru persoanele cu dizabilități
- marketingul responsabil social pentru copii (nu mai vinde produse periculoase în școli)
- dezvoltarea programelor de bunăstare a angajaților (asistență medicală, consiliere psihologică, activități sportive și wellness)

- furnizarea de informații corecte despre produse (informațiile despre reacțiile adverse, cantitatea de activitate fizică necesară pentru arderea caloriilor sau a grăsimii produselor)
- alegerea materiilor prime și a pachetelor ecologice (pentru reducerea deșeurilor)
- retragerea produselor periculoase sau ilegale (de exemplu, există companii care au decis să retragă produsele alimentare nesănătoase sau să le combine cu cele sănătoase).

Aspecte precum guvernanța corporativă, responsabilitatea socială și durabilitatea sunt interconectate și reprezintă concepte și probleme moderne ale țărilor dezvoltate, cu impact asupra tuturor părților interesate.

O direcție viitoare de cercetare ar putea fi reprezentată de percepția factorilor de decizie în implementarea responsabilității sociale prin crearea unui cadru legislativ adecvat.

BIBLIOGRAFIE

1. Autor, D. H. (2014). Skills, Education, and the Rise of Earnings Inequality among the 'Other 99 Percent'. *Science* 344(6186): 843–51.
2. Autor, D. H. (2015). Polanyi's Paradox and the Shape of Employment Growth. *In Re-Evaluating Labor Market Dynamics*, pp. 129–79.
3. Dagiliene, L., Leitonienė, S., & Grencikova, A. (2014). Increasing Business Transparency by Corporate Social Reporting: Development and Problems in Lithuania. *Engineering Economics*, 25(1), 54-61. <http://doi.org/10.5755/j01.ee.25.1.2356>.
4. Dagiliene, L. (2010). The research of corporate social responsibility disclosures in annual reports. *Engineering Economics*, 21 (2), pp. 197-204
5. Dragomir, V.D. (2012a), *Sustainability reporting: a case for corporate accountability*, București, Editura ASE.
6. Feleaga, N., Feleaga, L., Dragomir, V.D. (2011). Development of Corporate Governance by Expanding the Corporate Responsibility of EU Member Countries, *The Business Review – Cambridge*, vol 17, nr. 2.
7. Fifka, M. S. (2013). Corporate responsibility reporting and its determinants in comparative perspective – a review of the empirical literature and a meta-analysis. *Business Strategy and the Environment*, 22(1), 1–35. doi: 10.1002/bse.729
8. Habek, P., & Wolniak, R. (2013). Analysis of approaches to CSR reporting in selected European Union countries. *International Journal of Economics and Research*, 4(6), 79–95.
9. Habek and Wolniak, (2015). Factors Influencing the Development of CSR Reporting Practices: Experts' versus Preparers' Points of View. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2015, 26(5), pp. 560–570
10. Jothi, M. (2016). Driving Factors of Corporate Social Responsibility Practices in India: An Empirical Study based on the Perceptions of Selected Executives from Public and Private Firms. *India Amity Journal of Corporate Governance* 1(1), (39–53)
11. MacGregor, S. P., Fontrodona J., (2008): Exploring the fit between CSR and Innovation, 2008 IESE Business School

12. Maloni, M. J., & Brown, M. E. (2006). Corporate social responsibility in the supply chain: An application in the food industry. *Journal of Business Ethics*, 68(1), 35–52
13. Matten, C., & Moon, J., (2005). A conceptual framework for understanding CSR. In A. Habisch, J. Jonker, M. Wegner & R. Schmidpeter (Ed.), *Corporate Social Responsibility across Europe* (pp. 335–356). Berlin: Springer.
14. <http://www.bvb.ro/FinancialInstruments/Indices/IndicesProfiles> [accesat in data de 20.10.2018]
15. <https://www.ccu.com> [accesat in data de 22.10.2018]

Camera Auditorilor Financiari
af
din România

